

1596

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

44335 / Halberstam Chaim B.

ערב פסח, תש"נ

"והגדת לבנך": איך מחנכים ילדים?
מכתב מבואר

דיני ערב פסח שחל בשבת
לוח חב"ד

ביאורי הגדה ותוכן לסעודת משיח
מדורים מיוחדים

גליון חגיגי מוגדל

לקראת חג הפסח "זמן חירותנו" שמחים אנו להגיש לפניכם גיליון חגיגי, עשיר ומוגדל, ממנו מקווים אנו כי תפיקו תועלת רבה.

את פרטי ההלכות והמנהגים של 'ערב פסח שחל בשבת' וליל הסדר, תוכלו למצוא בהרחבה ובאופן מסודר ב'לוח חב"ד'.

במדור המיוחד 'והגדת' תוכלו למצוא ביאורים ב'הגדה של הרבי' בשפה ברורה השווה לכל נפש; ובמדור 'שולחן חג חסידי' תוכלו למצוא תוכן להתוועדות עם בני הבית בסעודות החג.

את המדור 'מכתב מבואר' הקדשנו לנושא החינוך, אחד מנושאי החג שגם מלווה אותנו במהלך השנה כולה. במדור המורחב תוכלו למצוא עצות פרקטיות ולקבל מבט לגישה הייחודית של הרבי לנושא החשוב.

גיליון זה מוקדש גם לחג שביעי של פסח. במדור 'אור וחיות' מובא מאמר חסידות שמבאר את התוכן המיוחד של היום ואת שייכותו לגאולה, ומדור מיוחד אף הוקדש לתוכן התוועדות משפחתית עבור 'סעודת משיח'.

הגיליון הבא יצא בעז"ה לקראת שבת פרשת שמני, השבת שלאחר חג הפסח. באיחולי חג פסח כשר ושמח, ובתפילה שעוד בפסח זה נזכה לאכול "מן הפסחים ומן הזבחים" ולחירות אמיתית ומלאה, בביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

03 אצל כל יהודי החלק הטוב הוא ה'רוב' והרע הוא רק 'מיעוט'; גם הטוב מהגלגול הקודם מצטרף ל'רוב' • **התוועדות עם הרבי**

04 שני התנאים היסודיים להכנת מצה כשרה מהווים סימן דרך בעבודת השם הנדרשת מאיתנו, מעת יציאת מצרים ועד בוא הגאולה העתידה • **שיעור בלקוטי שיחות**

12 איך מחנכים ילדים? יסודות בחינוך המהווים גם כלים פרקטיים עבור הורים ומחנכים בעבודת הקודש של חינוך הילדים • **מכתב מבואר**

17 איך שינה הגאון הרוגצ'ובי את תשלומי המיסים? ומה הגיב החסיד על עסקת היהלומים הגדולה? – נתינת הכוח מחג הפסח להיות "בני חורין" כל השנה • **שולחן חג חסידי**

19 קטעים מתוך ה'הגדה של הרבי' מבוארים בשפה ברורה ללימוד משפחתי • **"והגדת"**

26 קריעת ים סוף, גילוי המשיח, והקשר בין שניהם, וגם: איך הולך להיראות העולם שלנו בעידן הגאולה? • **אור וחיות**

30 עתיד, עבר והווה ביום של 'גילוי הארת משיח'. כך נחזק את האמונה בגאולה • **סעודת משיח משפחתית**

למנוי דיגיטלי להתקשרות:
chabadisrael.co.il/alonichabad

ווארט חסידות - 33 • עת לדעת - 37 • לוח חב"ד - 40
שניים מקרא - 53 • זמנים ושיעורי השבוע - 63

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
י"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב
עורך ראשי: שלום בלוי עריכה: הרב יוסף יצחק מרגליות
מ"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד
6084000 • 7474-0793 • ISSN 1596
לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com
התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד
לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי
מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נב"מ ז"ע

שיחות ליל ב' ואחרון של פסח תשח"י
(תורת מנחם חלק כב, עמוד 224; 250)

התוועדות עם הרבי

אצל כל יהודי החלק הטוב הוא ה'רוב' והרע הוא רק 'מיעוט', לכן ביכולתו להתגבר על הרע ולנצחו

"זדונות נעשים כזכויות".

ולפי זה, הרי בחלק הטוב, כל המעשים טובים שעשה האדם במשך ימי חייו מצטרפים זה לזה; ולעומת זאת בחלק הרע לא שייך צירוף, כי הרע הקודם כבר התבטל. וכיון שכן, הרי הטוב שבנפש הוא הרוב, ובכוחו להתגבר על הרע שהוא המיעוט.

בנוסף לכך: כיוון שרוב הנשמות שבדורותינו אלה אינם נשמות חדשות, אלא נשמות שכבר היו בעולם הזה ובאו עוד הפעם בגלגול, כפי שמופיע בכתבי האריז"ל - הרי גם הטוב שעשה בגלגולים הקודמים מצטרף לטוב שבגלגול זה, כיון שטוב הוא מציאות נצחית שקיימת לעד. וכפי שהיה אצל רבי אלעזר בן עזריה, שמצד הטוב שעשה במשך שני הגלגולים, היה לו את הכוח של "בן שבעים שנה", ועל ידי זה זכה שתהיה הלכה כמותו.

וזהו גם המענה לאלו שמתאוננים ונופלים בייאוש, כיוון שמתבוננים במעמדם ומצבם, ולא מוצאים בעצמם מספיק טוב כדי ללחוץ כנגד הרע.

ובכן: עליהם לדעת שיש להם מספיק טוב מצד הגלגולים הקודמים, אלא שבינתיים הרי זה בהעלם, ועליהם רק לגלות זאת.

הנאמת שהם אינם מרגישים את הטוב שבנפשם, אבל מה בכך שהם אינם מרגישים זאת?! - העיקר הוא שכן היא המציאות, שכיוון שהיו כבר בגלגול קודם, ובוודאי קיימו מצוות וכו', הרי טוב זה הוא "נצחי לעולם ועד". ומה שהם אינם מרגישים זאת - הרי העדר הידיעה וההרגשה אינו משנה את המציאות.

וזהו גם המענה לאלו השואלים: איך יתכן שהדורות שלפנינו לא זכו לגילוי המשיח, ודווקא עכשיו בדורנו הירוד נזכה לגילוי המשיח?! כי בדורנו זה קיים גם הטוב של כל הדורות שלפנינו, ולכן דווקא עכשיו נזכה לביאת המשיח במהרה בימינו.

בהגדה של פסח אנו אומרים את דברי המשנה: "אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות".

בגמרא מבואר שרבי אלעזר בן עזריה היה אז בגיל צעיר ביותר, ורק ש"אדהרו ליה תמני סרי דרי חיוורתא" [= שמונה עשרה שורות של שערות הלבנינו אצלו], והיה נראה כמו זקן. ולכן נאמר "הרי אני כבן שבעים שנה" - בהוספת כ"ף הדמיון ("כבן").

אך למרות היותו צעיר לימים, התאונן רבי אלעזר על כך ש"לא זכה" לפעול את זכירת יציאת מצרים בלילות. כי מה שבחיצוניות היה נראה כמו זקן, היה זה מפני שברוחניות היה כך באמת. וכמו שמובא בשם האריז"ל, שבצירוף שנותיו בגלגול הראשון היה אז באמת בן שבעים שנה.

ומכך יש ללמוד הוראה בעבודת השם של כל אחד ואחד:

ישנו כלל גדול בתורה "אחרי רבים להטות". כלומר: במצב שיש רוב ומיעוט, לא רק שעושים כדעת הרוב ולא מתחשבים במיעוט, אלא יתירה מכך - גם המיעוט 'נגרר' אחרי הרוב.

ידיעת עניין זה - שהרוב מכריע את המיעוט, מהווה נתינת כוח להתגבר על כל המניעות והעיקובים בעבודת השם וללחוץ כנגד היצר. כי בנפשו של כל אחד ואחד החלק הטוב הוא הרוב, וכיוון שכן, ביכולתו להתגבר על החלק הרע, שהוא המיעוט.

טוב הוא מציאות נצחית. כאשר יהודי מקיים מצווה הרי זה דבר שנותר קיים תמיד, כמו שכתוב בתנאי: "ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד". לעומת זאת הרע הוא אינו מציאות, אלא רק העלם והסתר. ואם האדם כבר קיבל עונש בגשמיות או ברוחניות, שהעונש ממרק [מנקה] את הרע, או אם כבר עשה תשובה - הרי בוודאי התבטל כבר הרע, ומכל-שכן אם עשה תשובה מאהבה, בה

מצות מצווה

חג הפסח נקרא גם "חג המצות", כאשר זו המצווה העיקרית שאנו זוכים לקיים בליל הסדר - לאכול מצה כפי שציווה אותנו הקדוש ברוך הוא. כך אנו אומרים בתפילות של חג הפסח שוב ושוב: "ביום חג המצות הזה". גם את הימים שלפני פסח אנו מקדישים ל'מבצע מצה', לדאוג שלכל יהודי תהיה מצה לאכול בליל הסדר.

איזו מצה נחשבת למצה שמקיימים בה את המצווה? בפשטות, מצה שנאפתה מבצק שלא החמיץ ותפח. אך כאן צריך לדעת שההלכה מוסיפה עוד שני תנאים יסודיים, שבלעדיהם המצה איננה מצה, גם אם היא לא חמץ. התנאי הראשון הוא שהמצה לא תהיה "מצה עשירה" - מצה שנלוושה בנוזלים אחרים חוץ ממים; והכלל השני הוא שהמצה תהיה כזו שיכולה "לבוא לידי חימוץ" - ולא מקמח שלא יכול להחמיץ אף פעם.

לפני שנסביר את שני התנאים, נראה איך חז"ל לומדים אותם מפסוקי התורה.

כך מצווה התורה¹:

שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱ-לֹהֶיךָ. . . לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ, שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצֹּת לֶחֶם עֲנִי, כִּי בַחֲפוּזִן יֵצֵאת מִמִּצְרָיִם.

מהמילים "לחם עוני" אנו למדים שהמצה לא יכולה להיות "מצה עשירה". כך כותב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך²:

מה תלמוד לומר [מה כוונת הפסוק באומרו] "לחם עוני"? פרט למצה שנעשית עשירה בידי אדם, כגון שעירב בה יין או שמן או דבש או שאר כל המשקין.

"לחם עוני", כמשמעו, הוא לחם של עניים. לחם שעשוי מהרכיבים הפשוטים והמינימליים ביותר: קמח ומים בלבד. לחם כזה הוא תפל ופשוט. אם מעורב במצה כל רכיב אחר שמעשיר את טעמה של המצה, מלבד קמח ומים, זה כבר לא "לחם עוני" אלא "מצה עשירה", ואי אפשר לקיים בה את המצווה בליל הסדר.

מאותו פסוק עצמו אנחנו לומדים גם את הכלל השני. כך כותב אדמו"ר הזקן במקום אחר בשולחן ערוך³:

אם עשה מצה מאורז או דוחן או שאר מיני קטניות ואכלה, לא יצא ידי חובתו. שנאמר: "לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות".

1. דברים, טז, א-ג.

2. תסב, א.

3. תנג, א.

שיעור בלקוטי שיחור

המצה העשירה

שני תנאים יסודיים להכנת מצה כשרה: היא צריכה להיות עשויה רק מקמח ומים ללא רכיבים נוספים, והקמח צריך להיות כזה שיכול לתפוח ולהחמיץ.

שני התנאים הללו מהווים עבורנו סימן דרך בעבודת השם הנדרשת מאיתנו, מעת יציאת מצרים ועד בוא הגאולה העתידה.

השיחה המלאה – בלקוטי שיחות, חלק טז, שיחה רביעית לפרשת בא

דברים הבאים לידי חימוץ – אדם יוצא בהם ידי חובתו אם עשאן מצה. יצאו מיני קטניות וכיוצא בהם, שאינם באים לידי חימוץ לעולם.

מהניגוד המפורש בפסוק בין החמץ למצה, אנחנו מבינים דבר פשוט: מצה היא מצה שהייתה עלולה להיות חמץ, אבל היא לא.

בצק שעשוי מקמח חיטה, או משאר מיני הדגן כמו שעורה או שיפון, עשוי בהחלט לתפוח ולהחמיץ, אלא אם כן אופים אותו לפני שהוא מספיק לתפוח. לעומת זאת, בצק מקמח תירס או אורז, לעולם לא יוכל להיות חמץ. גם אם לא ימהרו לאפות אותו, הוא לא יתפח. ודווקא לכן, אי אפשר לצאת ידי חובת אכילת מצה באכילת מצה כזו.

נשים לב שהתורה עצמה נותנת 'טעם' אחד (תרתי משמע) לשתי ההלכות הללו: "כִּי בַחֲפוּזוֹן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". המצה נועדה להזכיר לנו את אותו לחם שאכלו אבותינו ביציאתם ממצרים, כשנאלצו למהר לברוח ממצרים. כפי שאנו אומרים בהגדה של פסח: "מִצָּה זוֹ שָׂאֵנוּ אוֹכְלִים, עַל שְׁנוֹם מָה? עַל שְׁנוֹם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֻקְתָּ שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ . . שְׁנָאֵמָר: וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגֹת מִצּוֹת, כִּי לֹא חָמַץ, כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהֵמֶה, וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם".

השאלה שנשאלת פשוטה:

כיצד ניתן ללמוד מן המילים "כי בחיפזון יצאת [מארץ מצרים]" את הסיבה לכך שאי אפשר לצאת ידי חובת אכילת מצה באכילת מצה עשירה?

בצק שלא יכול להחמיץ לא יכול לשמש סמל למצה שאבותינו נאלצו לאכול כאשר "לא יכלו להתמהמה". אבל איך ולמה זה נימוק ששולל אכילת מצה עשירה, שגם היא יכולה בהחלט להחמיץ? – את התשובה נצא לחפש דרך עיון במשמעות הרוחנית של נושא יציאת מצרים והגאולה.

בעיות ופתרונות

מצה עשירה ומצה ללא גלוטן הן בהחלט כשרות לפסח למהדרין. אך אי אפשר לקיים באכילתן את מצוות אכילת מצה בליל הסדר.

הן אינן "מצות מצווה".

ההלכה לפיה מצה שאינה יכולה להחמיץ איננה מצה, מכניסה לבעיה את אותם אנשים בינינו הרגישים לגלוטן. אלו ניזונים כל השנה מלחמים שעשויים מקמחים תחליפיים כמו אורז, תירס או תפוחי אדמה. כל אלה חומרים ללא גלוטן שלא תופחים. אך בליל הסדר, גם הם חייבים לאכול מצה העשויה ממיני הדגן המחמיצים.

הבשורה המשמחת היא שבשנים האחרונות נמצאו פתרונות הלכתיים-מדעיים גם עבורם. כיום ניתן להשיג מצות מצווה, העשויות מדגנים המסוגלים להחמיץ, אך נטולות גלוטן.

מצד שני, ההלכה לפיה "מצה עשירה" איננה מצה כשרה לקיום המצווה, מהווה בעצמה פתרון הלכתי למצבים שונים שבהם אסור לאכול חמץ, מצד שני אסור לאכול מצה, ומצד שלישי חייבים לשבת לסעודה עם נטילת ידיים.

קביעות הפסח השנה היא דוגמה מצוינת לכך. השנה, ערב פסח חל בשבת. תקנת חז"ל היא שלא לאכול מצות בערב פסח, והחל משעה די מוקדמת כבר אסור לאכול חמץ. אז מה עושים עם סעודת השבת? אחד הפתרונות האפשריים הוא לברך המוציא ולבצוע על מצה עשירה.

נסייג רק ונאמר שכדאי להתייעץ עם רב אם וכיצד ליישם את הפתרון הזה למעשה, כיוון שהדבר תלוי בפרטי הלכה ובמנהגים השונים.

אגב דיבורנו על מצה עשירה, מעניין לגלות שבזמן שביית המקדש היה קיים ובני ישראל היו מקריבים קורבן פסח ואוכלים אותו בליל הסדר, מצה עשירה הייתה חלק בלתי נפרד משולחן הסדר.

כך מגלה לנו רבנו מרדכי בר הלל אשכנזי, מגדולי הפוסקים שלפני כשבע מאות וחמישים שנה, בספר ההלכות החשוב שלו המכונה "המרדכי": "בזמן שביית המקדש קיים היו עושין כל הסדר אחר הסעודה ולא היו אוכלין מצת מצווה אלא לאחר שמלאו כריסן . . ובימיהם היו אוכלין מצה עשירה על סעודתן".

מסמלת דברים אותם אנו עושים מתוך 'כיף', כמו לאכול מנת קינוח או ארוחת שף. לכל אחד ישנם דברים בחיים אותם הוא עושה כדי שאוכל מזה עשירה. אפשר לחשוב על דוגמאות כמו בילויים, תחביבים או פעולות פשוטות של הנאה סתמית כמו שיחת טלפון עם חבר קרוב.

לצד זאת, החיים שלנו עמוסים גם במטלות, אותן ניתן לדמות ל"לחם עוני". אלו דברים שאין בהם הנאה וטעם, אלא רק חובה ומחויבות. עושים אותם כמו שלוקחים תרופה, או לכל היותר כמו ששותים מים. פשוט כי חייבים, או כי צריך. החל מלקום בבוקר בזמן ועד ללכת לישון בזמן, דרך חיפוש מקום חניה מוסדר והמתנה בתור לדואר.

כל זה משל לשני סוגי הפעולות בעבודת השם: יש לעבוד את השם כמו מטלה, כורח או מחויבות; ויש לעבוד את השם מתוך הנעה פנימית, בהתלהבות, בחינניות ועם 'טעם טוב'.

אצל צדיקים ויהודים בעלי מדרגה רוחנית גבוהה, גם קימה בבוקר מוקדם לתפילה או לימוד רצוף של כמה שעות הם פעולה 'כיפית', משהו שנעים ומהנה לעשות אותו. בלשון הזהר, מצב רוחני כזה נקרא "אתהפכא" - כלומר, הפיכה מושלמת של האופי הפנימי ושל הטבע האישי, מחומרי וגשמי לרוחני ואלוקי. יהודי כזה ממש נמשך באופן טבעי לעשות את רצון השם ולקיים את המצוות.

גם אצל כל אחד מאיתנו ישנן פעולות כאלה ואחרות שאנו מבצעים בשמחה ובחינניות פנימית - כמו מנוחה בשבת, עריכת ליל הסדר חגיגי ואפילו תפילה מעומק הלב באותן הזדמנויות שבהן התפילה פורצת מאיתנו. אך אם נהיה כנים, יהיה עלינו להודות שבאופן כללי, עבודת השם שלנו מלאה מטלות. לא תמיד קל להתרכז בתפילה, להקפיד על שיעור לימוד יומי, לבדוק את ההכשרים בכל חנות ולא לדבר על השכן שמתנהג בצורה מזוהה.

זה מה שמייצגות שתי המצוות: **"מצה עשירה"** - עבודת השם עשירה בטעם שממלאה את החושים; **"לחם עוני"** - עבודת השם 'תפלה' שבסיסה הוא מחויבות.

עלול להחמיץ

אם נחשוב שוב על ההבדל היסודי בין שני המצבים השונים בעבודת השם, נראה שנובע מהם הבדל חשוב נוסף:

בזמן בית המקדש, גולת הכותרת של ליל הסדר הייתה קורבן הפסח. את בשר קורבן הפסח עצמו היו אוכלים בסוף הסעודה כמנה אחרונה, ובלשון חז"ל "אפיקומן". יחד עם בשר הפסח היו אוכלים גם את מצת המצווה.

מכיוון שמצת המצווה הייתה ה"אפיקומן" שבסוף הסעודה, ובתחילת הסעודה היו צריכים לבצוע על הלחם כמו בכל חג - נהגו לאכול בתחילת ליל הסדר מצה עשירה, לברך עליה "המוציא", וכך לשמור את מצות המצווה לסיימה של הסעודה.

איזהו עשיר?

כשאנחנו לומדים את הנושא על פי החסידות, ברור שהמצה היא לא רק 'זכר' למה שהיה פעם. המצה היא עוד נתיב בדרכי עבודת השם, ולכן חשוב שנחקור מה ההבדל בין "לחם עוני" ל"מצה עשירה", במובן הזה של עבודת השם.

נתחיל בקריאת הדברים בלשוננו של הרבי:

"לחם עוני" הוא מבצק שמכיל רק קמח ומים, ומים אין בהם והם אינם נותנים כל טעם; **"מצה עשירה"** היא מעיסה שנילושה בין, שמן, דבש^א או מי פירות אחרים^ב, הנותנים טעם בעיסה.

והעניין בעבודת השם הוא:

"לחם עוני" הוא העבודה של קבלת עול, לא מצד הרגש "טעם" ועונג. למרות שאין לו כל הסברה בשכלו וממילא אין לו ערבות בענייני אלוקות, בכל זאת הוא עובד את השם בקבלת עול;

"מצה עשירה" היא העבודה מצד טעם ודעת, עבודה שיש בה "טעם" ועונג.

"מצה עשירה" המלאה טעמים הערבים לחך,

א. לשון הגמרא - פסחים לה, א, לו. א. וברמב"ם שם (פ"ה ה"כ. פ"ו ה"ה), מוסיף "חלב". והוא ע"פ עובדא דריב"ל (פסחים לה, א) - ב"י סת"ב שם. ב. ברמב"ם שם (פ"ו ה"ה) דבשאר מי פירות יוצאין י"ח (וראה כס"מ שם פ"ה ה"ב). אבל ראה ב"י לטא"ח סת"ב שם: לא ראיתי לשום אחד מהפוסקים שחילק בין יין ושמן ודבש וחלב לשאר מי משקין. וראה פר"ח א"ח ר"ס תסב.

ג. בהבא לקמן - עיין תו"א ס"פ ויקהל ד"ה קחו (פט, ג. צ, ב), וביאוריו בתו"א שם בהוספות (קיד, ג ואילך. קטו, ד. קטז, ב). אוה"ת שם (ע' ב'קסג ואילך. ב'קעא ואילך. ב'קפא). אוה"ת ד"ה הא לחמא (דלעיל הערה 6) ע' תנח ואילך. וראה ג"כ לקו"ת ויקרא ו, סע"ג ואילך.

לחתונה יש לו חיבור רגשי, ולאזכרה לא. הוא משתתף בה כל שנה בגלל מחויבות משפחתית, למרות שהוא בכלל היה רוצה להיות במקומות אחרים ולעשות דברים אחרים. לכן, עילה קטנה יכולה להספיק כדי לגבור על המחויבות הזו.

ובנמשל, בנושא שלנו:

יש מצוות ואיסורים שבהם רוב הסיכויים שלא ניפול אף פעם, פשוט כי אנחנו מחוברים אליהם גם מבחינה רגשית. ניקח איסור כמו אכילת בשר של חיה לא כשרה, חלילה. אנחנו נמנעים מזה לא רק בגלל ציות, אלא כי אנו חשים סלידה ודחייה מבשר כזה. גם בצד החיובי, לכל אחד יש מצוות ומנהגים שאליהם הוא מתחבר במיוחד, שהוא אוהב אותם ומשקיע בהם בעונג מיוחד.

מצד שני, יש מצוות ואיסורים שבהם המצב הפוך בדיוק. מצוות שאין לנו חיבור טבעי מיוחד אליהן, או עבירות שאין לנו דחייה או רתיעה אוטומטית מהן. לטלטל מוקצה בשבת זה לא כמו לגעת באש, וללמוד את השיעור היומי ברמב"ם ולהשקיע בהבנה זה לא כמו לקרוא חדשות. אלה הם בדיוק אזורי הסיכון שלנו, המקומות המועדים לפורענות שבהם אנחנו עלולים ליפול ולהיכשל. כאן אנחנו צריכים לעמוד כל הזמן על המשמר, לוודא שאנחנו עושים את הנכון ונמנעים מהאסור.

אם קודם דיברנו על המצב הרגשי שמניע אותנו בעבודת השם - הנאה או מחויבות, כעת אנחנו מדברים על המצב הנפשי העמוק - רע מופרך, או פוטנציאל שלילי.

והנה לנו החיבור בין "מצה עשירה" לבין מצה שלא יכולה להחמיץ, ולהפך, הקשר המובהק בין "לחם עוני" לבין בצק שעשוי להחמיץ. אלו שתי תכונות שתלויות זו בזו: כאשר עובדים את השם מתוך עונג ואושר, אין בכלל פוטנציאל 'להחמיץ' ולעשות את הרע בעיני השם; ואילו כאשר עבודת השם מבוססת על ציות וחובה, אנחנו בהחלט עלולים 'להחמיץ' לפעמים.

נסכם את הדברים:

בשעה שעבודתו של יהודי היא רק מצד קבלת עול, ללא ה"טעם" הבא מהשכל והמידות - הרי הוא במצב שבו מצד השכל והמידות שלו, יש מקום אצלו לנהוג אחרת, לעשות רע, אלא שבכוח הקבלת עול הוא כופה את הרע ונעשה עובד השם. אבל כאשר העבודה היא מצד טעם ודעת, אז השכל והמידות שוללים את האפשרות לעשות את ההפך מרצון השם.

מה קורה לנו בפנים כשאנו עובדים את השם בדרך של "מצה עשירה", ומה קורה כשזה "לחם עוני"?

אצל הצדיקים שעובדים את השם ב"מצה עשירה", כל סטייה מרצון השם היא מופרכת מיסודה. הדבר היחיד שקיים בעולמו של הצדיק הוא השם ורצונו. זה הדבר היחיד בעולם שממלא אותו באושר, סיפוק ועונג. כל האישיות שלו מכוונת לשם. הוא רוצה בכך, הוא שואף לשם, הוא מסתכל כך על העולם וגם העולם הרגשי שלו מלא בזה. לכן, אין לו אפילו בציפורן הקטנה מקום לתאוות העולם, לחומרנות או לכל דבר אחר שאיננו אלוקות.

אבל כשאנו לומדים תורה ומקיימים את המצוות רק משום שהשם ציווה, נותר בנו פוטנציאל, לעיתים קרוב ולעיתים רחוק, לעשות את ההפך מרצון השם, חלילה. כי בפנים, היצר הרע עדיין חי ובוועט. אנחנו צריכים כל הזמן להילחם, להכפיף ולהכניע את התאוות, היצרים והדחפים. לנהוג הפך הטבע והמשיכה הטבעית שלנו, ובכל זאת לעשות את מה שהשם רוצה שנעשה, בקבלת עול שמבוססת רק על מחויבות. והאמת היא שלכולנו יש גם וגם, דברים כאלה ודברים כאלה.

אדם נורמלי לא מפספס חתונה של אח בגלל שהיה עייף והתקשה לצאת מהמיטה. אבל אזכרה של דוד-זקן, הוא יוכל בהחלט לפספס. מדוע? כי

המניע לעבודת השם		המצב הנפשי	
מצה עשירה	טעם ומשיכה	לא עשוי להחמיץ	הרע מופרך ומשולל
מצה עניה	מחויבות והתמודדות	עשוי להחמיץ	יש פוטנציאל לרע

עד כדי עבודת אלילים. והחל מאותו היום של יציאת מצרים, הם נעשו משתרי השם, עם שהולך לקבל את התורה ולהיות אור לגויים, סמל לצדק ויושר ולאמונה בהשם אחד.

בני ישראל לא יכלו להכיל את המהפך הזה. יציאת מצרים נראתה להם אז כ'מטלה' רחוקה ובלתי אפשרית. הם הרגישו מצוין עם המצב הרוחני השפל השורר במצרים. לכן, הקדוש ברוך הוא היה צריך 'לשלוף' אותם משם, לחתוך ולנתק אותם בבת אחת מהשקיעה אל המצריות. הוא היה צריך 'לנער' אותם, ולומר להם: אתם הופכים כעת לאנשים אחרים.

זו הסיבה לחיפזון הגדול. יציאת מצרים הייתה חייבת להיות בברירה, במחטף, בחיפזון. שכן התמהמהות, התעכבות והיסוס עלולים לגרום ל'החמצה'. אם הם היו ממשיכים בתהליך השקיעה ב'מצרים', הם היו עלולים לאבד את היכולת להתחבר לאלוקות, הם היו נותרים במצרים במובן הרוחני.

נחשוב על ילד בגיל העשרה שנמשך אחרי חברים רעים ומוצא את עצמו באמצע הלילה במקום מפוקפק. הוא מבחינתו שמח ונהנה וחש על גג העולם. אבל כשאביו שומע איפה הוא נמצא, הוא מגיע בלוויית כמה גברתנים, והם אווזים בנער בכוח ושולפים אותו ומחזירים אותו הביתה, למרות התנגדותו הנמרצת ומחאתו על כך שלוקחים אותו מהמקום שבו הוא כל כך רוצה להמשיך לבלות.

כי אין ברירה אחרת. היציאה מהתמכרות כזו איננה יכולה לבוא מצידו של הנער. היא חייבת לבוא מבחוץ, מכיוונו של האב האוהב. זמן רב ייקח עד שהבן יבין את גודל החסד שעשה איתו אביו, ויודה לו על כך מקרב לב.

כך חוו בני ישראל את היציאה ממצרים. לפחות בכל מה שקשור למהפך המנטלי, הרוחני, שבני ישראל מתחילים זה עתה, ברגע של היציאה ממצרים - הם עדיין לא מעכלים. בשלב הזה, זהו לא תהליך רצוני שהם מחוברים אליו רגשית, אלא יותר כמו בריחה והימלטות כאשר הקדוש ברוך הוא 'סוחב' אותם מעומק הטומאה.

יציאת מצרים ההיא, לפני יותר משלוש אלפים ושלוש מאות שנה, היא **תחילתו של תהליך** ארוך ומתמשך, שיגיע לסיומו רק בגאולה העתידה. אז, רק אז, התהליך יושלם. או אז, הנחת תפילין תיראה לנו כמו קפה ומאפה של הבוקר, ומאכל שהכשרות שלו לא הכי מהודרת

איך כל זה מתחבר לאירוע ההיסטורי של יציאת מצרים, ל"חיפזון" שבו יצאו אבותינו משם ברגע הגאולה? - על כך נלמד מיד.

הברירה ממצרים

נקרא את ההסבר תחילה בלשונו של הרבי:

שני אופני עבודה אלו באים לידי ביטוי גם בשני האופנים הכלליים של הגאולה - גאולת מצרים והגאולה העתידה:

ביציאת מצרים נאמר "כי ברח העם", כי "הרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתוקפו", ולכן היו מוכרחים לברוח מהרע, מטומאת מצרים - וזהו עניין "להם עוני", העבודה של אתכפא.

מה שאין כן לעתיד לבוא יקום "לא בחיפזון תלכו", "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" - מצב של אתהפכא, מצה עשירה.

כל מי שטעם ולו מעט מפנימיות התורה, ובפרט מתורתו של הרבי, יודע כי גאולת מצרים איננה רק מאורע היסטורי שהתרחש בעבר. חג הפסח גם הוא אינו רק מועד שמתרחש פעם בשנה. אלה הם אירועים שמלווים אותנו כל השנה, כל החיים. ולא כאירועים היסטוריים או כימי ציון לעבר, אלא כתהליך שאותו אנו חווים כל הזמן בחיי עבודת השם.

כך כותב אדמו"ר הזקן בספר התניא⁵: "בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וְכָל יוֹם וְיוֹם, חִיָּב אָדָם לְרְאוֹת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא הַיּוֹם מִמִּצְרַיִם - וְהִיא יְצִיאַת נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִמַּאֲסֵר הַגּוֹף".

היציאה מעבדות לחירות היא לא רק יציאה פיזית ממקום למקום, או שינוי בסדרי החיים, מעבודת פרך לחירות ועצמאות. השינוי העיקרי שהתרחש ביציאת מצרים הוא שינוי פנימי ורוחני. עד אז, עם ישראל היה במצב רוחני ירוד ושפל. הייתה להם מנטליות מצרית, הם נטמעו בתרבות המצרית וכמוהם נהגו במנהגים פרוצים ונמוכים,

5. ר"פ מ"ז.

ד. בשלח יד, ה.

ה. תניא פל"א.

ו. ישעי' נב, יב. וראה המשך וככה דלקמן הערה 31.

ז. זכרי' יג, ב.

בינתיים, אנחנו רק בדרך. בכל בוקר כאשר
אנו מתגברים וקמים מהמיטה, בכל פעם שאנו
משלמים יותר על בשר בכשרות מהודרת למרות
שכואב לנו בכיס, ובכל פעם שאנחנו עושים
'קפיצה בדרגה' רוחנית - אנחנו עושים צעד נוסף
בתהליך הארוך הזה שמוביל אותנו אל הגאולה.

יעורר בנו סלידה טבעית. זו לא תהיה גאולה של
ברירה, אלא גאולה של נחת. "לא בחיפזון תצאו",
כמו שאומר הנביא - משום שאז נבוא כבר אחרי
התהליך המלא של ההתנתקות וההתנתקות מכל
קשר וחיבור לטומאה, לחומרנות ולכל דבר אחר
שאיננו האלוקות.

נסכם שוב את הדברים:

האירוע ההיסטורי		המצב הנפשי		המניע לעבודת השם	
היפוך מושלם	הגאולה בעתיד	הרע מופרך ומשולל	לא עשוי להחמיץ	טעם ומשיכה	מצה עשירה
				מחויבות והתמודדות	מצה עניה
בריחה מהרע	יציאת מצרים	יש פוטנציאל לרע	עשוי להחמיץ		

לא הגענו לאידיאל, אנחנו עדיין בגלות רוחנית.
ושני התנאים של "לחם עוני" ו"בא לידי חימוץ"
מלמדים אותנו שני כללים יסודיים בעבודת השם:

כאשר אנו אוכלים דווקא מצה 'תפלה', בלי
חומרי טעם וריח, אנחנו מטמיעים בעצמנו את
ההבנה שאם רצוננו להתקדם בעבודת השם,
לעזוב את ההרגלים הרעים ולהתחזק בקיום
התורה והמצוות - ובמילים אחרות: לעבור את
'יציאת מצרים' הפנימית שלנו - אנחנו צריכים
לדחות את השאיפות, הדחפים והרצונות שלנו,
לקבל עול מלכות שמיים ולדעת שיש לנו
מחויבות שצריכה לגבור על כל מה שמתחשק
לנו ובא לנו.

שנית, המצה-שעלולה-להחמיץ מלמדת אותנו
שאנחנו עדיין עלולים ליפול ולהחמיץ. שאסור
לנו לסמוך על עצמנו ולחשוב שאנחנו חסינים
מפני כישלונות רוחניים. כי כל עוד יש בנו
נפש בהמית והיצר הרע שלנו חי וקיים, נצטרך
להשגיח, לוודא ולשמור שהצד הטוב, הקדוש
והאלוקי הוא זה שינצח.

בדיוק כמו אז, ביציאת מצרים - כאשר השם
היה צריך להוציא את בני ישראל והם נאלצו לנוס
על נשמתם ממצרים, "כי בחיפזון יצאת".

טעם מיוחד

לכאורה, מה שלמדנו עד עכשיו מעורר תחושה
לא מעודדת במיוחד, ויש בו טעם 'תפל' של "לחם
עוני". העובדה שאנו עדיין מצויים בגלות, גם
מבחינה רוחנית, ואיננו יכולים להתעלות למצב

"בחיפזון יצאת"

עכשיו נוכל לחזור ולשזור יחד את כל הקצוות,
ולהבין מדוע ה"חיפזון" ההיסטורי ביציאת מצרים
הוא הסיבה לכך שמצוות מצה היא רק ב"לחם
עוני" וגם רק בלחם שעשוי להחמיץ:

וזהו הביאור על כך ש"בחיפזון יצאת
[מארץ מצרים]" הוא הטעם לכך שהמצה
של ליל פסח אינה יכולה להיות מצה
עשירה, או מצה העשויה מדברים שאין
באים לידי חימוץ.

כיוון ש"בחיפזון יצאת [מארץ מצרים]",
מחמת הרע שעדיין היה בתוקפו, לכן
נדרשת העבודה של קבלת עול ואתכפיא
- "לחם עוני" דווקא.

נקרא שוב את הפסוק, והפעם עם הטעמים
הפנימיים: "לא תאכל עליו חֶמֶץ, שִׁבְעַת יָמִים
תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת, כִּי בְּחִפְזוֹן יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם".
אכילת המצה של ליל הסדר, על כל כלליה
ודקדוקיה, היא ביטוי וגם הוראה של מסר חשוב
לחיים היומיומיים שלנו. המצה מזכירה לנו
בדיוק איפה אנחנו באמת במצבנו הרוחני: עוד

ח. ראה בענין דה"חפזון" - לקו"ת אמור לה, ב. במדבר א, ג. ובארוכה -
אוה"ת בא ע' רצא ואילך. וככה תרל"ז בתחילתו, שם פקט"ט. ד"ה כי בחפזון
תש"ח (והמשכו). ועוד.
ט. ראה עד"ז אוה"ת סד"ה הא לחמא נ"ל.
י. ראה בכ"ז במקומות שנסמנו בהערה 24.

המתגבר והמתאמץ היא מתנה יקרה לקדוש ברוך הוא, הרבה יותר מהשבת ה'מושלמת' של אותו יהודי שנולד לתוך זה.

ככה זה בכל תחום בעבודת השם. בלימוד חת"ת ורמב"ם, בשיעור יומי קבוע בגמרא, בהקפדה על כשרות מהודרת, וביציאה ל'מבצעים' לזכות את הרבים בהנחת תפילין. מצד אחד, יהודי שלימוד רמב"ם אצלו הוא דבר מענג וממלא, ויציאה ל'מבצעים' אצלו נעשית בשמחה ובקלות - יש הרבה מה להעריך בו, יש לו מעלה מיוחדת וגדולה מאד. משום שהוא אכן זך ונעלה יותר, הוא "מצה עשירה" ומלאה בטעם אלוקי.

אך מצד שני, אין ספק שעבודת השם שכרוכה במאמצים ובהתמסרות היא נעלה הרבה יותר. כאשר יהודי מתפתה לקפוץ למיטה אחרי יום עבודה עמוס ומשוע, אבל בכל זאת הוא מחזיק את עצמו ולא הולך לישון לפני שהוא מקיים את הוראות הרבי וסוגר את היום כמו חסיד - הוא "עובד השם" במובן העמוק והאמיתי ביותר.

ב"לחם העוני" שאנחנו אוכלים כליל הסדר, בעבודת השם הרצופה באתגרים ובהתגברות על עצמנו - יש טעם מיוחד של מצווה, של רצון השם.

רחוק שהוא קרוב

כך סיפר הרב שמואל חפר (עליו השלום), איש ציבור וחסיד:

בשנת תשכ"ח נסעתי לרבי לפורים.

הגעתי יומיים לפני פורים, ומזכירו של הרבי, הרב חדקוב, קרא לי והורה לי לנסוע למיניאפוליס אל הרב משה פלר, שליח הרבי למדינת מינסוטה, ולהצטרף אליו כליל פורים לנסיעה לעיר איימס במדינת אייווה הסמוכה.

"תקרא שם את המגילה בפני קבוצת יהודים בבית פרטי, ואחר כך תחזור לניו יורק", אמר הרב חדקוב.

עשיתי כפי שהתבקשתי. נסעתי עם הרב פלר לעיר איימס, שהייתה ממוקמת באזור החקלאי במערב התיכון של אמריקה.

באותן שנים המקום לא נחשב למפותח במיוחד, אף שמאז כבר התפתח. הגענו לביתו של יהודי מבוגר, שהיגר מרוסיה והצליח מאד בעסקיו ונהיה יהודי אמיד, ולעת זקנותו הוא נהיה בעל תשובה ושב לשמור שבת ולהניח

המושלם של "מצה עשירה" - היא חיסרון גדול ובעיה קשה. היינו מעדיפים חוויה אחרת, היינו שואפים ורוצים להיות יהודי שעובד את השם באמת, במשיכה טבעית ותוך אושר ועונג.

זה נכון, אבל לצד זאת הרבי מלמד אותנו דבר עצום: למרות הכול, יש לנו על מה לשמוח ולהיות מאושרים דווקא ב"לחם העוני" שלנו, במצה השברירית שלנו, שבכל רגע עלולה להחמיץ: נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

הטעם לכך שבפסח אין יוצאים ידי חובה במצה עשירה, אינו רק משום שעניינה אינו בדומה לגאולת מצרים, שהייתה באופן של "ברח העם" - אלא גם משום שבלחם עוני יש יתרון לגבי מצה עשירה: למרות שבאתהפכא מתבטל הרע לגמרי, באתכפיא ישנה מעלה - שעבודה זו כרוכה ביגיעת האדם, ללחום במנגד ולהתגבר על הרע.

בסגנון אחר: עניין האתהפכא מבטא את זה שהאדם נעשה מיוחד עם אלוקות, על ידי זה שהוא מזכך את עצמו עד שמציאותו אינה מותירה מקום לרע. [אך] אתכפיא מבטאת את הביטול וההכנעה לאלוקות, כך שלמרות שמצד השכל והמידות שלו יש מקום לרע, הרי הוא כופה את עצמו, הוא עושה הפך המתבקש מצד המציאות שלו ומקיים את רצון השם.

נתאר לעצמנו יהודי שעושה צעדים ראשונים ביהדות וקשה לו לשמור שבת. קשה לו מאד בלי הסיגריה, הטלפון והאופניים החשמליים.

מצד אחד, יהודי כזה מקנא בשכן הדתי-מבית, שבשבילו שמירת שבת היא בבחינת "מצה עשירה". שמירת שבת למשך יממה שלמה על כל הלכותיה לא דורשת ממנו מאמץ מיוחד, אין לו התמודדות אקטיבית בכל פעולה רגילה, הוא יודע לעשות את המעבר באופן טבעי וחלק בין שגרת החולין לאווירת השבת הקדושה ולהתנתק מכל הפעולות האסורות.

אך מצד שני, גם השכן מקנא בשמירת השבת של ידידו המתקרב. הוא מבין ויודע שבעוד שהוא לא יוצא מאזור הנוחות שלו, השכן שלו מתמסר לקדוש ברוך הוא ומקריב לו קורבן מעצמו בכל דקה בה הוא שומר שבת. השבת של ידידו

אלפיים מייל"...

ואז הרבי פנה אליי והורה לי לומר לחיים, וסימן בידיו שזה יהיה על כוס גדולה.

לטעום גאולה

התובנה הזו על המעלה הגדולה דווקא במאמץ ובהתמודדות, מובילה אותנו להבנה מרוממת עוד יותר:

עניין זה הוא גם נתינת כוח על כך שתכף בהתחלת עבודת האדם יהיה 'מעין' הגאולה העתידה.

לכאורה יכול האדם לשאול: כיוון שעדיין עומד הוא בתחילת העבודה, והרע עדיין בתוקפו - איך יכול להיות בו אפילו 'מעין' הגאולה העתידה, שעניינה אתהפכא והעדר הרע?

והביאור בזה: אף שבתחילת העבודה ביטול הרע איננו, ולכן העבודה היא בדרך מלחמה וקבלת עול - מכל מקום, הביטול והקבלת עול צריכים להיות לא רק בדרך הכרח, אלא צריך "לקשר ולחבר" את הביטול גופא למציאות האדם, שגם השכל והמידות שלו "יסכימו" לביטול ולקבלת עול, ואזי העבודה בקבלת עול נעשית מתוך תענוג.

למרות שאנו חוגגים היום פסח של 'אמצע התהליך', שבתחילתו אנו מכריזים "השתא עבדין [השנה עבדים]" ורק "לשנה הבאה בני חורין"; למרות שאנו אוכלים בו מצות "לחם עוני" שעלויות בקלות להחמיץ - עלינו לזכור כבר בשלב הזה את היעד הסופי, את החזון המושלם של הגאולה. ולא רק לדעות ולהאמין שנגיע לשם בעתיד, אלא כבר 'לטעום' ממנו ולחוות אותו.

וכאן החידוש הגדול: למרות שהעבודה של "לחם עוני" היא עבודה ללא טעם, שמתבצעת כמשימה שדורשת מאמצים והתגברות - זה עצמו יכול וצריך להיעשות מתוך שמחה פנימית ומתוך רגש עמוק וחי.

נכון, לא מדובר על כך שנרגיש בכל הנחת תפילין או ברכת המזון אור אלוקי. לא, זה ימשיך להיות מתוך קושי והתמודדות. אך עצם העבודה

תפילין. בביתו התאספו כל יהודי האזור לשמוע קריאת מגילה.

אני קראתי מתוך המגילה בעברית, והרב פלר תרגם והסביר את הדברים באנגלית.

הגיעו לשם כארבעים או חמישים איש, ומעניין שהיו שם ביניהם גם שני זוגות ישראלים. בהמשך התברר לי שמרבית הזוגות שהופיעו שם היו זוגות מעורבים, שבהן אחד מבני הזוג אינו יהודי, או שיהדותו מוטלת בספק.

עובדה זו ריפתה את ידיי, ונפלתי ברוחי. אני נסעתי ובאתי כל הדרך מארץ ישראל כדי לשהות במחיצת הרבי בפורים ולשמוע איתו את קריאת המגילה. ובמקום זאת, הנה אני מוצא את עצמי במקום שכזה, מרוחק כל כך מהרבי.

למוחרת בבוקר טסתי חזרה לניו יורק. נחתי בשעות אחר הצהריים, ונסעתי ישירות לביתו של אחי שהתגורר בשכונת ויליאמסבורג בברוקלין.

טרם הספקתי לשמוע את קריאת המגילה של יום הפורים, ולכן ארגנו עבורי קריאת מגילה, טעמתי משהו ומיהרתי חזרה לשכונת קראון הייטס, להשתתף בהתוועדות של הרבי.

באותן שנים הסדר היה שבפורים היה הרבי עולה עם קומץ חסידים לדירת הרבי הריי"צ בקומה השנייה של 770 לבקר את חמותו, היו מחליפים כמה מילים, אומרים לחיים וטועמים מעט עוגה, ואחר כך היו יורדים לאולם למטה להתוועדות.

ההתוועדות החלה, והיא נמשכה כמה שעות. לפתע, באמצע אחת השיחות החל הרבי לומר את הדברים הבאים: "ישנו יהודי שנסע למרחק אלפיים מייל מכאן, אל ציבור שלגביהם יש ספק אם הם שייכים בכלל לקריאת המגילה, והוא נסע לקרוא להם מגילה. והוא התמרמר בליבו: לשם מה היה עליו להתרחק מרחק כה גדול, הלא יכול היה להיות כאן..."

וכך הלך הרבי ותיאר בצורה מדויקת את המחשבות ואת התחושות שלי.

אחר כך המשיך הרבי ואמר: "אפשר להיות במרחק אלפיים מייל ממני בגוף, ולהיות בארבע אמות שלי, קרוב מאד אליי. ואפשר לשבת בארבע אמות שלי, ולהיות במרחק של

איך מחנכים ילדים?

"והגדת לבנך" וחינוך הילדים למצוות הסדר תופסים מקום נכבד במהותו של חג הפסח. לרגל החג מוגש כאן לקט מיוחד של אגרות-קודש, בהם מלמד הרבי יסודות בחינוך, המהווים גם כלים פרקטיים עבור הורים ומחנכים בעבודת הקודש של חינוך הילדים

אם נביט על הילדים כ'טובים', הם יהיו כאלו!

האופן המתאים לילד 'טוב', והדיבור על-אחת-כמה-וכמה [ודאי וודאי שיבוא זה לידי ביטוי גם בדיבור עימם, שיהיה באופן של כבוד והערכה];

ובזה מובן גם בפשטות מה שעל ידי 'תחשוב טוב' פועלים ש'יהיה טוב' - כי מה שאפשר לפעול בדברי קירוב, מובן שגדול פי כמה וכמה משעל-ידי [ממה שפועלים על ידי] הנהגה דקו ההופכי [מדיבור באופן של ריחוק, הבא כתוצאה ממבט שלילי על הילד].

ואף שאמרו רז"ל ש"כוהנים קפדנים הם" [ונמען המכתב הינו כהן...], הנה מבואר בכמה מקומות בארוכה בדא"ח [= דברי אלוקים 'חיים', כינוי לתורת החסידות] שהכוהנים הם דווקא מקו החסד, ובפרט אלה שזכו לחינוך חסידותי...

(כרך טז, אגרת ה'תתכז)

תשואות חן [תודה] על בשורתו הטובה..., ויהי רצון שכך יבשר טוב גם בנוגע לשאר העניינים אודותם מזכיר במכתבו, ובעיקר - מקבלת נחת רוח מהנהגת כל יוצאי חלציו שיחיו וכו'.

ואפילו על כגון דא [אודות דבר כזה, חינוך הילדים], קאי [מדבר] פתגם רבותינו נשיאינו הקדושים: "טראכט גוט וועט זיין גוט" [= 'תחשוב טוב יהיה טוב'. כלומר: כאשר 'חושבים טוב', ומתוך ביטחון בהשם מביטים כבר עתה על הבעיה כפתורה, גורם זה שגם בפועל 'יהיה טוב'].

ובהקשר לעניין זה של חינוך הילדים, הרי כלל זה מובן גם על פי פשוט [בפשטות]:

כי כשמביטים על הנהגתם של הילדים בעין טובה כבר עתה, עוד קודם שמצבם הינו 'טוב' בפועל - הרי במילא ההנהגה איתם היא גם כן מתאימה לזה [שמתנהגים עימם בכבוד, כפי

עלינו להסביר לילד שהוא 'עשיר' בכוחות כבירים

יכול לקיים מצוות הצדקה וגמילות חסד ועוד כמה מצוות, מה שאין כן [מה שלא היה קורה] אם הכסף יהיה מונח בקופסה ללא ניצול וללא תועלת.

מהתבוננות בעובדה זו, עולה מסר חשוב אותו עלינו להעביר לילדים:

אחת הנקודות העיקריות בחינוך הילדים הוא, להסביר לו [לילד] באופן שידע ויזכור תמיד - אשר השם יתברך נתן לו "הון תעצומות" - כוחות כבירים בשכל ובמידות שבלב ובמעשה בפועל,

...ומכאן לעניין מעות חנוכה, שהכוונה בנתינתם לילדים היא, לקשר את הוראות חנוכה בלימוד לקח לחיים שיש ללמוד מה'מעות' [הכסף], אפילו באמצעות התבוננות קלה:

כי מצד אחד הרי יש למעות כוח גדול, שמי שיש לו הרבה מעות הוא עשיר, ואפילו עשיר גדול, ומי שאין לו הוא עני ורש;

ומצד השני, הרי הכסף כמו שהוא לעצמו, הוא אינו אף אחד משלושה צורכי האדם - מזון, לבוש ובית, אלא שבו ועל ידו אפשר לקנות כל צורכי האדם, ולא עוד [ודבר נוסף יש בו -] שבו ועל ידו

אין מציאות כזו של אדם ש'אין לו', כי יכול כל אחד להיות עשיר, ובלבד [וזאת בתנאי] שינצל את הכוחות שניתנו לו, שהרי מובטח הוא "יגעת ומצאת".

אלא שבזה - אם לנצל את הכוחות שניתנו לו או לא - ניתנה לו הבחירה, ואין הדבר תלוי אלא בו וברצונו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון'.

וכשמסבירים את כל זה לילד, באותיות המתאימות לרמתו וב'דברים היוצאים מן הלב', ועוד ועיקר שמראים לו גם דוגמא חיה לכך בהנהגת המחנך עצמו, הרי אז "מאיר עיני שניהם ה'" - שגם הנותן מעות חנוכה וגם המקבל אותם מוסיפין והולכים ב"נר מצווה ותורה אור" "מחיל אל חיל" ועד שנעשית הנהגתם מופת ולימוד לרבים.

(כרך כח, אגרת יתירלד)

אלא שבדומה למעות, עצם קיומם של כוחות אלו אינו מספיק, וצריך לנצל אותם במילואם.

היינו [כלומר:] שינצל את כוח השכל בלימוד התורה, ועד לאופן ד"יגעת" שאז בוודאי יקוים בו "ומצאת";

ועל-דרך-זה במידות שבלב, שצריך להביאם לידי גילוי ולאהוב את ה' ואת התורה ואת כל יהודי וכל הדברים הראויים לאהוב אותם, ומאידך לירא ולברוח מכל הדברים שיש לברוח מהם - שלכן [כדי לדעת את מה ראוי לאהוב וממה ראוי לברוח ולהתרחק] צריך ללמוד בהתמדה ושקידה ומתוך משמעת, כדי לדעת את הטוב ואת 'המעשה אשר יעשה'.

ואז הוא לא כמו שהוא בנוגע לכסף גשמי, שהרי בגשמיות מי שאין לו הוא עני, אבל ברוחניות

ההורים עלולים להמעיט מערך ילדיהם

אלא שלפעמים מפני הקורבה גם - להפך [עלולים הם להעריך באופן חסר את יכולות ילדיהם],

ועל דרך 'אין אדם משים עצמו צדיק ולא [רשע] וכו'" [כלל הלכתי בדיני עדות הקובע שאין מקבלים את ההערכה של האדם ביחס לעצמו, בין לחיוב ובין לשלילה. בדומה לכך, עקב קרבתם של ההורים לילדיהם, יכולים הם לטעות בהערכת יכולותיהם באופן יתר או חסר].

ויהי רצון מהשם יתברך המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, שיחליטו בהאמור בטוב באמת לבנם שיחיה, טוב בגשם וברוח גם יחד.

(כרך כ, אגרת ז'תרצט)

במענה למכתבו אליי, בו כתב אודות חינוך בנו והסברות שבדבר לכאן ולכאן,

וכיוון שהחלטה בזה תלויה בכמה פרטים, ובייחוד בתכונת הנפש של בנו הנ"ל - מהנכון להתיעץ בעניין האמור עם אלו המכירים את בנו שיחיה, ומכירים גם פרטים אלו.

והרי לפעמים הכי קרובות כגון דא [במקרים כאלו] דווקא ההורים שיחיו אינם נאמנים [אי אפשר להסתמך עליהם] כל כך בהערכת ילדיהם שיחיו.

והחשש הוא, לא רק שיכולים לנטות לימין יותר [להפריז יתר על המידה ביכולותיהם של ילדיהם],

גם ילדים 'פשוטים' יכולים להצליח בגדול!

מבעלי כישרון סתם, ודווקא הם יהיו לתפארת בית הספר והמחנכים מורים/ות שלהם,

וכמו שראו במוחש בכל הזמנים את גודל הפעולה של כוח ההתמדה אפילו [כ]שהכישרון היה פשוט, וכן שנתגלו כישרונות יוצאים מן הכלל שמתחילה לא שיערו זה כלל.

(כרך יט, אגרת ז'רפה)

והנה בהנוגע לשטח החינוך... לפעמים הכי רבות קשה לשער עתידם של התלמידים ויכולותיהם, זאת אומרת, שאפשר ואפשר [ייתכן בהחלט] שאפילו אלו הנראים לילדים פשוטים בהשקפה ראשונה, הרי בעתיד אפשר שיתגלו בהם כישרונות, או לחילופין כוח התמדה ושקידה כזה שיצליחו בלימודם ובהנהגתם עוד הרבה יותר

כדי שהילד יגיע לרמה המצופה, צריך לחנך לרמה גבוהה יותר

שמוזה מובן - שהאיש שבימי הבחרות יעמוד ברמה רוחנית מופחתה [נמוכה] - הרי טבעי הדבר שלאחרי איזה [כמה] שנים ירד ממדרגתו וימצא בדרגא למטה מהמקווה [המצופה].

המורס מהאמור - שכשהיה ברצונם (שלה ושל בעלה שיחיה) שיראת שמיים בפועל של ילידיהם תהיה בשווה ליראת שמיים שלהם כפי שהיא עתה, צריכים היו הילדים להתחנך במוסד חינוך הדורש מתלמידיו את אותה מידת היראת שמיים שדרשה מאביהם הישיבה 'תומכי תמימים' בה למד בצעירותו,

אבל כשמתחנכים הילדים במוסד חינוך כמו המוזכר במכתבה, שכפי השמועה דרגת היראת שמיים הנדרשת בו מן התלמידים - היא פחותה בכמה דרגות מאותה מדת היראת שמיים שדרשה ישיבת 'תומכי תמימים' ודוגמתה, הרי מה פלא כשיורדים לדרגא שלמטה מזה, ויש אפשריות למאורעות אלו כמו שכותבת!?

מובן שאין כוונתי להטפת מוסר, כי אם בהנוגע לשאר הילדים - שיחיו - שלהם שעדיין ברשותם הם, שפשוט שצריכים ללמוד ולהתחנך ב'ארבע אמות' של מוסד כזה הדורש מתלמידיו מדת יראת שמיים שלמה, ואז יש לדרוש ולקוות [לצפות] מהילדים שיקיימו כראוי את כל ענייני התורה והמצווה, כיוון שההורים נתנו להם כל האפשריות לזה, ומעולם לא נמצאו בסביבה שהיחס שלה יחס פושרני וכו'.

...תקוותי חזקה שלא יקפידו על מה שכופל וכותב הנני עוד הפעם את הנ"ל, והטעם לכך - כיוון שמרגיש הנני שזוהי חובתי שלא לעבור על הדבר בשתיקה, כיון שכתבו את המצב אליי.

בברכה לבשורות טובות.

(כרך כ, אגרת ז'תרי)

נתקבל מכתבה בו כותבת אודות בעיות שיש להם עם בנה הבכור שיחיה מבחינת הנהגתו הרוחנית, ושואלת איך להשפיע עליו וכו',

והנה מובן שאין כללים קבועים במצב כגון זה, כיוון ששונה הוא מאחד לחברו, ש"אין דעותיהם שוות" ואין תכונות נפשם שוות... אבל הצד השווה בכל מצב שיהיה, שבדרכי נועם - ברוב המכריע של המקרים מצליחים יותר מאשר בשיטה ובדרך הופכית.

...ועלי החובה להעיר [אף שבלתי נעים זה, ובפרט שכבר רמזתי אודות זה במכתבי לפנים [לפני זמן רב] לבעלה שיחיה, והוא], שהתופעה האמורה אודותה כותבת וכן עוד תופעות כגון זו שהזכירה במכתבה, קרוב לוודאי שזה תוצאה מהמצאות בבתי ספר חינוכיים שלא לפי המקווה [המצופה] ממנה ומבעלה שיחיה.

ולצערנו - זהו דבר שבטבע האדם, ואף רגילה ביותר השגיאה הזו - שכשמקווים מילדים [כאשר מצפים שהילדים יהיו ב]רמה ידועה [מסוימת] בהשקפת עולם ובהנהגתם הדתית, מחנכים אותם באופן, וכמעט בהקפדה, שלא יבואו לרמה יותר גבוהה, ועל-אחת-כמה-וכמה [ובמיוחד מוודאים שלא יגיעו] לרמה יותר גבוהה מאשר מעמדם ומצבם הרוחני של ההורים.

והטעות בכך היא, שאין מביאים כלל וכלל בחשבון - שבאם בגיל העמידה [בגיל מבוגר] מתקיים האדם במעמד דתי במידה מסוימה [מסוימת] - הוא רק הודות לזה שבימי הנערות והבחרות עמד ברמה רוחנית יותר גבוהה, שאז אף שקושי החיים ומלחמת החיים (והסביבה גם כן) הפחיתו את רמתו הרוחנית כפי שהיה בימי הבחרות, נשאר על-כל-פנים [לפחות] ברמה רוחנית דימי העמידה.

חינוך בלי פשרות, אך צעד אחר צעד

מלאה, בלי כל הקלה ופשרות] - ועל כך שואל הוא וחושש, שבאם יחמירו על הילדים, אפשר [ייתכן וזה יגרם] שלא יקבלו כלל את דברי

בשאלתו [בקשר למה ששואל במכתבו] בנוגע להאזהרה ללמד תורה בלי פשרות [הרבי התווה דרך ברורה, שחינוך הילדים מוכרח להיות ליהדות

אבל הרי אי אפשר ללמד על דבר כל העניינים בתחילה, ולכן מלמדים אותם צעד אחר צעד.

ובנוסף, כיוון שעדיין אין הם אוזנים בשמירת מצוות מלאה - יש להסבירם גם כן את עניין התשובה, שאם חס ושלום אין מי שהוא עומד בניסיון ועשה דבר מסוים שלא כפי הכתוב בתורה, אין זה מחליש את השייכות שלו לתורה, אלא מחויב הוא כמקודם בכל המצוות שבתורה, כי "ישראל אף-על-פי שחטא, ישראל הוא",

וגם להסבירם - שבנוסף לכך שאין העבירה מחלישה אותם בנוגע להבא, הרי גם בנוגע למה שנכשלו בעבר, עליהם לדעת שלאחר זה ישנו תיקון והתשובה, ויכולים הם לחזור ולתקן את מה שעברו.

(כרך יז, אגרת ו'שענ)

המחנך, שעל-פי-זה, לדבריו, קיימת תועלת מסוימת בעשיית פשרות.

העצה לילדים האמורים, שביחס למצבם הנוכחי לימוד התורה ללא כל פשרות עלול לא להתקבל אצלם, היא:

מצד אחד - לא לעשות פשרות, זאת אומרת לא לומר להם שמותר לעבור חס ושלום על חלק מהמצוות, ובלבד שיקיימו מצוות אחרות. והסיבה לכך - שהרי נוסף על האיסור דלשקר [לומר דבר שקר], הרי זה גם כן גובל בעניין של "מגלה פנים בתורה שלא כהלכה", ושינויים בדת וכו'.

אלא, לנהוג עימהם כך:

לבאר להילדים ולהסבירם שלעת עתה לומדים עימהם על דבר מצווה מסוימת זו, וידעו שיש אומנם עוד כמה וכמה מצוות שצריך לקיימם,

פעולה על ילד בוגר - באמצעות ידידים

[יהודים ללא פשרות], ואין צריך לומר [ודאי ודאי] שלא יסתפקו בהנהגה של 'פיפטי פיפטי' [= חמישים חמישים, חצי חצי],

וכאשר יעשה התלוי בו לפעול על סביבתו, הרי "ה' יראה ללבב" שמשתדל בכל כוחו בהשפעה על זולתו שיתנהג באופן המתאים לרצון העליון [רצון השם], ואז במידתו של הקב"ה שהיא "מידה כנגד מידה" אלא שכמה פעמים ככה [השם 'מחזיר' לאדם באותה 'מידה' בה הוא מתנהג, אך בהכפלה וביריבו] ישולם לו בהנוגע לבניו ובניו שליט"א, שגם הם יתנהגו באופן המתאים לרצון השם.

(כרך יג, אגרת ד'שמה)

ובמה שכותב אודות בנו שליט"א שלא תמיד שומע לדבריו, ומבקש עצה לכך:

הנה בכגון דא [במקרים כאלו] לפעמים רבות מועילים דברי ידידים שידברו עימו אודות העניין, יותר מאשר דברי ההורים ובני המשפחה, שהם ידידים וקרובים גם יחד,

ובטח יכול למצוא אנשים בעלי השפעה על בנו, שידברו עם בנו אודות העניין שכותב פעם ופעמיים ופעמים רבות, ויהי רצון שיצליחו בזה, ועוד דבר נוסף, והוא העיקר [הוא הפתרון העיקרי לבעיה] - שעליו להשתדל להשפיע על הנמצאים בסביבתו, שיהיו 'אידן אן פשרות'

גם השפעה קטנה היא משמעותית ביותר

ממש,

אבל אין העניין כן, אלא כל פעולה ופעולה יש לה בהכרח השפעה:

וכידוע משיחת כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר [הרי"צ] הריני-כפרת-משכבו, עוד בהיותו ברוסיה, שביאר עד כמה 'נוגעת' ומשמעותית אפילו 'תנועה' אחת של בן ישראל,

בנועם קראתי על דבר סדר עבודתם בחינוך ילדי וילדות ישראל, והשפעתם גם בבית הוריהם שיחיו, בהאירם באור תורה ומצווה כפי מה שנתבאר בתורת נשיאנו היא תורת החסידות.

מובן אשר אפשר [יתכן] הדבר, שיהיה נדמה להם שלא בכל פעולה ופעולה שלהם מצליחים לעורר את המקבל [המחונך] לעניין של פועל

בהבתיים [ביקורי בית בבתי התלמידים] אשר שמירת הזמן והסדר בזה מסייע שיהיו הדברים נשמעים ומתקבלים יותר.

ולא באתי בזה מוסר זאגן [= לומר 'מוסר'], ואפשר [יתכן] שהעניינים מתוקנים כבר כראוי גם בלי מכתבי, אבל מוצא אני לחובתי לכתוב מה שנראה לי בזה, ותקוותי שדבריי יביאו תועלת.

בטח ידוע להם, ולמותר להאריך בזה, עד כמה מסר נפשו כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר [הרי"צ] הריני-כפרת-משכבו, על חינוך הכשר והחזקת היהדות גם בעניינים "פשוטים" ביותר,

אף שהיה בידו להשתמש בזמנים אלה במקום לעיסוק באותם עניינים 'פשוטים', בלימוד רזין דאורייתא [= סודות התורה], ורזין דרזין,

וזהו מוסר השכל לכל אחד מאתנו, שהרי אפשר [יתכן] שמפני עצת היצר, שיכול 'להתחפש' בלבוש של צדיק תמים ויכול לטעון עמו, מה לך להתעסק בלימוד א-ב עם אחרים ואמירת "מודה אני", ובפרט שפעולתך מוטלת בספק, כיון שתמורת זה יכול אתה להתעסק בתורת החסידות תורת 'דברי אלקים חיים', ובזה בטוח אתה שתהיה תועלת, כיון שחסיד אתה ומקושר להרבי ואם כן בודאי יפעול עליך הלימוד.

והורה כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר [הרי"צ] הריני-כפרת-משכבו, באמצעות הנהגתו שנהג בעצמו, שלא חס על זמנו וכוחותיו, להתחשב עם מה שיכול לפעול בעבור עצמו, ובעניינים נעלים ביותר, והקדיש את מיטב כוחותיו להפצת חינוך הכשר, התחיל מלימוד א-ב וכיוצא בזה ובין אנשים פשוטים בישראל, שזהו ענין של מסירת נפש.

(כרך ד, אגרת תתיב)

ומביא ראיה ממאמר רז"ל בגדלות בעלי תשובה, ד'אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקומם, ומקשה: מאחר שהצדיק עבד כל ימיו בתורה ומצוות, ובעל תשובה - ובכלל זה גם מי שעשה תשובה רק ברגע שלפני מיתתו, וכעובדא [וכפי שהיה במעשה] דרבי אליעזר בן דורדיא, אם כן איך אפשר הדבר שהבעל תשובה יהיה גדול יותר מהצדיק הגמור?

והתירוץ הוא, שמזה רואים אויף וויפיל עס איז טייער א תנועה פון א אידן [= עד כמה יקרה 'תנועה' של יהודין] עד שאפשר הדבר שבשעה אחת - מיט איין קער [= ב'פניה' אחת] - קונה עולמו.

ומכך יש ללמוד, שגם בעבודה עם המחונכים כן הוא, אשר אף אם לפעמים אין ניכרת פעולה ממשית בתלמידיהם ותלמידותיהם או בבתי הוריהם, למרות שמשתדלים בזה כראוי, הנה אחרי כל זה 'אין איתנו יודע עד מה' [אין ניתן לדעת מה] שנעשה בליבו של חברו, אשר אפשר [יתכן] שפעלו שם 'א קער' [= 'פניה' ושינוי] וואס מיט דעם איין קער קאן יענער קונה זיין עולמו [= שמ'פניה' אחת זו, יכול אותו אחד 'לקנות' את עולמו].

מובן, אשר האמור לעיל אינו נוגע לתוקף ההתעניינות במילוי עבודתם כראוי, שלזה נוגע שיהיה מתאים לדברי רז"ל "דברים היוצאים מן הלב", שהפירוש בזה הוא גם כפשוטו - הארציקע רייד [= דיבורים 'לבביים'],

וואס איז זיך נוגע [= מה שנוגע להם הוא], שמירת הזמן הן בהנוגע לתלמידים, שזהו מלמד ומרגילים בשמירת הסדר, והן בנוגע לביקורים

התקשרות

אצלך במייל!

עושים מנוי דיגיטלי

ל'התקשרות' ולשאר העלונים השבועיים

של צעירי חב"ד ומקבלים את העלונים מדי

שבוע ישירות לדואר האלקטרוני שלכם

chabadisrael.co.il

חב"ד ישראל >> הכתובת שלך לכל עניין יהודי

חב"ד

צעירי אגודת חב"ד

השנה הזו "בני חורין"

איך שינה הגאון הרוגצ'ובי את תשלומי המיסים לשלטונות? ומה הגיב החסיד ר' מאניש מאנעסזאהן על עסקת היהלומים הגדולה? – נתינת הכוח המיוחדת של חג הפסח להיות "בני חורין" במשך השנה כולה

מיסים של תורה

ואילו מס שאינו מחויב בו על פי ההלכה, לא ישלם.

נכדו, שהורגל לתגובות תורניות מעין אלו, שמע והמשיך בעיסוקיו. אולם, לאחר מספר ימים התקבלה הודעה מהממשלה על שינוי במיסים, והתברר כי כעת הוא נדרש אכן לשלם אך ורק את אותם המיסים שתואמים את פסק ההלכה שלו!

הגאון הרוגצ'ובי, רבי יוסף רוזין, קיבל פעם הודעה על חיוב תשלום מיסים מהשלטונות הרוסים.

נכדו קרא ופירט לפניו את המיסים אותם הוא נדרש לשלם, כמו מס הכנסה וכדומה, אך תגובתו של הגאון הייתה כי ישלם אך ורק את המס בו הוא מחויב על פי דין התורה "דינא דמלכותא דינא",

"בן חורין"

בכוחו של יהודי לשלוט במציאות ולשנות אותה באמצעות לימוד התורה.

לכן אמרו חז"ל: "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". מי שעוסק בתורה כראוי הוא "בן חורין". הוא אינו מקבל 'תכתיבים' כיצד להתנהג, אלא אדרבה הוא 'מכתיב' וקובע מה ואיך יהיה במציאות העולם.

חז"ל מלמדים שהתורה היא 'בעלת הבית' על העולם, ובהתאם לפסקי דיניה משתנה המציאות בפועל בעולם הגשמי.

הסיפור על הגאון הרוגצ'ובי, שהתרחש במאה השנים האחרונות, ממחיש כי כוח זה של התורה הוא בתקפו גם כיום. לא רק בזמן בית המקדש, אלא גם בתקופה של גלות והעלם והסתרה,

ה'חירות' היא הבסיס

מכך שהתורה מציינת את הערך המיוחד של חג הפסח כ"זמן חירותנו", ניתן להסיק שהתורה רואה בערך ה'חירות' דבר יסודי ומשמעותי.

החשיבות של ה'חירות' היא כה רבה, עד ש"זמן חירותנו" קודם בסדר הזמנים ל"זמן מתן תורתנו" ו"זמן שמחתנו". סדר המועדים מלמד כי ה'חירות' מהווה בסיס והכנה חיונית לכל עבודת השם בלימוד התורה ובקיום המצוות.

מועדי ישראל סביב מעגל השנה הם כעין 'תחנות טעינה' לתחומים יסודיים בעבודת ה'.

מכל חג אנו מקבלים השראה וכוח ייחודיים עבור השנה כולה: מחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", שואבים את הכוח לעסוק בתורה לאורך השנה; מסוכות, "זמן שמחתנו", לומדים לעבוד את ה' בשמחה תמידית, בהתאם לציווי "עבדו את השם בשמחה".

כמו "אוכלי המן"

כאשר יהודי ניגש ללמוד, להתפלל ולקיים

כיצד בא זה לידי ביטוי בחיי היום-יום?

המים קיבלו ללא תשלום מבארה של מרים, ועל תחזוקת בגדיהם היו אחראים ענני הכבוד.

התורה מצווה ומעניקה לכל יהודי כוח מיוחד: כאשר הוא נישג ללמוד תורה, ביכולתו להסיר כל דאגה מליבו ולהתמסר ללימוד כאילו אין בעולם דבר המטריד אותו, כמו "אוכלי המן". וכאשר מקדימים את "זמן חירותנו" ומשתחררים מן הטרדות, ניתן להגיע ל"זמן מתן תורתנו" וללמוד תורה באופן הראוי.

מצוות, הטרדות והדאגות מענייני העולם מבלבלות ומפריעות, ולא מניחות לו לעסוק בעבודת השם כראוי.

וכאן בדיוק אנו נדרשים להשתמש בערך ה'חירות'. עלינו לגשת לעבוד את השם כ"בני חורין", משוחררים מטרדות ודאגות.

חז"ל אמרו: "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן". ללימוד התורה צריך לגשת כמו "אוכלי המן" במדבר, שלא הייתה להם כל סיבה לטרדה ודאגה. את מזונם קיבלו מן השמים מידי יום, את

הוא אינו 'מובטל'...

כאילו אין עסקים הממתינים לו. וכך גם בנוגע ללימוד התורה: כאשר יהודי בוחר באיזה שיעור תורה להשתתף, עלול הוא לטעות ולהעדיף לימוד קליל בלבד, למרות שכישרונותיו מאפשרים לימוד עיוני יותר. 'הרי בלתי אפשרי לחשוב שתי מחשבות בו זמנית', אומר הוא לעצמו, 'ואיך אוכל לאמץ את כוח המחשבה בלימוד בעוד שאני טרוד בענייני העסק?!'. וזו כמוכן טעות, כי אם יש לו יכולת ללמוד בעיון, עליו לעשות זאת.

עיקרון זה בא לידי ביטוי בהוראת התורה, כי העיסוק בענייני הגוף - אכילה ושתייה, ובפרט העיסוק במסחר, זמנם הוא רק לאחר התפילה והלימוד שלאחריה.

יהודי הקם בבוקר ומתפלל, עלול לטעות ולחשוב שכדי להקדים לצאת לעסקים עליו למהר ול'לחטוף' את התפילה, לוותר על הכוונה בתפילה או על תפילה בציבור. הוא הרי אינו 'מובטל', ועליו למהר כדי לעסוק במסחר... אך זוהי כמוכן טעות. בשעת התפילה עליו להרגיש "בן חורין",

להאמין

ליבם ובתוקף רב שה' יוציא אותם מהגלות, עד ש"ויקדו וישתחוו" על הבשורה הטובה.

זוהי הוראה ונתינת כוח עבורנו: גם כאשר לא רואים בדרך הטבע כל מוצא כיצד אפשר לעסוק בתורה ובמצוות בלי טרדות ובלבולים, צריכה להיות אמונה בתוקף חזק, שבבוא הזמן בו עליו ללמוד תורה ולהתפלל אזי הוא נעשה "בן חורין", וביכולתו להתעלות מעל הטרדות ולעסוק בתורה כמו "אוכלי המן".

מחג הפסח אנו מקבלים את הכוח לכל השנה, שבזמן התפילה והלימוד נוכל להיות "בני חורין". נוכל להניח בצד את הטרדות, ולהתפלל וללמוד ברוגע ובשימת הלב הדרושה.

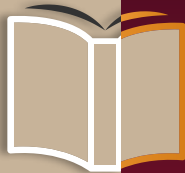
כשבני ישראל התבשרו על היציאה ממצרים, הם היו נתונים תחת שיעבוד קשה, וסגורים במדינה שאפילו עבד לא יכול היה לברוח ממנה. אך בכל זאת, כאשר בא משה ואמר להם "פקד פקדתי אתכם", אזי "ויאמן העם". הם האמינו בכל

יהלומים מבלבלים

פעם הגיעה אליו הזמנה מסחרית גדולה, שיכלה להניב רווח נאה, אך הוא היה עדיין באמצע התפילה או הלימוד ולא היה פנוי לכך. לאחר שהמתינו לו זמן ממושך, ועברו כבר שעותיים לאחר חצות היום, נכנס אחד מבני משפחתו להודיע שממתינים לו בחוץ עם עסקה גדולה. בתגובה, הפטיר החסיד ואמר: "לא נותנים ליהודי מנוחה... עדיין לא הנחת תפילין של רבינו תם, וכבר 'מבלבלים לי את המוח' בענייני יהלומים!"... (מבוסס על שיחת אחרון של פסח תשל"ג)

כדי להמחיש מהו היחס הנכון כלפי התפילה ולימוד התורה, סיפר הרבי באחת ההזדמנויות את הסיפור הבא:

החסיד ר' מאניש מאנעסזאהן, מחסידי הרבי הרש"ב, היה סוחר גדול באבנים טובות, ואף עמד בקשרי מסחר עם המלוכה. למרות זאת, סדר יומו היה בנוי כך שהיה מתחיל את העיסוק במסחר רק לאחר לימוד החסידות, עבודת התפלה ולימוד שיעור קבוע אחר התפלה, כך שהיה מתחיל את יום המסחר רק לאחר חצות היום...

זרוע וביצה – על שום מה?

יסדר על שלחנו קערה בשלוש מצות מצחים זה על זה: הישראל, ועליו הלוי, ועליו הכהן. ועליו לימין – הזרוע; וכנגדו לשמאל – הביצה; תחתיהם באמצע – המרור; ותחת הזרוע – החרוסת; וכנגדו תחת הביצה – הפרפס; ותחת המרור – החזרת שעושין פודר.

הזרוע כו' הביצה. כי צריכים להיות שני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. ואמרין בירושלמי שמנהג לקחת זרוע וביצה (ביצה בלשון ארמי). כלומר: בעא רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרמא.

יש שכתבו דלוקחים ביצה משום שעושים זכר לאבלות דחרבן בית המקדש. וצריך עיון קצת. דמוכח במשנה ובירושלמי דגם בזמן בית המקדש היו לוקחים שני תבשילין, ואז לא עשו זכר לאבלות. ואם כן, נצטרך לומר אשר מאות שנים לקחו מין אחר לזכר החגיגה, ואחר החרבן שנו מנהג זה.

אלא שבהסבר הזה יש בעיה. מפני שהמנהג להניח על קערת הסדר שני תבשילים כ"זכר" לקורבנות, לא התחיל דווקא לאחר החורבן. גם בזמן בית המקדש, מי שלא זכה לעלות בעצמו לרגל בפסח ולהקריב את הקורבנות, נהג כך. כך נאמר בתלמוד הירושלמי: "בגבולין, צריכין שני תבשילין - אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה".

כעת, אם נאמר שהביצה נבחרה להיות זכר לקורבן מפני שהיא מסמלת את האבלות על חורבן בית המקדש, נצטרך לומר שבכל תקופת המקדש, במשך מאות רבות של שנים, מי שלא זכה להיות בפסח בירושלים הניח בקערת הסדר תבשיל אחר ולא ביצה - שהרי בית המקדש קיים ואין סיבה להתאבל על חורבנו. ורק אחרי שנחרב בית המקדש, החליטו לשנות את המנהג ולהחליף את התבשיל בביצה.

לכן, מתקבל יותר על הדעת לומר שמאז ומתמיד ה"זכר" לקורבנות היו זרוע וביצה, ולא תבשילים אחרים. ומדוע דווקא הן?

התרגום של המילה ביצה בארמית הוא "ביעא", שמזכירה מילה אחרת בארמית: "בעא" - לבקש, לרצות. וזה מרמז לנו רמז נפלא, כמו שאומר האבודרהם: "בעא רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרמא", ובעברית: "רצה הקדוש ברוך הוא לגאול אותנו ממצרים בזרוע נטויה". כמו שאומר הפסוק שאותו אנו קוראים בהגדה: "ויציאנו השם ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים".

את רוב הפריטים שעל הקערה אנו אוכלים במהלך הסדר, לקיום המצוות והמנהגים בלילה זה: מצות, מרור, חרוסת וכרפס. מלבד הזרוע והביצה, שלכאורה אין להן שימוש במהלך הסדר. מדוע אנו שמים אותן בקערה?

לשם כך נקדים ונאמר: בזמן שבית המקדש היה קיים, היו אוכלים בחג הפסח בשר של שני קורבנות. קורבן אחד הוא קורבן פסח - זו הייתה חובה על כולם להימנות על קורבן ולאכול אותו בליל הסדר ב'חבורה'. הקורבן השני הוא קורבן חגיגה - כל מי שעלה לרגל לבית המקדש באחד משלושת הרגלים, היה חייב להביא קורבן ואחר כך לאכול מהבשר שלו.

היום, כשבית המקדש חרב ואיננו זוכים להקריב את הקורבנות, אנחנו מניחים על קערת ליל הסדר שני סוגים של תבשילים, לזכר שני הקורבנות. כמו שכותב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך: "עכשיו שחרב בית המקדש, תיקנו חכמים שיהיו על השולחן בשעת אמירת ההגדה שני מיני תבשילין - אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה".

אך השאלה נותרת: מדוע שני התבשילים צריכים להיות דווקא זרוע וביצה?
נתחיל בביצה:

ביצה נחשבת למאכל אכלים. לפי זה יש שמסבירים שאנחנו לוקחים את הביצה בתור 'סימן' בקערה, כי היא מסמלת את האבלות על חורבן בית המקדש ואת הצער על כך שאיננו זוכים לאכול את בשר הקורבנות.

הפסח והחגיגה, אך גם מסמלים את הניסים הגדולים של יציאת מצרים.

אם כך, הזרוע והביצה הן התבשילים שהיו מאז ומתמיד ב'קערה' על שולחן הסדר. מעצם היותם תבשילים הם מזכירים את בשרם של קורבנות

למה "ורחץ"?

תבה זו בתוספות ו', למען שיהיו כל התבות שבסימן זה בני שתי תנועות.

עוד יש לומר תוספת הו', להדגיש שצריך להיות קדש ואחר כך רחץ. אף למי שאין נזהג בן בשאר ימות השנה... מאבא מארי ז"ל שמעתי על דרך הסוד... כי קדש ורחץ רומזין על ג' ראשונות דהכמה (קדשה) וד' ראשונות דבינה (טהרה, רחיצה). שלא היה בהם פירוד ושבירה, כי לקדם עתיק לחלקו. מה שאין בן י"ג בחינות הנשואות מהם.

לאכילת כרפס - ומיד נסביר מה החידוש בזה. אנחנו נוהגים כך לא רק בליל הסדר אלא בכל סעודת שבת וחג, שקודם כל מקדשים ורק אחר כך נוטלים ידיים. אבל על פי ההלכה, בשבת רגילה או בכל סעודת חג אחרת, אפשר לעשות הפוך מהסדר שאנחנו רגילים לעשות. אין בעיה ליטול את הידיים ואחר כך לעשות קידוש. יש קהילות שבהן כך גם נוהגים בפועל, היום אלה בעיקר יוצאי גרמניה.

ובכל זאת, גם למי שנוהג כך בשבת רגילה או בסעודת חג אחרת, בליל הסדר מזכירים לו: "קדש ו(אחר כך) רחץ". קודם כל קידוש, אחר כך נטילת ידיים - וזאת כדי למנוע "הפסק". כמו שכותב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך: אף הנוהגים בכל ימים טובים ושבחות ליטול הידיים לסעודה קודם קידוש... בליל פסח, שמפסיקין הרבה אחר הקידוש באמירת ההגדה, ובתוך כך מסיח דעתו משמירת ידיו, לפיכך אף אם ייטול ידיו קודם הקידוש אין נטילה זו שווה כלום.

ההסבר השלישי: לטוהר את המידות

ההסבר השלישי הוא על פי הקבלה, והרבי מביא אותו בשם אביו (אביו של הרבי כתב לו את הדברים במכתב ששיגר לו לקראת חג הפסח תרצ"ג).

נסביר את הדברים בתמצית, בלי להיכנס לעומק המושגים הקבליים:

כל אחד מסימני הסדר רומז למדרגה רוחנית מסוימת באור של הקדוש ברוך הוא שמאיר בעולם. "קדש" מסמל את ספירת החוכמה,

ה'סימן' "ורחץ" יוצא דופן בכך שיש לו ו' החיבור. כל שאר הסימנים הם הוראות, שכל אחת מהן עומדת בפני עצמה. רק הסימן של "ורחץ" מתחבר לסימן שלפניו, וכאילו מסמנים לנו לקרוא את שני הסימנים כצמד: "קדש-ורחץ". מה נשתנה הסימן הזה מכל הסימנים? - על כך הרבי מביא שלושה הסברים שונים, שכל אחד מהם קשור לעולם אחר לגמרי.

ההסבר הראשון: בשביל הקצב

ההסבר הפשוט ביותר הוא הסבר לשוני.

כל סימני הסדר בנויים משתי 'תנועות' (הברות). הסיבה הפשוטה לכך קשורה לייעוד של הסימנים. בליל הסדר אנחנו מקיימים כמה מצוות מיוחדות, ולכל דבר יש סדר איך ומתי עושים אותו. הסימנים נועדו לשמש אותנו ככלי להתמצא בשלבים השונים של ה'סדר'. לכן הם בנויים בצורה שקל לשנן ולזכור אותם, במקצב פשוט וקליט.

אילו הסימן "רחץ" היה מתחיל בשווא, זו לא הייתה בדיוק 'תנועה'. כדי להשוות את הסימן הזה לכל הסימנים, הוסיפו ו' החיבור. כך גם לסימן הזה יש שתי תנועות, והוא מסתדר היטב עם הקצב של כל הסימנים.

ההסבר השני: נטילת ידיים אחרי קידוש

ההסבר השני הוא הסבר הלכתי.

החיבור בין קדש לרחץ נועד להדגיש שקודם עושים את הסימן "קדש" ואחר כך את "רחץ", קודם עושים קידוש ואחר כך נוטלים את הידיים

בשונה מכל השאר. גם שמותיהם של הסימנים מלמדים על דרגתם הגבוהה: "קדש" מלשון קדושה, ו"רחץ" מלשון טהרה.

ו"רחץ" מסמל את ספירת הבינה. בעת 'שבירת הכלים', שגרמה ל'נפילה' של המידות, דרגות ה'מוחין' חוכמה ובינה התעלו למעלה. זו הסיבה ששני הסימנים האלה מתחברים יחד,

שפת ההגדה

הא לחמא עניא די אכלו אבהתא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויטול, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא חכא, לשנה הבאה בארעא דישוראל, השתא עבדין, לשנה הבאה בני חורין.

התקינו זה המאמר בלשון ארמי, כדי שיבינו גם עמי הארץ, כי נתקן בעת שדברו כלם ארמית. אבל "לשנה הבאה בני חורין" בלשון הקדש, כדי שלא יבינו הפבלים ויחשבו למורדים במלכות. ואין להקשות משאר ההגדה שהיא בלשון הקדש, ובפרט מזה ד"מה נשתנה", שהוא שאלת התינוקות. הוא גם כן בלשון הקדש - כי חלק הגדה זה היה כבר בזמן הבית.

רואים בבירור שכולם הכירו כבר את הפסקאות שמופיעות אצלנו בהגדה. הם חלקו בשאלה האם צריך להתחיל לספר משעבוד מצרים, או מסיפור עבודת האלילים שלפני אברהם אבינו - אבל הקטעים עצמם כבר היו ידועים ומוכרים.

אם כך, למה הפסקה שפותחת את סימן "מגיד" כתובה בארמית?

ההסבר לכך הוא שהקטע הזה איננו חלק מהנוסח המקורי של ההגדה שחובר בזמן בית המקדש. הוא לא מופיע במשנה ולא בגמרא. מי שחיבר אותו וצירף אותו להגדה של פסח היו הגאונים, שחיו כחמש מאות שנה לאחר תקופת התנאים. בתקופה ההיא, המרכזים היהודים החשובים והעיקריים היו בבבל, והשפה המדוברת והנפוצה הייתה הארמית. בכדי שכולם יבינו, כתבו את הקטע החדש בארמית.

ועם זאת, המשפט "לשנה הבאה בני חורין", בסיומת של הפסקה "הא לחמא עניא", כן כתוב בלשון הקודש. למה? כדי שהשלטונות לא יחשדו ביהודים שהם מתכננים מרד בהכרזה שלהם "השנה אנו עבדים, אך בשנה הבאה נהיה חופשיים". לכן, דווקא את המשפט הזה כתבו בלשון הקודש ולא בשפה המדוברת בבבל.

יש משהו מיוחד ויוצא דופן בפסקה הזו, מכל שאר ההגדה של פסח: כל ההגדה כתובה בלשון הקודש, ורק הקטע הזה כתוב בארמית.

מדוע?

בשביל להבין איך נכנס להגדה קטע בארמית, נסביר קודם למה כל ההגדה כתובה בלשון הקודש. ההסבר לכך הוא שההגדה חוברה בזמן בית המקדש, ובאותה תקופה מרכז החיים של עם ישראל היה בארץ ישראל ולכן כולם הבינו ודיברו לשון הקודש.

את זאת שההגדה חוברה כבר בזמן בית המקדש, אנחנו רואים במשנה. המשנה במסכת פסחים מונה את הקושיות של "מה נשתנה" שהילדים שואלים בליל הסדר, ואחת מהן היא על כך שבבית הסדר אוכלים בשר צלי - והכוונה היא לקורבן הפסח, שאותו אכלו צלוי על האש. זאת אומרת, שמדובר על הזמן שבו בית המקדש היה קיים והקריבו את הקורבנות.

אחר כך המשנה ממשיכה ואומרת מה על האב לענות לילדיו וכיצד לספר להם את סיפור יציאת מצרים: "לפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח". על כך מופיעה בגמרא מחלוקת בין האמוראים, לאיזו "גנות" הכוונה: "רב אמר: מתחילה עובדי עבודת גילולים היו אבותינו. [ושמואל] אמר: עבדים היינו". מכאן אנו

סדר בקושיות

שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אֵין אֵין מִטְבִּילִין אֶפְלוּ פֶּעַם אַחַת, הַלֵּילוֹת הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים;
שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אֵין אוֹכְלִין חֲמִין אוֹ מִצָּה, הַלֵּילוֹת הַזֶּה כָּלוּ מִצָּה;
שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אֵין אוֹכְלִין שְׁאֵר יִרְקוֹת, הַלֵּילוֹת הַזֶּה מְרוֹר;
שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אֵין אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסֻבִּין, הַלֵּילוֹת הַזֶּה כָּלוּ מְסֻבִּין.

זֶהוּ מִתְאִים לְסֹדֶרם בְּלֵיל זֶה: טְבוּל (עַל כָּל פְּנִים הָרָאוּשׁוֹן, שֶׁהוּא אֵינוֹ אֵלָּא לְהִתְמַיֵּה אֶת הַתִּינוּקוֹת), מִצָּה, מְרוֹר.
וְקִשְׁיֹת מְסֻבִּין אֵינָה בְּכָלֵל הַנ"ל, כִּי נִתְּסַפֶּה זְמַן רַב אַחֲרֵי קִשְׁיֹת הָרָאוּשׁוֹנוֹת, הֵינּוּ כְּשֶׁחָדְלוּ מִלְּאָכֵל בְּהִסְבָּחָה כָּל הַשָּׁנָה.
וְלָכֵן לֹא נִזְכָּרָה בַּמִּשְׁנָה וּגְמָרָא... וְלָכֵן בָּאָה גַּם כֵּן בְּסוּף כָּל הַקִּשְׁיֹת לְכָל הַדְּעוֹת.
וְעַיֵן בְּפָרִי עֵץ חַיִּים, אֲשֶׁר סֹדֶר הַנ"ל מִתְאִים לְסֹדֶר הָעוֹלָמוֹת מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה: עֲשִׂיָּה, יִצִּירָה, בְּרִיאָה, אֲצִילוֹת.

יְרוּשָׁלַּיִם	בְּבִלְי	
מְסֻבִּילִין	מִצָּה	הַקִּשְׁיָה הָרָאוּשׁוֹנָה
מִצָּה	מְרוֹר	הַקִּשְׁיָה הַשְּׁנִיָּה
צָלִי	צָלִי	הַקִּשְׁיָה הַשְּׁלִישִׁית
--	מְסֻבִּילִין	הַקִּשְׁיָה הָרְבִיעִית

כעת נוכל להבין את סדר הקושיות:

קושיית "צלי" לא מופיעה בנוסח שלנו כלל, כי היא עוסקת באכילת בשר קורבן הפסח הצלוי, שלדאבוננו אנו לא זוכים לכך. לאחר חורבן בית המקדש איננו מקריבים את קורבן הפסח, ולכן הקושיה הזו לא מופיעה בנוסח שלנו.

קושיות "מצה" ו"מרוור" מופיעות בזו אחר זו, כפי שאפשר לראות בתלמוד הבבלי.

קושיית "מסובין" היא האחרונה בסדר הקושיות שלנו, כי היא נוספה כתוספת מאוחרת ל"מה נשתנה". בזמן בית המקדש, כשחיברו את ההגדה, מנהג ההסיבה בארוחות היה מקובל באותם ימים ולא רק בליל הסדר. היום לא מקובל לסעוד כך, ונוהגים כך רק בליל הסדר - ולכן הוכנסה הקושיה.

אם נשווה את נוסח אדמו"ר הזקן לנוסח אשכנז, נראה שינוי בולט בסדר ארבע הקושיות של "מה נשתנה":

נֶסַח אֲשֶׁכְנַז	נֶסַח אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן	
מִצָּה	מְסֻבִּילִין	הַקִּשְׁיָה הָרָאוּשׁוֹנָה
מְרוֹר	מִצָּה	הַקִּשְׁיָה הַשְּׁנִיָּה
מְסֻבִּילִין	מְרוֹר	הַקִּשְׁיָה הַשְּׁלִישִׁית
מְסֻבִּין	מְסֻבִּין	הַקִּשְׁיָה הָרְבִיעִית

ניתן לראות שההבדל הוא בשאלה איפה ממוקמת קושיית "מטבילין". לפי הנוסח שלנו, "מטבילין" היא הקושיה הראשונה. ולפי נוסח אשכנז, "מטבילין" היא הקושיה השלישית.

חוץ מההבדל הבולט ביניהם, אפשר לשים לב לכמה דברים משותפים לשני הנוסחים: הקושיות "מצה" ו"מרוור" מופיעות צמודות אחת לשנייה ובאותו סדר, וקושיית "מסובין" היא בכל מקרה האחרונה.

מה המקור לדברים? - הקושיות מופיעות בצורה שונה בתלמוד בבלי ובתלמוד ירושלמי:

מתאים לסדר ההתרחשויות בשולחן הסדר. הילד שואל לפי הסדר הכרונולוגי של הדברים: קודם מטבילים את הכרפס במי מלח ("מטבילין"), אחר כך אוכלים את המצה ("מצה"), ואחריה אוכלים את המרור ("מרור").

ההסבר השני הוא הסבר פנימי: על פי הקבלה, ארבע הקושיות של "מה נשתנה" רומזות לארבעה עולמות רוחניים, וסדר הקושיות מכוון בדיוק לפי הסדר של ארבעת העולמות הרוחניים האלו.

השאלה היא רק לגבי קושיית "מטבילין": נוסח אשכנז מסודר לפי שיטת הבבלי, שם קושיית "מטבילין" מופיעה אחרי קושיות "מצה" ו"מרור". ואילו אדמו"ר הזקן נוקט דווקא את שיטת הירושלמי, ולכן הוא שם את קושיית "מטבילין" ראשונה.

מדוע אדמו"ר הזקן נוקט את שיטת הירושלמי בסדר הקושיות?

ההסבר הראשון הוא הסבר פשוט: מלבד קושיית "מסובין" שהיא תוספת מאוחרת, סדר הקושיות

שהיו מסובים – לפי איזה סדר?

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה.

מקדים רבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא. מפני שהיה ממשפחה מיוחדת ונשיא.

ויש לומר, דהא שמקדים רבי עקיבא לרבי טרפון הוא מפני שארע זה בבני ברק, שרבי עקיבא הוא מרא דאתרא שם. וככל זאת אינו מקדימו לרבי יהושע, ומכל שכן לרבי אליעזר, כי רבי יהושע היה רבו של רבי עקיבא – מה שאין כן רבי טרפון, שאף שהיה רבו, אבל אחר כך נעשה חברו.

לאחר זמן מצאתי יש מפרשים הסדר על פי מאמר ר"ל: סדר הסבה – גדול באמצע, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו. ועל פי זה, הסבו כאן – הנשיא באמצע; רבי אליעזר ורבי יהושע, רבותיו של רבי עקיבא – למעלה מהנשיא; ורבי עקיבא ורבי טרפון למטה הימנו. ומזכירם בהגדה כסדר שהיו מסבים.

על זה: לפי סדר החשיבות, או לפי סדר הישיבה.

סדר החשיבות

הדרך הראשונה היא לסדר את חמשת החכמים לפי סדר החשיבות שלהם.

לפי זה: ברור ששני התנאים המבוגרים הם הראשונים. בין שניהם, רבי אליעזר נחשב לבכיר יותר, ולכן הוא הראשון ורבי יהושע אחריו.

כעת, מה הסדר של שלושת התנאים האחרים? רבי אלעזר בן עזריה ראשון מהשלושה, משום שהוא היה נשיא הסנהדרין וגם בגלל הייחוס המפואר שלו. רבי עקיבא אחריו, משום שהוא רב המקום, "מרא דאתרא" של בני ברק. ואחריהם מגיע רבי טרפון.

5	4	3	2	1
רבי טרפון	רבי עקיבא מרא דאתרא	רבי אלעזר נשיא ומיוחס	רבי יהושע הרב	רבי אליעזר הבכיר

השאלה כאן היא: לפי מה נקבע הסדר של הצגת השמות של חמשת החכמים בהגדה?

כדי לענות על כך, נראה אילו פרטים אנחנו יודעים על כל אחד מהחמישה ועל הקשרים ביניהם.

רבי אליעזר (זהו רבי אליעזר בן הורקנוס) ו**רבי יהושע** (זהו רבי יהושע בן חנניה), הם המבוגרים יותר בחבורה, שניהם בני הדור השני לתנאים.

שלושת התנאים האחרים הם הצעירים יותר, בני הדור השלישי לתנאים. אלו הם: **רבי אלעזר בן עזריה** – שהיה בן למשפחה מיוחסת וחשובה מאד וכיהן כנשיא הסנהדרין; **רבי עקיבא** – שהיה הבולט בין כולם, וגם רב העיר בני ברק שבו הסבו החכמים באותו ליל סדר, ותלמידם של שני התנאים הוותיקים; ו**רבי טרפון** – שהיה תנא חשוב וחברו של רבי עקיבא.

כעת נוכל להבין את הסדר שבו מופיעים חמשת החכמים. הרבי מראה שיש שתי דרכים להסתכל

סדר הישיבה

הדרך השנייה היא מקורית יותר. בעצם, ההגדה לא מונה את התנאים לפי סדר החשיבות, אלא לפי סדר הישיבה סביב השולחן, מימין לשמאל: רבי אליעזר, רבי יהושע, רבי אלעזר, רבי עקיבא ורבי טרפון. אבל בסדר הזה, החשוב יותר הוא לא מי שיושב ראשון, אלא מי שיושב באמצע.

הגמרא במסכת ברכות¹ עוסקת בסוגיית נימוסי השולחן והארוחה, ואיך מכבדים אדם גדול בסעודה. בסוגיה שם מופיע בין היתר כיצד צריך להיות סדר הישיבה סביב השולחן. וכך אומרת הגמרא: כיצד סדר הסבה?... בזמן שהן שלוש מיטות - גדול מסב בראש, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו.

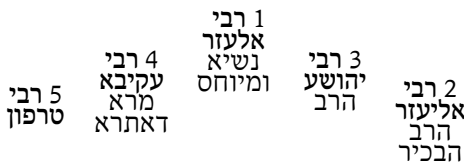
בימים ההם, כשאנשים היו מתיישבים לסעודה

1. דף מו, עמוד ב.

הם היו מסבים על מיטות הסבה, ולפניהם שולחנות קטנים עליהם היה מונח האוכל. והגמרא מסבירה כיצד מכבדים אדם חשוב בהסבה סביב השולחן: אם יש שלוש מיטות הסבה, ה"גדול" (החשוב) מתיישב ראשון; אחריו מתיישב הבא בתור בסדר החשיבות, והוא יושב לשמאלו של האדם הגדול, בצד שקרוב לראש שלו (כדי שאם האדם החשוב ירצה לדבר איתו, הוא לא יצטרך להזדקף ולקום). ואת הסועד השלישי בסדר החשיבות מושיבים בצד השני, לימינו של האדם החשוב ביותר.

לפי זה, הסדר של חמשת החכמים הוא כזה:

במרכז ישב רבי אלעזר בן עזריה - כי הוא נשיא הסנהדרין; בצד שמאל שלו ישבו שני התנאים המבוגרים והוותיקים, רבי אליעזר ורבי יהושע; ובצד ימין שלו ישבו שני התנאים הצעירים יותר, רבי עקיבא ורבי טרפון.

אחרי האפיקומן

ואחר כך יקח האפיקומן ויחלקו לכל בני ביתו לכל אחד בית, ויהיה שלא ישתה אחר אפיקומן, ויאכל בהסבה, וצריך לאכול קדם חצות.

לכאורה צריך עיון: (א) הנה ליה להזהיר שלא יאכל אחר האפיקומן, ובפרט שאכילה חמורה מן השתיה... (ב) הנה ליה למימר "ואסור לשתות", או "ואין לשתות" אחר אפיקומן, וכמו שכתבו כל הפוסקים. ומהו פרוש "ויהיה שלא ישתה"? (ג) אזהרה זו הנה ליה לכתב אחר גמר דיני אכילת האפיקומן, כיון שזמנה אחרי זה. ויש לומר: פרוש "ויהיה שלא ישתה", הינו על ידי שישתדל שלא יהיה צמא.

ובזה מובן כל הנ"ל: (א) לא הצריך להזהיר על אכילה, כיון דכלאו הכי האפיקומן צריך להיות נאכל על השבע. (ב) לא בא להשמיענו דין אסור אכילה ושתיה אחר האפיקומן, כי מקום הדינים הוא בשלחן ערוך ולא בסדור. ורק הנהגות הסדר קא משמע לן, שישתה באפן שלא יצמא אחר כך. (ג) מובן שהזהירות זו זמנה היותר אחרון הוא סמוך לאכילת האפיקומן וקדם לה, ולכן כתבה סמוך וקדם לתבות "ויאכל...".

מצה, כמו בקורבן הפסח; את האפיקומן יש לאכול בהסבה, כמו שאכלו את בשר הפסח; יש להקפיד לאכול את האפיקומן לפני חצות הלילה, כשם שאת בשר הפסח היו חייבים לאכול קודם

האפיקומן שנאכל בסוף הסעודה, הוא "זכר" לאכילת בשר קורבן הפסח. מהסיבה הזו, אנחנו מקפידים על כמה הלכות חשובות באכילת האפיקומן: כל אחד חייב לאכול לפחות "כזית"

הרבי מתעכב על לשונו של אדמו"ר הזקן:
"וייזהר שלא ישתה אחר אפיקומן", ומקשה:

שאלה ראשונה: למה אדמו"ר הזקן מדבר רק על שתייה אחרי אפיקומן ולא על אוכל? אם הוא כבר מזכיר את האיסור לשתות, היה עליו להזכיר את האיסור החמור יותר לאכול אחרי אפיקומן!

שאלה שנייה: למה אדמו"ר הזקן לא מתנסח בשפה הלכתית ברורה, כמו "אסור לשתות אחר אפיקומן"? מה פשר הניסוח "וייזהר שלא ישתה"? שאלה שלישית: לכאורה, המשפט הזה היה צריך להופיע בסוף הסימן "צפון", אחרי פירוט כל ההלכות הנוגעות לצורת אכילת האפיקומן. אחרי שאנחנו יודעים איך ומתי אוכלים את האפיקומן, צריך להזכיר לנו גם שאחרי אכילת האפיקומן אין לאכול או לשתות. ובכן, למה אדמו"ר הזקן מכניס את ההלכה הזו לפני אכילת האפיקומן?

התשובה פשוטה וגאונית: אדמו"ר הזקן לא בא ללמד בזאת את עצם ההלכה שאסור לאכול או לשתות אחרי שאוכלים את האפיקומן. ההגדה היא לא שולחן ערוך. זו לא הלכה, אלא תזכורת. אדמו"ר הזקן רוצה להזכיר לנו: לפני שאתם ניגשים לאכול את האפיקומן, כדאי שתשתו כדי שלא תהיו צמאים אחר כך ותיכנסו לבעיה הלכתית.

זה מסביר את כל השאלות: למה מדברים רק על שתייה ולא על אוכל? כי התזכורת הזו נחוצה רק לגבי שתייה, ואילו לגבי אוכל אין צורך להזכיר לאכול לפני האפיקומן כדי לא להיות רעבים אחר כך, שהרי את האפיקומן גם כך אוכלים "על השובע". למה "וייזהר" ולא "אסור"? כי אכן אין כאן הוראת הלכה, אלא תזכורת להיזהר לא להיכנס לבעיה אחר כך. ולמה באמצע ולא בסוף? כי התזכורת הזו חשובה בדיוק ברגע הזה, לפני שניגשים לאכול את האפיקומן, כמובן.

חצות; וכן צריך לאכול את האפיקומן על בטן מלאה, לאחר שכבר אכלנו את הסעודה, כשם שאת הפסח אכלו "על השובע".

הלכה נוספת היא שאסור לאכול ולשתות אחרי אכילת האפיקומן, כדי להשאיר את טעם המצווה בפה. כך כותב הסמ"ג: "ובזמן הזה, במקום הפסח אוכל באחרונה המצה הבצועה שתחת המפה, ואין אומרים אחריה "אפיקו מיני מתיקה לקינוח סעודה", פן יפסוק טעם מצה מפיו - כשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כך אחר המצה".

ליתר פירוט, לפי אדמו"ר הזקן:

לאכול אסור כלל, כי הטעם של האוכל מפגי את טעם המצה. כמו שאדמו"ר הזקן כותב בשולחן ערוך: "אחר אכילת אפיקומן אסור לאכול שום מאכל בעולם, חוץ ממצה שמורה... כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה שמורה של האפיקומן על ידי טעם אותו מאכל".

משקאות חריפים גם אסור לשתות. כך כותב אדמו"ר הזקן: "אחר ד' כוסות נהגו כל ישראל מדורות הראשונים שלא לשתות יין או שאר משקה המשכר. לפי שחייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שינה. ואם יהא מותר לו לשתות יש לחוש שמא ישתכר ולא יעסוק ויספר כלל".

גם משקאות קלים יש להחמיר שלא לשתות, אבל מי שהוא "איסטניס, או שתאב הרבה לשתות" - בלשון אדמו"ר הזקן - אדם רגיש שממש מתענה אם הוא לא שותה את המשקאות הרגילים שלו, או מי שצמא מאד ומרגיש שהוא חייב לשתות - אפשר להקל ולהתיר לו לשתות.

מים כן מותר לשתות, ואנו נוהגים להחמיר אפילו בזה ולהימנע גם משתיית מים לאחר אכילת האפיקומן.

דגים ביבשה // מאמר "הפך ים ליבשה" – ספר המאמרים תשכ"ז

ביום טוב האחרון של פסח מאיר "גילוי הארת המשיח". המאמר, שנאמר על ידי הרבי ב'סעודת משיח' עוסק במהות קריעת ים סוף, גילוי המשיח, ובקשר בין שניהם, ופותח לנו צוהר להבין מעט איך הולך להיראות העולם שלנו בעידן הגאולה

א. הפך ים ליבשה

הכתוב מחבר בין "הפך ים ליבשה" שאירע ביציאת מצרים ל"בנהר יעברו ברגל" שיתרחש לעתיד.

בקיעת הים בעת יציאת מצרים היא הכנה ונתינת כוח למה שיתרחש לעתיד.

והנה עוד פרוש בזה, אשר כל הכתוב מדבר בקריעת ים סוף, דכל ג' הענינים היו בקריעת ים סוף.

ועל פי זה מוכן בפשיטות ששייכים הם זה לזה...

ב. ים ויבשה

הים והיבשה הגשמיים הם ביטוי ו'משל' לים ויבשה במובן הרוחני.

במשל – הנבראים שבים חשים את מקורם ומהווים 'חלק' ממנו; לעומת הנבראים שביבשה שהם דבר נפרד ממקורם.

בנמשל – ב'ים', העולם הנעלה והמכוסה, הנבראים בטלים לגמרי לאלוקות; ב'יבשה', העולם הגלוי, הנבראים חשים שהם מציאות עצמאית.

ההבדלים בין ברואי הים והיבשה

ויוכן זה בהקדם באור אדמו"ר האמצעי במאמרו הידוע דבור המתחיל "בוקע ים כו' להבין ענין קריעת ים סוף" - שהענין דים ויבשה ישנו בכל הבחינות והדרגות, מלמעלה מעלה עד למטה מטה.

ומבאר זה על פי משל (שצריך להיות דומה וקרוב להנמשל) מהענין דים ויבשה כמו שהם למטה בגשמיות:

דהנה, אמרו רבותינו זכרונם לברכה⁶ "כל מה שיש ביבשה יש בים",

ומכל מקום, יש הפרש בין הברואים שביבשה להברואים שבים:

שהברואים שבים מכסים במי הים עד שלא נכרת מציאותם לעין כל, וגם הם עצמם מרגישים

הפסוק מחבר את העבר והעתיד

"הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו".¹

והפרוש בזה הוא²:

"הפך ים ליבשה", לשון עבר, מדבר בקריעת ים סוף;

"בנהר יעברו ברגל", לשון עתיד, קאי על לעתיד לבוא, שאז יהיה "והניף ידו על הנהר בעים רוחו"³, לאתרי אשר "והחרים ה' את לשון ים מצרים"; ו"שם נשמחה" לעתיד לבוא "בו", בו בעצמותו⁴.

קריעת הים - הכנה לבקיעת הנהר

ומזה שמקשר "הפך ים" ו"בנהר יעברו", אף שזמן רב ביותר ביניהם, מוכן ש"הפך ים ליבשה" הוא הנתינת כח שיהיה אחר כך "בנהר יעברו ברגל" -

וכמו שכתוב⁵ "כימי צאתה מארץ מצרים אראנו נפלאות", שאין זה דגמא בעלמא, אלא שתלוי זה בזה: שהיציאה ממצרים מביאה להגאולה העתידה, ולכן נלמדים כמה פרטים של גאולה העתידה מגאולת מצרים.

1. תהלים סו, ו.

2. ת"א (בשלח) סד"ה וירא ישראל (סב, א-ב). ובכ"מ.

3. ישעי' יא, טו. ובשניהם (בנהר, בפת"ח, הנהר) נהר הידוע.

4. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שפד.

5. מיכה ז, טו.

6. ראה חולין קכו, א. ירושלמי שבת פ"ד ה"א.

שְׁהִים הוא מקום חיותם⁷, וכִּינּוֹן שְׁעוּלִין לִיבְשָׁה מִיד מִתִּים⁸.

מה שָׁאִין כֵּן בְּרוּאִים שְׁבִיבְשָׁה, הִנֵּה אָף שֶׁ"הַכֵּל הָיָה מִן הָעֵפֶר"⁹, הָרִי אִפֹּן הַגְּדוֹל דְּצוּמָח הוא (לא בָּאִפֹּן שְׁמִכְסָה בְּתוֹךְ הָעֵפֶר, אֲלָא) מִחוּץ לָהֶעֱפֶר, עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה דְּזֻקָּא; וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה מִין הַחֵי, שְׁאִפִּילוּ אִינוּ מִחֻבֵּר אֶל הָעֵפֶר (כְּמוֹ הַצּוּמָח); וְכֵן הָאָדָם, שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַבְּרִיאָה, אָף שֶׁנִּבְרָא עֵפֶר מִן הָאֲדָמָה, וְכֵל פְּרִטִי הַצִּטְרֻכּוּתוֹ כְּמוֹ אֲכִילָה וְשִׁתָּה וְדוּמְיֶיהֶן הֵם מִן הָעֵפֶר, הָרִי הוּא דָּבָר נִפְרָד מִן הָעֵפֶר וְלִמְעֵלָה מִמֶּנּוּ, עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה דְּזֻקָּא.

בריאה באופן של קירוב, ובאופן של ריחוק

וסַבַּת הַחֲלוּק בֵּין הַבְּרוּאִים שְׁבִים לְבְרוּאִים שְׁבִיבְשָׁה תְּלוּיָה בָּאִפֹּן הַהִמְשָׁכָה מִמְּקוֹרָם.

וְהִינוּ, שְׁבְרוּאִים שְׁבִים מְקַבְּלִים חַיּוּתָם מִמְּקוֹרָם בָּאִפֹּן שֶׁל **קִרְבּוֹ**, הִינוּ, שֶׁהַמְּקוֹר הוּא בְּגִלּוּי אֱלִיָּהֶם, וּמִשּׁוֹם זֶה מְרִגִּישִׁים הֵם אֶת מְקוֹר חַיּוּתָם וּבִטְלִים אֱלִיּוֹ לְהִיּוֹת מְכֻסִּים בְּמִים.

מה שָׁאִין כֵּן בְּרוּאִים שְׁבִיבְשָׁה מְקַבְּלִים חַיּוּתָם מִמְּקוֹרָם בָּאִפֹּן שֶׁל **רְחוּק**, הִינוּ, שֶׁהַמְּקוֹר הוּא בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר מֵהֶם, וְלָכֵן, לֹא זֶה בְּלִבְדֹּ שְׁאִינָם מְכֻסִּים בְּעֵפֶר, אֲלָא עוֹד זֹאת, שֶׁנִּדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם מְצִיאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָם.

ב'ים' הרוחני – הנבראים 'בטלים' לגמרי

וְהַנִּמְשָׁל מִזֶּה בְּהַחֲלוּק שְׁבִין יָם לִיבְשָׁה לְמַעְלָה: דְּהִנֵּה¹⁰, יָם קָאֵי עַל עֲלָמִין סְתִימִין דְּלֹא אֲתַגְלִין [= עוֹלָמוֹת סְתוּמִים שֶׁלֹּא מְתַגְלִים], עֲלָמָא דְּאֲתַכְסִיָּא [= הָעוֹלָם הַמְּכֻסָּה], שֶׁהַבְּרוּאִים שְׁבִים בְּטִלִּים לְמְקוֹר חַיּוּתָם שֶׁנִּרְגַּשׁ בָּהֶם בְּגִלּוּי, בְּדִגְמַת דָּגִים שְׁבִים שְׁבִטִלִים בְּתַכְלִית לִגְפֵי הָיָם.

וְכִמּוֹ מִלְּאָכִים עֲלִיוֹנִים, שֶׁהַחַיּוּת שֶׁלָּהֶם הוּא הַבְּטוּל לְאֵלְקוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹¹ "יֵרֵאת ה' לְחַיִּים", וְהַבְּטוּל שֶׁלָּהֶם הוּא בָּאִפֹּן שְׁאִינָם מְצִיאוֹת לְעֲצָמָם כָּלָל, אֲלָא כָּל מְצִיאוֹתָם הִיא הַמְצִיאוֹת דְּאֵלְקוּת. שְׁלָכֵן מְצִינוּ בְּמִלְּאָכִים עֲלִיוֹנִים שְׁאוּמְרִים "בִּי

נִשְׁבַּעְתִּי גו'¹², "לְבִלְתִּי הִפְכִּי גו'¹³ וְכִיִּצָּא בָּזָה - דְּלִכְאוּרָה אִינוּ מוּבָן: הָרִי מִלְּאָךְ הוּא נִבְרָא, וְאִיךְ יָכוֹל לומר עַל עֲצָמוֹ לְשׁוֹן שְׁמוּרָה עַל אֵלְקוּת? אֲלָא, לְהִיּוֹת שְׁאִינוּ מְצִיאוֹת לְעֲצָמוֹ כָּלָל וְכֵל מְצִיאוֹתוֹ הִיא הַמְצִיאוֹת דְּאֵלְקוּת, יָכוֹל לומר עַל עֲצָמוֹ לְשׁוֹן שְׁמוּרָה עַל אֵלְקוּת¹⁴.

ב'יבשה' – הנבראים נראים 'מציאות'

וְיִבְשָׁה קָאֵי עַל עֲלָמִין דְּאֲתַגְלִין [= עוֹלָמוֹת שְׁמִתְגַּלִּים], שֶׁהַבְּרוּאִים שְׁבִים נִרְאִים מְצִיאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָן, וְעַד לְמְצִיאוֹת שֶׁל דָּבָר נִפְרָד, שְׁמָזָה יָכוֹל לְהַשְׁתַּלְשֵׁל מְצִיאוֹת דָּבָר שְׁמַעֲלִים וּמְסִתִּיר וּמִנְגֵּד לְאֵלְקוּת, וְעַד שֶׁיָּכוֹל לומר "אֲנִי וְאֶפְסִי עוֹד"¹⁵...

ג. אחד ולא יחיד

הַנִּשְׁמָה נִמְצְאָה לִפְנֵי יְרִידָתָה לְעוֹלָם ב'ים' – ב'עוֹלָם' שֶׁל בִּיטוּל לְאֵלְקוּת, וְיוֹרֶדֶת הִיא אֶל ה'יבשה' – אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה בּוֹ הַנִּבְרָא חֹשׁ מְצִיאוֹת עֲצָמָיִת.

מִטַּר הַיְרִידָה הִיא – לְהַבִּיא אֶת הַבִּיטוּל שֶׁל ה'ים' גַּם בְּתוֹךְ עוֹלָם ה'יבשה', בְּאִמְצָעוֹת הַהִתְבּוֹנְנוֹת ב"ה' אַחַד".

הנשמה יורדת מן ה'ים' אל ה'יבשה'

וְהִנֵּה נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל קָדָם יְרִידָתָן לְמִטָּה הֵם בְּבִחִיבַת בְּרוּאִים שְׁבִים, בְּעֲלָמָא דְּאֲתַכְסִיָּא, שְׁעוּמָדִים בְּבִטוּל תְּמִידִי לְאֵלְקוּת,

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁶ "חֵי ה' אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו", וְ"אִין עֲמִידָה אֲלֹא תַפְלָה"¹⁷, שְׁעוּמָדִים תְּמִיד בְּבִטוּל לְאֵלְקוּת וְאִינָם מְצִיאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָם.

וּמִכָּל מְקוֹם, בִּירִידָתָן לְמִטָּה לְעֲלָמָא דְּאֲתַגְלִיא לְהַתְלַבֵּשׁ בְּגוּפִים, נִעֲשִׂים הֵם בְּכָלֵל בְּרוּאִים שְׁבִיבְשָׁה שְׁנִירָאִים יֵשׁ וְדָבָר בְּפָנֵי עֲצָמָן,

וְעַד שֶׁיֵּשׁ צָרָךְ בְּצוּי הַתּוֹרָה "וּבְחִרְתָּ בְּחִיִּים"¹⁸, שְׁמָזָה מוּבָן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּחִירָה חֲפְשִׁית לְעֲשׂוֹת הַכָּף הַטּוֹב, חֹס וְשְׁלוֹם, וְעַל זֶה צִוְּתָה הַתּוֹרָה

12. וירא כב, טז.

13. שם יט, כא.

14. ראה גם תניא אגה"ק סו"ס כה (קמא, סע"א). קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנט, א). לקו"ת שו"ע ש"כ, ג.

15. ישעי' מז, ח.

16. מלכים ב ה, טז.

17. ברכות ו, ב, כו, ב.

18. נצבים ל, יט.

7. ראה ברכות סא, ב.

8. ראה ע"ז ג, ב.

9. קהלת ג, כ.

10. ראה גם לקו"ת צו יד, ב. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פנ"ב. ובכ"מ.

11. משלי יט, כג.

שִׁיבְחָהּ בְּחַיִּים אֲמִתִּיִּים כו'.

"אחד" – להיות ב'יבשה' כמו ב'ים'

וְתַכְלִית הַכִּנּוּהַ בִּירִידַת הַנְּשׂוֹת לַמָּטָה, שְׁגָם בְּהִיוֹתָם לַמָּטָה בְּעֵלְמָא דְאַתְגְּלִיא לְהִיּוֹת כְּמוֹ נִבְרָאִים שְׂבִיבֵינָהּ שְׁנָרָאִים לִישׁ וְדָבָר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, יְהִיָּה אֲצֻלָּם הַבְּטוּל לְאַלְקוּת עַל דֶּרֶךְ וּבְדִגְמַת הַבְּטוּל דְּנִבְרָאִים שְׂבִיבִים שְׂבִיבֵינָהּ דְאַתְכְּסִיא.

וְעֵינֵן זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּפָסוּק רִאשׁוֹן דְּקִרְיַת שְׁמַע, "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוֹי אֱלֹהֵינוּ הוֹי אֶחָד"¹⁹ – "אֶחָד" דִּיקָא, וְלֹא יְהִיד, שְׁ"אֶחָד" פְּרוּשׁוֹ שֶׁשִּׁנָּה מְצִיאוֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת אֲלֵא שֶׁהֵם בְּטָלִים לִיחֻדוֹ יִתְבָּרֵךְ.

וְכִמְרוּמָז בְּתַבַּת "אֶחָד", שְׁז' רְקִיעִים וְאַרְץ (ח) וְד' רוּחוֹת הָעוֹלָם (ד) בְּטָלִים לְאַלְפּוֹ שֶׁל עוֹלָם.²⁰ (א)

וְזֶהוּ שֶׁהַכִּנּוּהַ בְּפָסוּק רִאשׁוֹן דְּקִרְיַת שְׁמַע הִיא לְעִיכּוּבָא (שָׂאם לֹא כֻּן לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ)²¹, לְפִי שֶׁהַכִּנּוּהַ וְהַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּהֵעֲנֵן דְ"אֶחָד" הִיא תַכְלִית יְרִידַת הַנְּשִׂמָה בְּגוֹף, לְפַעַל שְׁגָם לַמָּטָה יְהִיָּה הַבְּטוּל לְאַלְקוּת.

ד. א-ל דעות

דעת עליון – ראיית המציאות כפי שהיא מצד העולם העליון המכוסה ('ים'), שהעולם הוא 'אין'.

דעת תחתון – ראיית המציאות כפי שהיא מצד העולם הגשמי הגלוי ('יבשה'), שהעולם הוא 'מציאות'.

העבודה היא להמשיך את הביטול של דעת עליון גם בתוך העולם הזה התחתון.

דעת עליון – למעלה יש' ולמטה אין'

וְהֵעֵנִן הוּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב²² "אֵל דְּעוֹת הוֹי", דְּעוֹת תְּרִין²³ [= שְׁתֵּי]: דְּעַת עֲלִיּוֹן וְדְעַת תַּחְתּוֹן.

דְּעַת עֲלִיּוֹן הִיא שְׁלֵמַעְלָה הוּא יֵשׁ וְלַמָּטָה הוּא אֵין.

וְהִנֵּה, שְׂאָף שְׂמִצִּיאוֹת הַמָּטָה הִיא מְצִיאוֹת

19. ואתחנן ג. ד.

20. סמ"ק הובא בבית יוסף או"ח סימן סא (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע ודאדה"ז או"ח שם ס"ו. ת"א וארא נה, ב ואילך.

21. ברכות יג, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"א. טוש"ע ודאדה"ז או"ח סימן ס"ה.

22. שמואל א ב, ג.

23. ראה תקו"ז תס"ט בתחילתו.

אֲמִתִּית, שְׁהִירִי כְּתִיב²⁴ "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", ו"בְּרָא אֱלֹקִים אֶת" סוּפֵי תַבּוֹת אֲמִת²⁵, וּמָה גַם שְׁכָלְלוֹת קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמְצוֹת הוּא לַמָּטָה דִּיקָא, שְׂמִיָּה מוֹכַח שְׂזוּהִי מְצִיאוֹת אֲמִתִּית –

וּמְכַל מְקוֹם נִקְרָא אֵין, כִּיּוֹן שְׂמִצִּיאוֹת הַמָּטָה כְּלָא חֲשִׁיב לִגְבֵי הָאֹר הָאֱלֹקִי, שְׂהוּא מְקוֹר הַחַיִּים, שְׁלֵכֵן נִקְרָא בְּשֵׁם יֵשׁ.

וְזוּהִי הַדְּעָה שְׂבִיבֵינָהּ דְאַתְכְּסִיא, שְׂהִבְרוּאִים שְׂבוּ מְרִגִּישִׁים אֶת מְקוֹר חַיּוּתָם, וְלִכֵּן נִרְגַּשׁ אֲצֻלָּם הַבְּטוּל לְמְקוֹר חַיּוּתָם, שְׂמִצִּיאוֹתָם הִיא אֵין לִגְבֵי מְקוֹר חַיּוּתָם שְׂהוּא הִישׁ.

דעת תחתון – למטה יש' ולמעלה אין'

וְדְעַת תַּחְתּוֹן הוּא שְׁלֵמַטָּה יֵשׁ וְלַמְעַלָּה אֵין.

שְׂזוּהִי הַדְּעָה שְׂבִיבֵינָהּ דְאַתְגְּלִיא, שְׂהִבְרוּאִים שְׂבוּ אֵינָם מְרִגִּישִׁים שְׂמְקוֹר חַיּוּתָם הוּא הָאֹר הָאֱלֹקִי שְׂמִיָּהּ וּמְחִיָּה אוֹתָם, וְלִכֵּן נִקְרָא אֲצֻלָּם בְּשֵׁם אֵין, לְפִי שְׂאֵינּוּ מְאִיר בָּהֶם בְּגִלּוֹי אֲלֵא בְּהֵעֵלֵם וְהִסְתָּר, וּמִשּׁוֹם זֶה מְרִגִּישִׁים אֶת עֲצָמָם לִישׁ וּמְצִיאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָן.

המשכה "מן העולם ועד העולם"

וְהַעֲבֹדָה הִיא שְׁגָם לַמָּטָה בְּעֵלְמָא דְאַתְגְּלִיא יְהִיָּה עֵינֵן הַבְּטוּל כְּפִי שְׂהוּא מְצַד דְּעַת עֲלִיּוֹן, שְׂזוּהִי עֵינֵן יְחִידָא עֲלָהּ שְׂבִיבֵינָהּ רִאשׁוֹן דְּקִרְיַת שְׁמַע²⁶...

וְזוּהִי גַם מַה שְׂכְּתוּב²⁷ "בְּרוּךְ הוֹי אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם", שְׂעֲבֹדָתָם שֶׁל נְשִׂמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּירִידָתָן לַמָּטָה לְעַסֵּק בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמְצוֹת שְׂנִתְלַבְּשׁוּ בְּעֵינֵי הָעוֹלָם הִיא, לְהַמְשִׁיךְ (בְּרוּךְ מַלְשׁוֹן הַמְּשִׁכָּה) אֱלֹקוֹת (הוֹי) מַעְלָמָא דְאַתְכְּסִיא (מִן הָעוֹלָם) לְעֵלְמָא דְאַתְגְּלִיא (עַד הָעוֹלָם), שְׁגָם בְּעֵלְמָא דְאַתְגְּלִיא יְהִיָּה הַבְּטוּל לְאַלְקוּת עַל דֶּרֶךְ וּבְדִגְמַת הַבְּטוּל שְׂבִיבֵינָהּ דְאַתְכְּסִיא,

שְׂזוּהִי תַכְלִית הַכִּנּוּהַ דְּבִרְיַת הָעוֹלָם, שְׂנִתְאָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים²⁸...

24. בראשית א, א.

25. תקו"ז תס"ג (צה, א).

26. זח"א יח, ב. תניא שעהיה"א פ"ו.

27. תהלים קו, מח.

28. תניא פל"ו.

ה. נוני ימא דמהלכין ביבשה

פירוש הפסוק כפי שהוא מדבר כולו בקריעת ים סוף:

"הפך ים ליבשה" – ה'ים' הנסתר והמכוסה עצמו, בא בגילוי ב'יבשה'.

אך במקביל "בנהר יעברו ברגל" – ה'יבשה' נותרה כפי שהיא, ולא הפכה להיות 'ים'.

"שם נשמחה בו" – הכוח שיכול לחבר את שני ההפכים יחד, הוא רק "בו" – בעצמותו, שהוא נעלה מן ההגדרות של 'ים' ו'יבשה'.

ה'ים' כפי שהוא - בא בתוך ה'יבשה'

ועל פי זה יתבאר העלוי דקריעת ים סוף, שעל זה נאמר "הפך ים ליבשה [בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו]":

דהנה, הפרוש ד'הפך ים ליבשה' הוא לא רק שנמשך מהים אל היבשה, אלא יתרה מזו, שהים עצמו נהפך ליבשה,

והינו, לא רק שנמשך איזה המשכה וגלוי מים ליבשה, מעלמין סתימין לעלמין דאתגלין... אלא יתרה מזו, שההעלם עצמו בא בגלוי, הינו, שבעלמין דאתגלין (יבשה) נתגלה האור האלקי כמו שהוא בעלמין סתימין (ים) ממש.

בתוך ה'יבשה' כפי שהיא – התגלה ה'ים'

וממשיך בכתוב **"בנהר יעברו ברגל"**... דאף שהפך ים ליבשה, שבעלמין דאתגלין נתגלה האור האלקי כמו שהוא בעלמין סתימין ממש, מכל מקום, לא נשתנתה מציאות הברואים שבעלמא דאתגליא להיות כמו הברואים שבעלמא דאתפסיא, נוני ימא [= דגי הים], אלא נשארו במציאותם כברואים שביבשה באותה שעה שעברו בנהר והאיר אצלם גלוי האור האלקי דבחינת ים, כמו שכתוב²⁹ "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים", בבחינת נוני ימא דמהלכין ביבששתא [= דגי הים המהלכים ביבשה]³⁰.

חיבור ההפכים בכוח "בו" – עצמותו יתברך

וממשיך הכתוב **"שם נשמחה בו"**... שבזה מבאר

פיצד אפשר להיות הענין ד'הפך ים ליבשה' באופן (שלא יבטלו ממציאותם אלא) ד'בנהר יעברו ברגל', שזהו לפי ש'שם נשמחה בו', בו דיקא, הינו בעצמותו.

והענין בזה, שפדי להיות הענין ד'הפך ים ליבשה', שבחינת ההעלם שבעלמין סתימין עצמו יבוא וימשך בגלוי בעלמין דאתגלין (לא רק המשכת הארה מעלמין סתימין לעלמין דאתגלין), הרי זה רק בכח העצמות (בו בעצמותו) שהוא למעלה מהגדרים דים ויבשה כו'.

וכינו שענין זה נעשה בכח העצמות, הרי בכח העצמות שהגלוי דבחינת ים ביבשה, 'הפך ים ליבשה', יהיה באופן שהברואים שביבשה לא יבטלו ממציאותם אלא "בנהר יעברו ברגל"...

ו. והדריך בנעלים

הגילוי של קריעת ים סוף היה הכנה לגילוי העתידי בגאולה.

גם בגאולה יהיה הגילוי של ה'ים' כאן למטה, ובכל זאת הנבראים יישארו 'יבשה' כפי שהם.

"והדריך בנעלים" – בגלל עוצמת הגילוי שתהיה אז בבני ישראל, יצטרכו 'נעל' שתחצוץ ותסתיר בינם ובין העולם.

לעתיד לבוא תהיה שלמות בקיעת הים

והנה אף שהגלוי דקריעת ים סוף היה לפי שעה בלבד, הרי זה גם הכנה להגילויים שיהיו בגאולה דלעתיד לבוא...

והשלמות דכל ענינים אלה תהיה בגאולה העתידה לבוא, שאז ימשך הענין ד'שכר מצוה' – מצוה³¹ בגלוי למטה, ועל ידי זה יהיה גלוי אלקות בעולם הזה הגשמי, כמו שכתוב³² "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו [כי פי ה' דבר] גו", ואף על פי כן לא יבטלו הנבראים ממציאותם מעצם הגלוי...

הצדיקים יצטרכו 'נעליים' מסתירות

ויתרה מזו, שלעתיד לבוא כתיב **"והדריך בנעלים"**³³,

31. אבות פ"ד מ"ב.

32. ישעי' מ"ה.

33. ישעי' יא, טו.

סעודת האמונה והיין

מה הקשר בין 'משיח' ו'סעודה'? איך הלכות מזוזה מלמדים על הציפייה למשיח? האם שינוי כה דרסטי כמו הגאולה הוא דבר ריאלי? מדוע מצינים את סעודת משיח בשתיית יין דווקא, ומה המסר מכך לעבודת ההכנה לגאולה? – תוכן התועדות לסעודת משיח

'לאכול' גילוי רוחני

על זמן הגאולה נאמר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". הגילוי הרוחני של "כבוד ה'" שיאיר בגאולה, יהיה גילוי שיחדור ויתאחד עם גשמיות העולם. עד כדי כך, שאפילו "כל בשר" – הגוף הגשמי יקבל יכולת להכיל ולקבל את הגילוי הרוחני ("וראו כל בשר").

לכן, גם ההכנה לגאולה נעשית באמצעות אכילת סעודה גשמית. האכילה והשתיה בסעודת משיח 'מחדירים' את הגילוי האלוקי הנעלה בתוך גשמיות הגוף.

'סעודת משיח' נערכת בחג האחרון של פסח, בו מאיר 'גילוי הארת משיח', כפי שתיקן וגילה מורנו הבעל שם טוב.

כיוון שמדובר בגילוי רוחני נעלה, היה מתאים לכאורה 'לתפוס' ולקבל אותו באמצעות פעולות רוחניות, כמו לימוד וכדומה. אך בפועל התקנה היא לסעוד 'סעודת משיח' ולקבל את הגילוי הנעלה באמצעות סעודה של אכילה ושתייה גשמיים דווקא. הסיבה לכך:

חיים של אמונה

אך בניגוד לדינים אחרים, בהם די בכוונה להשתקע במקום כדי להיחשב תושב קבע, בדין זה לגבי מגורים בחוץ לארץ, גם אם בכוונתו להשתקע במקום ויש בידו את היכולות הנדרשות לכך – עדיין אין זו נחשבת מיד 'דירת קבע'.

הסיבה לכך: יהודי נדרש לחיות כל יום בציפייה לגאולה, בתקווה מוחשית ואמיתית כי ביאת המשיח תתרחש תכף ומיד. בשל כך, ביתו בחוץ לארץ איננו נחשב בעיניו כמקומו הקבוע, אלא כמצב זמני בלבד שנכפה עליו "מפני חטאינו גלינו מארצנו"! לכן, גם אם בכוונתו להשתקע שם, עדיין אין זו "דירת קבע" עבורו באופן מדי.

בכך ניכר כי האמונה בביאת המשיח אינה רק רעיון מופשט, אלא מציאות חיה ומוחשית שחודרת אל תוך חיי היום-יום – ואף משפיעה על התייחסותו של האדם לנושאים גשמיים כמו מקום מגוריו.

את סעודת משיח אנו עורכים כדי לחזק את האמונה בביאת המשיח.

האמונה בביאת המשיח היא אינה משהו ערטילאי ומופשט, ש'כתוב בספרים' שמשיח צריך להגיע, ולכן יהודי מאמין בכך. האמונה בגאולה צריכה להיות מוחשית וחודרת, כזו שמשפיעה על חיי היום-יום של האדם ומעצבת את אורח חייו בהתאם לה.

רעיון זה משתקף בהלכה בדיני קביעת מזוזה, בהם קיים הבדל בין ארץ ישראל לחוץ לארץ: בארץ ישראל – החיוב במזוזה חל מיד עם הכניסה לבית, ואילו בחוץ לארץ – החיוב במזוזה חל רק לאחר שלושים יום.

הסיבה ההלכתית לפטור מן המזוזה כל השלושים יום הראשונים, היא כי עד אז נחשבת זו 'דירת עראי'. רק לאחר שלושים יום ניתן להחשיב את הדירה כ'דירת קבע' החייבת במזוזה.

שינוי עצום

לזמן הולכים ומתרבים עניינים של היפך השלום, הצדק והיושר. ואיך יתכן שלפתע פתאום יבוא משיח, אדם גשמי, שיודיע ויכריז שהגיע הזמן "לתקן עולם במלכות שד-י", ותוך זמן קצר ישתנה מעמד ומצב העולם מן הקצה אל הקצה?!

אם בביאת המשיח הייתה מתבטלת מציאות העולם, היה ניתן להבין בקלות יתר שלאחר מכן יהיה מצב שונה, ש"לא ירעו ולא ישחיתו"; אבל כאשר אומרים שהעולם יישאר במציאות, ואותם בני-אדם שפגשנו בהם היום, יהיו גם מחר - איך יתכן שברגע אחד הכול יתהפך ותהיה ביאת המשיח?!

כאשר אנו באים להחדיר את האמונה בביאת המשיח אל תוך שגרת חיינו, ניצב בפנינו מכשול משמעותי:

העולם בזמן הגאולה יהיה אותו עולם כפי שהוא במציאותו עתה. אך למרות זאת יהיה בו שינוי גדול ביותר. בעקבות כך ש"מלאה הארץ דעה את ה'" יתחולל שינוי עצום - לא רק בבני האדם, שינהלו את חייהם מתוך הכרה במציאות ה' שתתגלה לעינינו, אלא אפילו בבעלי החיים שבעקבות כך "לא ירעו ולא ישחיתו".

וכיוון שכך, מדובר לכאורה בשינוי מרחיק לכת, שקשה לחיות מתוך ציפייה שעומד הוא לקרות: הרי רואים במוחש בהנהגת העולם, שמזמן

מסר בהפטרה

סנחריב עלה על ירושלים עם חיל גדול מאוד, הוא כבש מספר ערים בדרך, ועשה את דרכו במהירות לנוב, כדי להגיע אליה בעוד יום.

האיצטגנינים (חוזי העתידות) של סנחריב אמרו לו: "אם תלחם בה היום, תכבשנה", היום עליך לכבוש את ירושלים. כשהוא עמד בנוב והשקיף ממנה על ירושלים, היא הייתה נראית קטנה בעיניו, והוא לא ציית לדברי האיצטגנינים שלו, והניף את ידו בגאווה לעבר ירושלים באמרו: וכי על עיר קטנה שכזו גייסתי והבאתי כזה חיל גדול?!

הוא הורה לחייליו: תשנו כאן הלילה, ומחר כל אחד מכם ישליך אבן על העיר, ונכבוש אותה בקלות.

אלו הם דברי הפסוק: "עוד היום בנוב לעמוד, ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים".

את המענה על כך אנו מקבלים בהפטרה המיוחדת לחג האחרון של פסח (בחוף לארץ), שמעבירה לנו מסר ברור - שינוי מן הקצה אל הקצה הוא דבר ריאלי, שאפילו כבר התרחש בפועל בעבר:

הפטרת אחרון של פסח עוסקת בגאולה העתידה: "ויצא חוטר מגזע ישי, ונצר משורשיו יפרח. ונחה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה... וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ", וכל המשך הפסוקים העוסקים בייעודי הגאולה העתידה לבוא בקרוב ממש.

אולם ההפטרה אינה פותחת עם פסוקים אלו, אלא עם הפסוקים: "עוד היום בנב לעמוד, ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים". זוהי נבואה על מפלתו של סנחריב מלך אשור, שהגיע לירושלים להילחם בחזקיה המלך ולכבוש את העיר.

השינוי הוא ריאלי

אך בניגוד לכל הציפיות, ברגע אחד המצב השתנה מן הקצה אל הקצה. סנחריב נחל מפלה קשה וחזקיה ניצח.

כיצד ניצח חזקיה - הוא לא אסף חיל גדול למלחמה, אלא כדברי הנביא בפסוקים הקודמים "חובל עול - מפני שמן". "עולו" של סנחריב חובל והתמוטט, בשל ה"שמן" של חזקיה. חזקיה האיר את בתי המדרש ובתי הכנסת עם "שמן" למאור, וכינס את כל ילדי ישראל לעסוק בתורה, ובזכות

זאת הוא ניצח את סנחריב.

ואילו באשר לקרב הפיזי, חזקיה אמר להקב"ה: "אני ישן על מיטתי, ואתה עושה מלחמה". ואכן הקב"ה הסכים לבקשתו, כפי שמסופר בנביא: "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור". חז"ל מספרים שהמלאך פתח את אזניהם, והוא אפשר להם לשמוע את שירתם הרוחנית של מלאכי השרת, וכתוצאה מכך הם מתו.

את פסוקים אלו אנו קוראים בהפטרת אחרון

של פסח, כדי לחזק בכוחם את האמונה בגאולה: כפי שאז, בזמן חזקיה, הרי מכל הבחינות סנחריב היה אמור לכבוש את ירושלים. מיום ליום המצב נהיה גרוע יותר ויותר. אבל ברגע אחד, הכול השתנה. והשינוי היה, לא כי העולם התבטל, הכול נשאר כמו ביום הקודם, אבל ברגע

סעודה של 'הרחבה'

את סעודת משיח אנו מציינים באכילת מצה ושתיית ארבע כוסות של יין.

זה קצת מזכיר את ליל הסדר, ולא בכדי. הגאולה העתידה מהווה המשך והשלמה ליציאת מצרים, כאשר אותם עניינים שהיו ביציאת מצרים עומדים להיות גם בגאולה, רק באופן נעלה הרבה יותר. לכן, בדומה לליל הסדר בו אנו מצווים לשתות ארבע כוסות בקשר לגאולה ממצרים, גם בסעודת משיח אנו שותים ארבע כוסות בשייכות לגאולה העתידה.

מדוע אנו 'מחקים' את ליל הסדר רק בהקשר של הכוסות? מדוע לא נוהגים להעמיד שלוש מצות ולאכול מרור כמו בליל הסדר?!

הסיבה לכך:

'מצה', 'מרור' ו'יין'

בעבודת השם ישנם 'מצה', 'מרור' ו'יין':

'מצה' - היא מאכל האמונה ("מיכלא דמיהמנותא"). האמונה היא אמנם בסיס לכל עבודת השם, אך היא מסמלת שלב די התחלתי, בו אין לאדם הבנה והתחברות רגשית, אלא אמונה בלבד.

'מרור' - עליו נאמר "שמררו... את חיי אבותינו", מסמל מצב בו קיים אמנם העניין של "חיי אבותינו", חיים של יהודי, שהם התורה ומצוותיה, אבל באופן של מרירות. כלומר: מדובר ביהודי שלומד תורה ומקיים מצוות, אך ללא "געשמאק" [= טעם, הנאה], אלא כמו בעל-כורחו, כדי לצאת ידי חובתו.

אחד המצב התהפך מן הקצה אל הקצה.

כך גם יהיה בנוגע אלינו בקרוב ממש. למרות מצבו הנוכחי של העולם, למרות שביאת המשיח לא תבטל את מציאות העולם - ברגע אחד הכול יהיה אחרת.

המשותף למצה ולמרור הוא - ששניהם מסמלים מצב שלילי מעט. המצה נקראת "לחם עוני", והמרור, כשמו, הוא סמל וזכר למרירות שחוו בני ישראל במצרים.

בליל הסדר, בו אנו מציינים את היציאה התמידית ממצרים, בה האדם נמצא ב'מיצר' ושואף הוא לצאת ממנו ולהתקדם בעבודת השם - אכן מתאים שהמצה והמרור, סמלי ה'מיצר', יתפסו בו מקום של כבוד.

אך בסעודת משיח, בה אנו עוסקים בגאולה השלימה, שעתידיה להיות באופן של הרחבה - "ירחיב ה' אלוך את גבולך", אין מתאים לציין אותה במצה ומרור המסמלים 'מיצר' וגבול, אלא ביין שמסמל את ה'הרחבה' דווקא.

'יין' - מסמל את עבודת השם מתוך הבנה וחיבור רגשי, שגורמים לעונג ו'הרחבה' בלימוד התורה וקיום המצוות. מה שבא לידי ביטוי בפועל בכך שעבודת השם לא נעשית רק 'לצאת ידי חובה', אלא בהידור, ובהוספה מתמדת בכמות ובאיכות.

בסעודת משיח אנו מתמקדים ב'יין' דווקא. עבודת השם שלנו מהווה הכנה לגאולה העתידה, ולכן צריכה היא להיות בדומה לה; כיוון שבגאולה השלימה יהיה מצב של 'הרחבה', גם עבודת ההכנה בלימוד התורה וקיום המצוות עתה, צריכה להיות בדומה לזה, באופן של 'יין'.

(מבוסס על שיחת אחרון של פסח תשכ"ב)

פרשת צו

"היא העולה!"

זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על
המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תיקר
ב' (פרק ו, פסוק ב)

לו היה אדם מצוי בעלייה תמידית בעבודתו, לא
היה מתענג בה תענוג אמיתי, שכן 'תענוג תמידי
אינו תענוג'. רק על-ידי הירידה שבאה מזמן לזמן
אפשר להגיע לתענוג אמיתי.

זהו שרמז הכתוב:

"זאת תורה העולה" - המילה "זאת" היא מילה
הבאה למעט, ורומזת היא לירידה בעבודת האדם.
"היא העולה" - ירידה זו היא לצורך עלייה, שכן
דווקא היא מביאה לתענוג אמיתי בעבודת הבורא.
(הבעל שם טוב - כתר-שם-טוב עמ' טז)

הדשן העצוב

והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על
המזבח ושמו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש
בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה
(פרק ו, פסוקים ג-ד)

פעם נאמר כאן "והרים את הדשן" ופעם נאמר
"והוציא את הדשן". כי יש כאן רמז לשני סוגים
של 'דשן' בעבודת ה', שאחד מהם יש 'להרים' ואת
השני 'להוציא'.

דשן באופן כללי הוא פסולת, ובעבודת ה'
הוא רומז למרירות ולעצבות שאדם מרגיש על
שפלות מצבו. תחושות אלה הן בבחינת פסולת,
שכן בדרך-כלל צריך לעבוד את ה' מתוך שמחה
דווקא.

אלא שיש הבדל בין מרירות לעצבות:

"והרים את הדשן" - נאמר על המרירות. במידה
זו יש גם חלק טוב, כי לאחר המרמור על מצבו
מתעורר האדם לעשייה חיובית מתוך שמחה
גדולה (כפי המבואר בספר התניא), ויש לנצלה
למען העניין החיובי שבה.

"והוציא את הדשן" - נאמר על העצבות. מידה
זו אינה מביאה שום תועלת בעבודת-ה', ולא
עוד אלא שהיא שורש ומקור "לכל מיני רע"; ויש
להוציאה ולבערה מקרבנו.

(אדמו"ר הזקן - סידור עם דא"ח עמ' לא)

הג הפסח

הג הביטחון

בחג הפסח מידי שנה מתעוררים ומתחדשים
עניינים אלו, ותוקף מידת הביטחון של כל יהודי
ממשיך את ישועת ה' בכל המצטרך עבור כלל
ישראל ועבור כל אחד באופן אישי - בגשמיות
וברוחניות, ועבור כל השנה כולה.

(הרבי - לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1297)

הג הפסח מזכיר לנו את ביטחונם החזק של
בני-ישראל בקב"ה: "זכרתי לך חסד נעורייך...
לכתך אחריי במדבר בארץ לא זרועה".

בני ישראל הראו את ביטחונם והלכו אחרי ה'
אל המדבר השמם, ובזכות זה ראו בעיני בשר
את ברכת ה' - במן שירד להם מן השמים, במים
מבארה של מרים ו"שמלתך לא בלתה מעליך".

'חיפזון' ו'יד רמה'

חיפזון, כפי שנהגו בני-ישראל ברגע שניתנה להם ההזדמנות להשתחרר מן הרוע של מצרים.

אך מאידך, העיסוק בעבודת השם, שהיא בעיקר באופן של "עשה טוב", צריכה להיות מתוך הלך רוח מרומם - באופן של "ביד רמה". כי עבודתנו עתה היא הכנה לגאולה השלמה, עליה נאמר "לא בחיפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו", ועבודת ההכנה צריכה להיות מתאימה ודומה לאופן הגאולה.

(הרבי - מכתב כללי, ראש-חודש ניסן תשמ"ו)

גאולת מצרים הייתה מצד אחד באופן של חיפזון, "ואכלתם אותו בחיפזון", "כי ברח העם". אך מאידך, הייתה זו גאולה באופן של "ביד רמה", אשר מלך-מלכי-המלכים בכבודו ובעצמו נגלה עליהם וגאלם, וכך גם מיד לאחר היציאה הוקפו בענני כבוד ולא נחפזו עוד.

מכך יש ללמוד לעבודת השם ו'יציאת מצרים' בחי' היום-יום:

בעבודה של "סור מרע" - כאשר יש חשש מפני עניין שלילי, חובה אכן 'לברוח' באופן של

להשתחרר מכל המצרים

בכל דור ובכל יום חייב אדם 'לחיות' מחדש את יציאת מצרים. על-ידי אמונה חזקה בקב"ה, המוציא אותנו מארץ מצרים, אפשר להשתחרר מכל מיצר וגבול, מבית ומבחוץ.

(הרבי - לקוטי שיחות כרך ז, עמ' 248)

בני-ישראל נעשו לעם בתנאים קשים ביותר, כאשר נזקקו לאמונה במידה הגדולה ביותר. בפועל, בתוך זמן קצר אכן התגשמה תקוותם והוכחה אמונתם. אך כמה גדולה אמונה זו, שהניעה עם שלם, עם זקניו, נשיו וטפיו, לעזוב מדינה מפותחת ביותר, במושגים של אז, ולצאת למדבר "מקום נחש, שרף ועקרב".

ימים מסוגלים לתורה

שלישית, פסח הוא מלשון 'פה סח', והרי דיבורו של האדם צריך להיות בדברי תורה - "ודיברת בם".

לכן, ימי חג הפסח מסוגלים ביותר ללימוד התורה, ונותנים בהם כוח וסיוע מלמעלה, שהלימוד יהיה בהצלחה מיוחדת.

(הרבי - לקוטי שיחות כרך ז, עמ' 267-8)

ימי הפסח שייכים במיוחד ללימוד התורה, מכמה סיבות:

ראשית, התכלית והמטרה של יציאת מצרים הייתה מתן-תורה - "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה".

שנית, פסח הוא 'זמן חירותנו', ו"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

מן הקצה אל הקצה

ושמעו מפי הגבורה, "אנוכי ה' אלוקיך". המסר הניצחי מכך הוא: לכל יהודי יש כוחות ואפשרות להפוך את מעמדו ומצבו מן הקצה אל הקצה תוך שעה קלה. גם כשהמצב נראה חסר תקווה, עליו לשאוף ולפעול לצאת מן המיצר ולהתקדם לקראת קבלת התורה.

(הרבי - מכתב כללי, י"א בניסן תשי"ט)

העם היהודי היה משועבד במדינה שאפילו עבד אחד לא היה יכול לברוח ממנה, תחת שליטתו של רודן שרחץ בדמם של ילדי-ישראל. הם היו עניים מרודים, שבורים ורצוצים מהשעבוד הקשה. אך בתוך לילה אחד יצא כל העם לחירות, ביד רמה וברכוש גדול.

שינוי דומה התרחש גם במישור הרוחני. במצרים היו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה, אך בתוך שבועות ספורים ניצבו למרגלות הר סיני

שביעי ואחרון של פסח

שמחה גדולה ביותר

ברכת "שהחיינו" היא רק על שמחה מורגשת שבאה לאדם באופן גלוי, ועל שמחת הגאולה אי אפשר עדיין לברך אותה; אך השמחה היא גדולה ביותר מפני גודל ערכה של הגאולה העתידית, שהיא גאולה שלמה ואמיתית.

(הרבי - לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 545)

שאלו את הרבי הצמח צדק: מפני מה בשביעי של פסח, שהוא היום-טוב היחיד בשנה שלא מברכים עליו "שהחיינו", גדולה בו השמחה יותר מבכל ימי חג הפסח?

והשיב: יהודים חוגגים את הימים הראשונים של חג הפסח משום שהקב"ה גאל את עם ישראל ממצרים, ואת הימים האחרונים של חג הפסח חוגגים בגלל הגאולה העתידה לבוא.

יום הברית

של מצוות מילה היא - הסרת "עורלת הלב", שזמן העברתה בשלמות הוא בגאולה העתידה, אז יתקיים הייעוד "ומל ה' אלוקיך את לבבך", "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר".

(הרבי - ספר השיחות תשמ"ח חלק ב, עמ' 398)

היום הראשון של חג הפסח, שבו הייתה יציאת מצרים, הוא בבחינת "יום הולדתו" של עם ישראל. ואחרון-של-פסח, שהוא היום השמיני לאחר "לידה" זו, הוא בדוגמת ברית-מילה ביום השמיני ללידה.

ועניין זה קשור בכך שבאחרון-של-פסח מאיר 'גילוי הארת המשיח'. שכן המשמעות הפנימית

כרשת שמיני

זהירות, נפילה

ללמדך, שגם מי שאוחז בדרגה רוחנית עליונה, איננו מוגן מפני נפילה והידרדרות רוחנית, חס ושלום. העצה הטובה ביותר להישמר מפני נפילה כזאת היא לעבוד את השם מתוך קבלת עול מלכות שמיים פשוטה ומוחלטת.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך א, עמוד 227)

ההתחלה והסוף של פרשתנו עוסקים בנושאים הפוכים זה מזה בצורה קיצונית. תחילת הפרשה עוסקת בעבודה הנעלה של היום השמיני למילואים, שהביאה להשראת השכינה במשכן. לעומת זאת, סוף הפרשה עוסקת באיסור אכילת שקצים ורמשים, שנפשו של אדם קצה בהם.

אם תצטער, התורה תבקש רחמים עליך

הוא עליו, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה: משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי ונתבשרתי? מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים, וירדה שכינה לישראל (רש"י)

לפעמים קורה שיהודי עובד את השם בלימוד תורה ובתפילה כפי יכולתו, אך אינו רואה פרי טוב בעמלו ולא חש שהוא התקדם בכלל.

משה רבינו מסמל את התורה, ואהרן הכהן

ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם, וירא כבוד ה' אל כל העם (פרק ט, פסוק כג)

למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת.

דבר אחר: כיון שראה אהרן שקרבנו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר: ידע אני שבעם הקדוש ברוך

שיעזור לך, אז התורה עצמה מצטרפת לתפילה ומבקשת רחמים למענך. ואז הקדוש ברוך הוא שומע לתפילה וממלא את בקשתך, "וירדה שכינה לישראל".

(הרבי - שיחת שבת פרשת שמיני תש"מ)

מסמל את התפילה - שהרי התפילה היא התחליף לקורבנות.

זה שמשה רבינו נכנס יחד עם אהרן הכהן וביקש עליו רחמים, אומר ליהודי כך: אם אתה "מצטער" על כך באמת ומתפלל לקדוש ברוך הוא

תורה ותפילה זקוקות זו לזו

הפירוש השני, שמשה הוא זה שנכנס יחד עם אהרן כדי להתפלל עבורו, מלמד אותנו שלימוד התורה זקוק לתפילה. זאת אומרת, שגם בעת הלימוד צריכים לחוש את החום וההתלהבות של שעת התפילה.

(הרבי - שיחת שבת פרשת שמיני תש"מ)

שני הפירושים שמביא רש"י, מלמדים אותנו יסודות גדולים בעבודת השם.

הפירוש הראשון, שאהרן הוא זה שנכנס יחד עם משה כדי ללמוד את מעשה הקטורת, רומז לנו שעבודת התפילה זקוקה גם היא לתורה. זאת אומרת, שגם בעת התפילה צריך להרגיש ולהתבונן במה שלומדים לפני התפילה.

עבודה זרה - בקדושה

של פנימיות הנפש היא 'זרה' לעבודה הרגילה של האדם. זהו רובד נפשי שהאדם בדרך כלל לא מודע לו ולא מפעיל אותו. ויותר מזה, זה רחוק כל כך מהאדם עד שזה נחשב לעבודה "אשר לא ציווה אותם" - אי אפשר אפילו לצוות על יהודי להגיע לדרגה הזו, והדרך היחידה להשיג אותה היא רק בעבודה יזומה אישית.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך לב, עמוד 98)

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וָאֶהֱיָהוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׁימוּ עָלֶיהָ קֶטֶרֶת, וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם (פרק י, פסוק א)

עבודת הקטורת במהותה היא התקשרות והתחברות. המשמעות הפנימית של העלאת הקטורת על המזבח הפנימי היא גילוי ההתקשרות של פנימיות הנפש בקדוש ברוך הוא.

העבודה הזו נחשבת "אש זרה", שכן התגלותה

רבי צייד

יש כאן רמז נפלא בנושא החובה להתקשר לרבי: כל אחד חייב להיות מסור ומקושר ("מסורת") ל"רבו צייד" - רבי וצדיק שעוסק ב'ציד' נשמות ישראל והצללתן מהיצר הרע.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך א, עמוד 226)

וְאֵת אֱלֹהֵי תִשְׁקֹצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם, אֵת הַנֶּשֶׁר וְאֵת הַפֶּרֶס וְאֵת הָעֹזְנִיָּה (פרק יא, פסוק ג)

עוף טהור נאכל במסרת. נאמן הצייד לומר: עוף זה טהור, מסר לי רבי... רבו צייד (תלמוד בבלי, מסכת

חולין, דף סג, עמוד ב)

בית חב"ד, בית הכנסת, לעסק או למוסד החינוכי
התוכן מתעדכן כל העת, בקטעים רלוונטיים תוכן מרתק ומותאם לקהל היעד

מבצע מיוחד
לארץ הקודש
35% הנחה
לשנה
ראשונה

JEM ישראל < did.li/JEM-tv < 03-3083554

לחיות עם הרבי - סביב השעון
וידאו מהרבי ברצף בכל שעות היממה

7:00

יד ניסן

תשמ"א

כיוון שערב פסח חל בשבת, ערך הרבי את התנועות השבת כאשר על השולחן היו רק בננות ומים.

טו ניסן

תשמ"א

הפעם האחרונה בה ערך הרבי סבב של ביקור בליל הסדר במוסדות בשכונה.

טז ניסן

תר"פ

יום פטירת הרה"ק ר' מרדכי דב טברסקי מטומשפאל, בן הרה"ק ר' מנחם נחום, בן כ"ק אדמו"ר האמצעי. שימש ברבנות בעיר טומשפאל.

תשט"ו

הרבי לימד ניגון על המילים "והיא שעמדה" מההגדה של פסח.

יז ניסן

תרמ"ג

יום הסתלקות הרה"ק ר' ישראל נח שניאורסאהן - מהרי"ן מניעז'ין - בנו הרביעי של הרבי הצמח צדק. הסתלק בגיל שישים ושש, ומנוחתו כבוד בעיר נייעז'ין, צמוד לציון זקנו הרבי האמצעי.

הרה"ק מהרי"ן נולד בשנת תקע"ה. הוא היה גאון עצום, ואביו מינה אותו לעמוד בראש הישיבה שייסד בליובאוויטש. הרבי הצמח צדק היה מעביר אליו ענייני "נגלה" שהיו מביאים לפניו: דיני תורה, הסמכת רבנים וכדומה. כמו כן היה מעביר אליו את כל השאלות בנגלה והוא היה משיב עליהן, ולפני שהיה המהרי"ן שולח את התשובה היה מראה אותה לאביו הצמח צדק. הוא היה עניו מאד ובעל בכי גדול, דרך עבודתו

יג ניסן

תרכ"ו

יום הסתלקות הרבי הצמח צדק, בהיותו בן שבעים ושש וחצי. ההסתלקות אירעה אור ליום ה' בשעה שתיים עשרה וחצי אחר חצות הלילה. מנוחתו כבוד בעיר ליובאוויטש.

מסופר כי בשעותיו האחרונות דיבר הצמח צדק אודות ה"בית יוסף", שיום הסתלקותו חל גם כן באותו יום. קיים רמז על כך בפסוק במגילת אסתר: "ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלושה עשר יום בו", שסופרי המלך הם הבית יוסף והצמח צדק, שנקראו למעלה בו ביום.

ביום זה התחילה נשיאותו של הרבי מהר"ש.

מיד לאחר ההסתלקות אמר הרבי מהר"ש לכל הנוכחים: "דעו לכם כי אבא לא מת ומי שרוצה לבקש איזו בקשה יכול לבקש, גם אני ביקשתי ממנו בקשה".

הרב שמואל לויטין סיפר בשם אביו, שהיה בעת הסתלקות הרבי הצמח צדק, שהמהרי"ל נ"ע (בנו של הצמח צדק) לא היה בליובאוויטש בעת ההסתלקות, ובבואו לליובאוויטש אמר: רבי כזה - עוד לא היה. שורה אחת בדרושי החסידות שלו - יכולים לעשות ממנה מאמר שלם! והוסיף הרבי מהר"ש: לא רק שורה אחת, אלא אפילו תיבה אחת!

כשסיפר זאת הרב שמואל לויטין לפני הרבי, הגיב הרבי: "דרושי החסידות של הצמח צדק הם הון רב. עדיין לא למדתי את כולם בעיון הראוי, כי אם בהשקפה ראשונה, אבל, מהחלק שלמדתי בעיון הראוי, יכולני לומר שכל הגה"ה היא הון רב".

תשמ"ז

הרבי מייסד שיכון חב"ד חדש בירושלים עבור עולי ברית המועצות.

תשמ"ט

הרבי אמר לראשונה מאמר חסידות בעמידה על יד ה'סטענדער' - ד"ה "מצה זו".

הייתה במרירות. מתחילת התפילה ועד סופה היה בוכה ללא הפסק.

הי ניסן

תרל"ח

יום הולדת אביו של הרבי, כ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן, להוריו הרה"ג הרה"ח ר' ברוך שניאור, והרבנית זלדה רחל (בתו של החסיד ר' זלמן חייקין, ממקושרי הרבי הצמח צדק והרבי מהר"ש), בעיירה פודוברנקה ליד האמיל ברוסיה הלבנה, ונקרא על שם סבו - אבי אביו - הרה"ג ר' לוי יצחק, בן הרב"ש בן הרבי הצמח צדק.

הרבי הריי"צ כותב עליו: כבר משחר ילדותו נתגלו אצלו כישרונות עליונים יוצאים מן הכלל. בצעירותו הוסמך להוראה מגאוני הדור, ביניהם הגאון רבי חיים מבריסק והגאון רבי אליהו מייזל מלודז'.

תרס"ב

יום הכנסתו של הרבי בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. מעניין לציין שהיה זה ביום שבו מלאו לאביו עשרים וארבע שנים.

סעודת הברית התקיימה בביתו של זקנו הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שלמה ינובסקי רבה של ניקולייב. כן השתתף בשמחה אביו של רבי לוי יצחק, הרה"ג הרה"ח ר' ברוך שניאור. רבים מיהודי ניקולייב השתתפו בשמחה הגדולה, ושמוחו בדברי התורה ששמעו מפי זקניו של הרך הנימול, ומפי אביו רבי לוי יצחק שדיבר באריכות על הקשר בין שני האירועים שהיו באותו היום.

כ ניסן

עת"ר

יום פטירתו של הרה"ק ר' יצחק דובער שניאורסאהן - בעל סידור מהרי"ד - בן הרה"ק ר' חיים שניאור זלמן מליאדי, בן הרבי הצמח צדק, ומנוחתו כבוד בעיר ליאדי.

הרה"ק ר' יצחק דובער מליאדי נולד בשנת תקצ"ה בעיר ליובאוויטש. הוא היה בן יחיד לאביו הרה"ק ר' חיים שניאור זלמן מליאדי. שנים רבות הסתופף בצילו של זקנו הרבי הצמח צדק. אחרי הסתלקות הרבי הצמח צדק, עבר יחד עם

אביו לעיר ליאדי, שם כיהן אביו כאדמו"ר. כשהיה בן ארבעים וחמש נסתלק אביו, והוא מילא את מקומו כאדמו"ר בליאדי.

תש"א

ביום זה קיבלו הרבי והרבנית "ויזה" אמריקאית שאפשרה להם מאוחר יותר להגר מצרפת לארצות הברית.

באותם הימים הייתה צרפת תחת הכיבוש הנאצי, והרבי הריי"צ עשה מאמצים רבים להוציא משם את הרבי ואת הרבנית, כאשר הבעיה העיקרית הייתה - השגת ויזה לארצות הברית.

לאחר מאמצים רבים ולאחר שהוגשה בקשה שהרבי יכהן כרב בארצות הברית, אושרה הוויזה, ובכך נסללה הדרך להצלת הרבי והרבנית.

הרבי הריי"צ כתב "פדיון" מיוחד על כך, בו מבקש: "אנא לעורר רחמים רבים... ויתן השי"ת דיעה טובה בלב הקונסול האמריקאני לתת להם את הויזה האמריקאנית ולתת להם דיעה ישרה לנסוע לפה ויצליחם השי"ת בנסיעה כשורה ויבאו להצלחה אלינו ויסתדרו בסדר טוב בגשמיות וברוחניות".

כב ניסן

תרס"ו

הרבי הרש"ב הנהיג - בפעם הראשונה - שבסעודת משיח שותים ארבע כוסות, זה היה בעת שאכל סעודת משיח עם התלמידים, בחג הפסח הראשון שנשארו ה'תמימים' לחוג את החג בליובאוויטש.

ת"ש

הרבי הריי"צ אמר את השיחה הידועה שבה הניח את היסוד והתוכנית ל"לוח היום יום", ואמר, שליקוט מסודר כזה מסוגל לעשות רק "פנימי עמוק, מסודר יסודי, בעל דעת רחבה ועמוקה". ה"לוח" חובר מאוחר יותר על ידי הרבי, בשנת תש"ג, בבואו לארצות הברית.

תשל"א

הרבי החל לבאר במהלך ההתוועדויות קטעים מ"לקוטי לוי יצחק" של אביו הרב לוי יצחק נ"ע על הזוהר.

תשד"מ

התקנה של לימוד הרמב"ם היומי הוכרזה על ידי הרבי בהתוועדות יום אחרון של פסח. התקנה נחלקה לשלושה מסלולים: א. ללמוד בכל יום שלושה פרקים כדי לסיים במשך השנה. ב. ללמוד בכל יום פרק אחד, ובכך לסיימו בשלוש שנים. ג. אלה שאינם שייכים ללימוד ספר משנה תורה ילמדו ב"ספר המצוות להרמב"ם".

תשמ"ט

הרבי מעורר לערוך "כינוסי תורה" בכל מקום ב"אסרו חג".

כד ניסן

תרכ"ו

יום פטירת הרה"ג הרה"ח ר' שניאור זלמן מרדכי

שניאורסאהן, בן הרה"ק הרי"צ מאוורוטש, בן הרבי הצמח צדק.

הוא היה גאון עצום, ובגיל שבע עשרה (!) נתמנה לרב העיר ז'יטומיר. נפטר בגיל צעיר בחיי אביו (כשבועיים אחרי הסתלקות זקנו הרבי הצמח צדק).

הוא היה אחיה של הרבנית שטערנא שרה אשת הרבי הרש"ב.

תשי"ב

בהתוועדות שבת מברכים אייר, הרבי דיבר על כך שצריכים לצאת מההגבלות, כל אחד לפי עניינו. הרבי הורה לכמה אנשים להפוך את כובעיהם, וגם הרבי בעצמו הפך את כובעו.

<<< המשך מעמוד 11

שהיינו רגילים ללכת אליה, זו סיבה לשמחה. אנו מתקרבים בכך עוד להשם ויש לו נחת מאיתנו, דווקא מפני שזה כל כך לא טבעי וקשה.

השמחה הזו עדיין רחוקה מהאושר המושלם שלעתיד לבוא, אבל היא בהחלט טעימה אמיתית מהמצה העשירה שנאכל אז בעונג צרוף וטהור של חיבור לאלוקות.

שאנו מתמודדים כדי להצליח בעבודת השם, עצם הידיעה שאנו מתגברים כדי לעשות נחת רוח לקדוש ברוך הוא, היא עצמה מכניסה 'טעם' ושמחה ב"לחם העוני" שלנו.

אם התחלנו מחזור חדש של לימוד רמב"ם וקשה לנו להתמיד בו, עלינו לשמוח מכך שזוהי ההתמודדות שלנו. אם החלטנו להדר יותר בהכשרים ולכן אנו לא יכולים לצאת למסעדה

<<< המשך מעמוד 29

"הַפֶּה יִם לִיבְשָׁה בְּנֶהֱרַ יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָ וְגו'" - פֶּרוֹשׁ הָא' שֶׁרַק "הַפֶּה יִם לִיבְשָׁה" קָאֵי עַל קְרִיעַת יִם סוּף, וְ"בְּנֶהֱרַ יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָ שֶׁם נִשְׁמָחָה בּו'", לְשׁוֹן עֲתִיד, קָאֵי עַל לְעֲתִיד לְבֹא; וּפְרוֹשׁ הֵב' שֶׁגַם "בְּנֶהֱרַ יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָ" וְגו' קָאֵי עַל קְרִיעַת יִם סוּף:

כִּי כְּמוֹ וְעַל יְדֵי שֶׁהִיָּה כָּל זֶה בְּקִרְיעַת יִם סוּף (וּכְפֶרוֹשׁ הֵב') הִנֵּה "כִּימִי יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת" בְּגֹאֲלָהּ דְּלְעֲתִיד לְבֹא,

שֶׁהִיָּה (כְּהִפְטֻרַת הַיּוֹם) "וְהִחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יִם מִצְרַיִם וְהִנִּיף יָדוֹ עַל הַנֶּהָר [בְּעֵינֵם רִיחוֹ וְהִפְהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים] גו' וְהִדְרִיךְ בְּנִעְלִים וְהִתְהַ מִסְלָה [לְשֶׁאֶר עֲמוֹ אֲשֶׁר יֵשְׁאֵר מֵאֲשׁוּר] גו' כְּאֲשֶׁר הִתְהַ לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם גַּלְתּוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", וְ"שֶׁם נִשְׁמָחָה בּו'", בְּמַהוּתוֹ וְעֶצְמוּתוֹ מִמָּשׁ, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

דְּהֵנָּה, נִעַל הוּא לְבוֹשׁ הַמְּכַסֶּה עַל הָרִגְל, וְעִנְיָנוּ לְמַעַלָּה, שֵׁשׁ מַלְאָכִים שֶׁנִּקְרְאוּ בְּשֵׁם 'נִעַל דְּשִׁכְיָנָא' [= שֶׁל הַשְׁכִּינָה], שֶׁעַל יָדָם בָּא הָאוֹר הָאֱלֹקִי בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר שִׁיכֻל לְהִתְקַבֵּל לְמִטָּה.

וְכִיּוֹן שֶׁלְעֲתִיד לְבֹא אֲמָרוּ חֻכְמֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָּהּ³⁴ "עֲתִידִים צְדִיקִים" [וְעִמָּךְ כָּלֶם צְדִיקִים³⁵] שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יִצְטָרְכוּ גַם הֵם לְנִעְלִים שֶׁיִּסְתִּירוּ עֲצֵם מַעֲלָתָם, כְּדִי שִׁיכֻלוּ לְקַבֵּל מֵהֶם כָּל שֶׁאֵר הַנִּבְרָאִים שֶׁלְמִטָּה מֵהֶם.

"בנהר" בים סוף ובגאולה העתידה

זהו גם הקשר והשייכות דב' הפרושים שבפסוק

34. בבא בתרא עה, ב.
35. ישע"י ס, כא.

יום שישי

יג ניסן

- לא אומרים את נוסח הביטול 'כל חמירא', שזמן אמירתו הוא מחר. גם מי שטעה ואמר את הנוסח, עליו לחזור ולומר זאת מחר.
- הרבי נהג לומר את ה'יהי רצון' שאומרים לאחר שריפת חמץ, גם בקביעות כזו שהשריפה היא בערב שבת⁴.

היערכות לשבת ערב פסח

- תספורת ונטילת ציפורניים - מותרות כל היום.
- יש ללבוש בגדים נאים ולערוך את השולחן כרגיל בכל שבת, כדי לא לזלזל חלילה בכבוד היום ובקדושתו.
- יש להדליק 'נר 26 שעות' שממנו ידליקו את נרות יום-טוב למוחרת.
- אין לבשל לשבת זו מאכלי חמץ דביקים.
- רצוי להשאיר חמץ עבור הסעודות באופן מדוד, כדי לא להקשות על הביעור למוחרת.

- מומלץ לאכול בשבת זו חמץ שאינו מתפורר, כמו פיתות.

- רצוי לבשל רק מאכלים כשרים לפסח בכלי פסח, ולצורך סעודות שבת להעבירם לכלים חד-פעמיים, כדי שלא יגעו פירורי חמץ בכלי הפסח.

- כאשר ניגשים לתבשילי הפסח, יש לזכור להיות נקי מכל פירור חמץ.

- יש לוודא שנרות השבת לא יונחו על המפה שעליה אוכלים חמץ, כדי שיוכלו להסירה למוחרת.

הכנות לסדר

- לוודא שהופרשה חלה מן המצות.
- לברור את המצות ולהוציא את אלו ה'כפולות' והנפוחות.
- לצלות את הזרוע.
- לטחון את ה'תמכא' (ה'חזרת'), ולאחסן בכלי סגור היטב שלא תצא החריפות.
- לרסק את החרוסת. את החרוסת מכינים מתפוחים, אגסים ואגוזים⁵.

- יום הסתלקות-הילולא של כבוד קדושת אדמו"ר ה'צמח צדק'.

- יום זה הוא 'עת רצון'. כל אחד ואחת ינצלו יום זה כדי:

- ללמוד משניות, לפחות פרק אחד המתחיל באות אחת של שמו הקדוש.

- להוסיף בלימוד מתורת בעל ההילולא.

- להוסיף בעבודת התפילה.

- להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב - עבור עניין או מוסד השייך לעבודת בעל ההילולא ורבותינו נשיאינו ממלאי-מקומו.

- לקיים התוועדות של שמחה, בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות¹.

נשיא

- היום אומרים את פרשת "זאת חנוכת המזבח"² עד "כן עשה את המנורה", שהיא כנגד שבט לוי.

- לא אומרים את ה'יהי-רצון'³.

שריפת חמץ

- שורפים את החמץ לפני השעה 11:34 (באזור השפלה), כמו בערב-פסח בשנה רגילה.

- לא שורפים את החמץ בתנור שמשמש לבישול ואפיה, אלא עושים עבורו מדורה נפרדת.

- רצוי לשרוף כמות של 'כזית', כדי לקיים בו את מצוות הביעור.

- במקביל לשריפת החמץ, יש לנער את החמץ שעלול להימצא בכיסי הבגדים, ובפרט בבגדי הילדים.

- כמו כן, יש להוציא את החמץ הנמצא בפחי האשפה שבבית או לפוסלם מאכילת-כלב, ולסגור היטב במקום שמור את החמץ המיועד לסעודות השבת.

1. ע"פ ההוראות שבלקוטי-שיחות כרך כא, עמ' 276 ועמ' 296. אג"ק ח"ד עמ' קמב. התוועדויות תשמ"ז ח"ב, עמ' 286 (מוגה) ועמ' 292. שיחות-קודש תשנ"ב ח"א, עמ' 382.

2. ליקוטי שיחות כרך לב, עמ' 19 הערה 1. התוועדויות תשמ"ה ח"ג עמ' 1758.

3. ליקוטי שיחות כרך לב, עמ' 21 הערה 21.

4. כך נהג בשנים תשל"ד ותשמ"א.

5. ספר המנהגים עמ' 39.

- להכין מי-מלח.
- כדאי לוודא שלכל ילד תהיה הגדה משלו.⁶
- לא נמנעים מהכנת מאכלים ומאפים הדומים למאכלי חמץ⁷.

מנהגים והידורים לקראת פסח

- לא משתמשים בכלי זכוכית שהשתמשו בהם בחמץ⁸.
- ראוי להשתמש בכלים מיוחדים לפסח ולא להזדקק להכשרת כלים כלל, והנוהגים כך תבוא עליהם ברכה⁹.
- לא משתמשים בתבלינים, מחשש תערובת חמץ¹⁰.
- לא אוכלים צנון¹¹.

- הרבי הרש"ב הקפיד שירכשו עבורו את מוצרי הפסח בחנות שאינה מוכרת כלל מוצרי חמץ¹².
- לא נוהגים לשטוף את הביצים לפני פסח¹³.
- רבותינו נשיאנו לא נמנעו מאכילת דגים בפסח¹⁴.
- הרבי היה אוכל מאכלי חלב בפסח¹⁵.
- רבותינו נשיאנו לא נהגו לייחד מטבח נפרד עבור פסח¹⁶.
- לפני פסח מבשלים ומסננים את הסוכר המיועד לפסח, כדי לוודא שאין בו לכלוך כלשהו.
- רבותינו נשיאנו עצמם לא אכלו כלל סוכר בפסח, אך ספק אם זו הוראה לרבים¹⁷.
- אוכלים רק פרי או ירק שיש עליו קליפה, ומקלפים אותו לפני האכילה. את הקילוף מבצעים בסכין מיוחדת שאינה משמשת לחיתוך מאכלים.
- נוהגים שלא לאכול דגים מלוחים בפסח¹⁸.
- רבותינו נשיאנו לא נהגו להכין מים מראש לכל החג. לחסיד שנהג בכך, ורצה לבטל את המנהג

שבת קודש פרשת צו – שבת הגדול

ערב פסח - יד ניסן

שחרית וקריאת התורה

- מתפללים שחרית בשעה מוקדמת, ואין מאריכים בתפילה.
- קוראים את הפטרת שבת הגדול "וערבה לה".

ביעור החמץ

- אכילת החמץ מותרת עד סוף שעה רביעית (באזור השפלה: 10:28).
- לאחר סיום אכילת החמץ יש לנקות את מקום האכילה.
- את פירורי החמץ שנותרו משליכים לאסלה, או מוציאים מחוץ לרשותנו.
- אם משליכים את החמץ בפח אשפה שיש לנו בו בעלות כלשהי, יש לפגמו כליל באמצעות אקונומיקה או סבון-נוזלי.
- את הוצאת החמץ יש להשלים עד השעה 11:34 (באזור השפלה).
- לאחר מכן אומרים את נוסח הביטול "כל חמירא" (השני), אותו אומרים בדרך כלל לאחר שריפת חמץ.

דיני ערב פסח

- מותר לאכול פירות, ירקות, בשר ודגים כל היום.
- משעה עשירית (באזור השפלה: 15:51) ואילך, לא אוכלים כמות משביעה.
- היום אסור מן הדין לאכול מצה.

6. ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 343.

7. שו"ע אדה"ז סימן תנא סעיף עג.

8. ראה במבוא לס' 'הגעלת כלים לפסח', אות י'.

9. ע"פ ספר המנהגים עמ' 39.

10. הצמח צדק אסר זאת ללא טעם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סב.

11. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.

12. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.

13. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.

14. מפי הרה"ח ר' בנימין קליין (תשורה), נה"ח, ח' אדר תשנ"ו, עמ' 29.

15. ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מו אות ו ועמ' נג אות י.

16. ליקוטי-שיחות כרך לב עמ' 204 בהערה.

17. המלך במסיבו ח"א עמ' שז. וראה בארוכה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נ ואילך.

18. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' עיי"ש.

19. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נז.

19. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.

להיות שבור ממש אלא די בשבירה כלשהי. יש אומרים שדי בכך שהכלי הוא חד-פעמי או אם אינו בשימוש בפסח.

- מצווה למהר להתחיל את הסדר, כדי לאפשר את השתתפותם של הילדים הקטנים²¹.
- לא לובשים 'קטל' לסדר, וכן לא מקפידים לאיזו מארבע רוחות השמיים יהיה מקום מושבו²².

קערת הסדר

- צריך להניח קערה ממש (מגש או צלחת) תחת המצות²³.
- נוהגים לקחת מצות כפופות, שהם כעין קערה²⁴.
- בין מצה למצה חוצצים באמצעות מפה²⁵.
- מכינים 'קערה' עבור כל אחד ממשתתפי הסדר מגיל 'בר מצווה' ומעלה²⁶.

ה'סימנים'

- ה'זרוע' - חלק מצוואר עוף צלוי. רבותינו נשיאנו נהגו להסיר כמעט את כל הבשר מעל ה'זרוע'²⁷.
- לא אוכלים כלל את ה'זרוע'²⁸.
- ה'ביצה' - מבושלת. הרבי היה מדקדק שלא תישבר קליפת הביצה, אף שקשה היה בשל כך להעמידה במקומה על גבי הקערה²⁹.
- ה'מרור' - חסה ו'תמכא' [הנקראת כיום בטעות חזרת], שניהם יחד³⁰.
- עדיף להשתמש בחסה בגידול נקי מחרקים ולנקות לפי ההוראות. במידה ומשתמשים בחסה רגילה, אין לנקות באמצעות השריה בחומץ או מלח³¹.
- יש לנגב את עלי החסה, ומיוחד אלו שמשמשים ל"כורך". ניתן לעשות זאת גם בליל החג.
- ה'חרוסת' - נעשית מתפוחים, אגסים ואגוזים³², וצריך שתהיה בה חמיצות כלשהי³³. את החרוסת מרככים ביין אדום.

• נוהגים לא לאכול היום מסוגי הירקות והפירות שמשמשים להכנת החרוסת והמרור. זאת עד אחר ה'כורך' בליל הסדר.

- אסור להכין מאומה בשבת עבור החג וסדר הפסח. את ההכנות לסדר מתחילים רק לאחר זמן צאת השבת ואמירת 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'.

תפילות מנחה וערבית

- לאחר תפילת מנחה אומרים את ההגדה, מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו".
- הרבי נהג לומר את ההגדה עם הציבור, בישיבה על מקומו.
- אחר כך אומרים את 'סדר קורבן פסח'. יש לשים לב לומר זאת לפני השקיעה.
- בתפילת עמידה של ערבית מוסיפים את נוסח ההבדלה "ותודיענו". אם שכח לאומרו אינו חוזר, אך במידה ויצטרך לעשות מלאכת יום-טוב לפני הסדר, יאמר: "ברוך המבדיל בין קודש לקודש".
- לאחר תפילת ערבית אומרים הלל שלם.

הדלקת נרות

- לאחר צאת השבת ותפילת ערבית (או אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש"), מדליקים את נרות החג מאש קיימת.
- ברכות ההדלקה: "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהיינו".
- בת המתחילה להדליק נרות שבת קודש, רצוי שתתחיל זאת בהדלקת נרות יום-טוב. כדי שברכת 'שהיינו' תחול גם על התחלת קיום המצווה.

ליל הסדר

הכנות לסדר

- בני הבית מכינים את שולחן הסדר, מלבד ה'קערה', בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת.
- טוב להרבות בכלים נאים בליל פסח, כדי שעריכת הסדר תהיה בדרך חירות²⁰.
- יש להכין מצות בכמות מספקת עבור כל המסובים, שיהיו בהישג-יד לקראת אכילת מצה, כורך ואפיקומן.
- יש להכין כלי שבור, כדי לבצע את השפיכות לתוכו בזמן אמירת עשר המכות. הכלי אינו צריך

21. שו"ע אדמו"ר ר"ס תעב.

22. ספר-המנהגים.

23. ספר המנהגים.

24. ספר המנהגים.

25. ספר המנהגים.

26. אוצר מנהגי חב"ד עמ' קלא.

27. ספר השיחות תש"ב עמ' 93. אוצר מנהגי חב"ד, ניסן-סיוון, עמ' קל.

28. שו"ע אדה"ז סי' תעו ס"א, ספר המנהגים. כף החיים שם ס"ק ב.

29. אוצר מנהגי חב"ד עמ' קלא.

30. ספר המנהגים.

31. הדבר נחשב 'כבישה' ואין יוצאים ידי חובה במרור כשהוא כבוש. בנוסף,

יש חרקים שנשארים מתים בתוך העלה עקב הריכוז הגבוה.

32. ספר המנהגים.

33. שו"ע אדה"ז סי' תעב ס"ב.

20. שו"ע אדמו"ר סי' תעב ס"ו.

ארבע כוסות

- בליל הסדר חובה על כל אחד ואחת לשתות ארבע כוסות יין.⁴³
- מי שיכול ישתה יין בלבד. מי שהדבר קשה עבורו, יכול לערב גם מיץ ענבים טבעי. אם גם זה קשה, ישתה מיץ ענבים טבעי בלבד.⁴⁴
- מצווה לשתות יין אדום, זאת במידה והיין הלבן אינו משובח ממנו.⁴⁵ הרבי נהג לשתות יין אדום.⁴⁶
- מצווה מן המובחר לשתות יין שאינו מבושל ושאינו בו שום תערובת כלל. אך אם היין המבושל משובח יותר, שותים אותו אפילו לכתחילה.⁴⁷
- הכוס - צריכה להיות שלמה⁴⁸ ולהכיל כמות של 'רביעית'.⁴⁹ שיעור רביעית על-פי הספר 'שיעורי תורה' - 86 סמ"ק.
- נוהגים להשתמש בגביע כסף⁵⁰, ללא רגל.
- בנים ובנות קטנים שכבר מבינים מעט מה הם מצוות הסדר, חייבים בארבע כוסות. לכן יש להכין עבורם כוסות המכילים רביעית.⁵¹
- במשך כל זמן הסדר עמד כוסו של הרבי מצד ימין של הקערה.⁵²

ה'הסיבה'

- רבותינו נשיאינו ישבו על כיסא ללא ידידות, שאף הוא לא הוצע בכרים וכסתות. את ההסיבה ביצעו באמצעות כיסא נוסף שהוצב בצד שמאל ועליו הונחו שתי כריות להסיבה.
- אין רגילים לחנך קטנים לפני גיל מצוות בהסיבה.⁵³

'קדש'

- לפני כל 'סימן' במהלך הסדר קרא הרבי מן ההגדה את שם ה'סימן' ואת ההנחיה ההלכתית הכתובה בסמיכות לו.⁵⁴

- החרוסת שבקערת הרבי הייתה יבשה, וריכוכה ביין נעשה רק לפני אכילת "מרור", באמצעות היין שהצטבר בצלחת שתחת גביע היין.

- ה'כרפס' - מנהגינו לקחת בצל (או תפוח-אדמה)³⁴.

אם שכחו להכין מערב שבת

- אם שכחו לטחון את ה'תמכא' (ה'חזרת') - ניתן לגרר את החזרת רק בסכין ולא במגררת.³⁵
- אם לא צלו את ה'זרוע' בערב שבת, יניחו צוואר עוף מבושל.³⁶
- שכחו לבשל ביצה - מותר לבשל, כפי הכמות הדרושה ליום החג הראשון.
- שכחו להכין חרוסת - ניתן להכין בשינוי.

סידור הקערה

- הרבי היה מסדר את הקערה בעמידה.³⁷
- מסדרים קודם את מצת ה'ישראל', ועליה את ה'לוי', ועליה ה'כהן'.³⁸
- המינים מונחים על כיסוי הקערה, ולא בתוך קעריות נפרדות. אם חוששים שאחד המינים אינו יבש דיו, ניתן להניח תחתיו כמה מפיות כדי למנוע חשש של 'שרויה'.
- בשעת סידור הקערה, לפני הנחת כל דבר בקערה, אמר הרבי את הכתוב בסידור על עניין זה (כמו: "לימין - הזרוע").³⁹
- עבור ה'מרור' וה'חזרת' הרבי מדד ארבע כפות גדולות מלאות 'תמכא' (חזרת) טחונה, סחט אותן היטב בידו, והכין ממנו עיגול קרוב לגודל ביצה. אחר-כך עטף זאת מכל צד בעלי חסה (שניים גדולים או שלושה קטנים), ובנוסף לכך הניח בפנים חתיכת 'תמכא' שאינה מפוררת.⁴⁰
- עבור ה'כרפס' מניחים על הקערה חתיכה גדולה של בצל (או בצל שלם) עם הקליפה, ואוכלים רק את חלקו.⁴¹

- לאחר סידור הקערה, אמר הרבי את כל סימני הסדר (קדש ורחץ וכו'), כפי שהם כתובים ברצף בהגדה.⁴²

34. ספר המנהגים.

35. שו"ע אדה"ז א"ח תקד, ד-ה.

36. כף החיים שם ס"ק סג.

37. הגש"פ היכל-מנחם.

38. סידור רבינו הזקן.

39. אוצר מנהגי חב"ד עמ' קכה.

40. שם, עמ' קלה.

41. שם, עמ' קלג-ד.

42. שם עמ' קכה.

43. שו"ע אדה"ז סי' תעב סכ"ה.

44. ראה המובא בס' סדר פסח בהלכותו ח"ב פ"ג הערה 26. אג"ק כרך יט עמ' ריג.

45. שו"ע אדה"ז סי' תעב סכ"ו.

46. אוצר מנהגי חב"ד עמ' קלט.

47. שו"ע אדה"ז סי' תעב סכ"ז.

48. שו"ע אדה"ז סי' קפג ס"ד.

49. שו"ע אדה"ז סי' תעב ס"ז-יח.

50. כרם חב"ד עמ' 48. המלך במסיבו ח"ב עמ' שכ. כף החיים סי' תעב ס"ק יא.

51. ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ה, נטעי-גבריאלי פסח ח"ב עג, יב.

52. 'אוצר' עמ' קלה.

53. אך ראה בנטעי-גבריאלי עז, כד שהביא מבן-איש-חי ועוד, שיש לחנוכם בזה.

54. אוצר מנהגי חב"ד עמ' קכה.

- ממלאים את הכוס ביין עד שיישפך מעט ממנו החוצה⁵⁵.
- הרבי כתב בהגדה 'לא לדקדק' שמישהו אחר ימזוג את הכוס. הנהגתו בפועל של הרבי הייתה לא לאפשר לאחרים למזוג עבורו את הכוס⁵⁶.
- נוהגים לקדש בעמידה⁵⁷. גם השומעים את הקידוש עומדים.
- מרימים את הכוס ביד הימנית ומוסרים אותה ליד השמאלית. מכופפים את כף היד הימנית מעט, כדי שתהיה כמו 'כלי קיבול' (ארבע האצבעות מוגבהות, והאגודל מושכב מהצד) ומעמידים עליה את הכוס. העמדת הכוס מתבצעת באופן של הורדה מלמעלה למטה⁵⁸.
- הרבי הניח את הכוס על יד ימינו בעוד שהיא אינה מוגבהת טפח מעל השולחן. אחר כך היה מגביה מעט את ידו עם הכוס, אך לא ראו שהגביה ידו שלושה טפחים מעל השולחן.
- הרבי נהג להעמיד את הכוס על ידו באופן האמור, בכל פעם שנטל את הכוס במהלך הסדר.
- בנוסח הקידוש אומרים "יקנה"ז": יין (ברכת "הגפן"), קידוש ("אשר בחר בנו"), נר ("בורא מאורי האש"), הבדלה ("המבדיל בין קודש לקודש") וזמן ("שהחיינו").
- בשעת ברכת הגפן והקידוש - ייתן עיניו בכוס⁵⁹.
- בברכת "בורא מאורי האש" מסתכלים על הנרות המונחים על השולחן. לא מזיזים את הנרות ממקומם, ולא מביטים בציפורניים ובכפות הידיים⁶⁰.
- לא מברכים על הבשמים.
- אישה ובת שבירכו 'שהחיינו' בהדלקת הנרות ומקדשות בעצמן, לא יברכו זאת עתה⁶¹.
- בעת עריכת הסדר של הרבי, ניתן היה להבחין שהרבנית חיה מושקא האזינה לקידוש של הרבי, ולא אמרה את הקידוש בעצמה.
- בכוס הקידוש וכן בשלוש הכוסות הנוספים,

שותים את כולה ובבת-אחת⁶².

'ורחץ'

- לפני נטילת הידיים קרא הרבי את האמור בסידור הן על 'ורחץ' והן על 'כרפס'⁶³.
- כל בני הבית נוטלים את ידיהם, ובלי ברכה.
- בעריכת הסדר של הרבי, נטל הרבי את ידיו בעצמו (ולא על ידי אחר). כמו כן, הרבי קם ממקומו ונטל את ידיו במטבח הסמוך (ולא בקערה על יד השולחן).

'כרפס'

- שיעורו: פחות מ-15 גרם⁶⁴.
- מטבילים במי מלח ואחר כך מברכים, כדי להסמך את הברכה לאכילה ככל האפשר.
- בברכת 'בורא פרי האדמה' מכוונים להוציא גם את ה'מרור' וה'כורך'.
- נוהגים לאוכלו בלי הסיבה.
- עורך הסדר משתמש ב'כרפס' המונח על הקערה. גם את שאר המינים שבאים לשימוש בהמשך, לוקח מן המונח על הקערה.
- לא מחזירים את יתרת ה'כרפס' לקערה.

'יחץ'

- פורסים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה.
- פורסים את המצה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. את החלק הגדול מניחים לאפיקומן, ואת הקטן מותירים במקומו, בין שתי המצות⁶⁵.
- הרבי הרש"ב והרבי הריי"צ היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם קרה שנשבר לשש חתיכות, והניח אחת הצידה⁶⁶.
- מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיהם⁶⁷.
- לא נוהגים לחטוף 'לגנוב' את האפיקומן⁶⁸.

'מגיד'

- לאמירת 'הא לחמא עניא' לא מגביהים את הקערה, רק מגלים מעט את המצות.
- הרבי היה נוהג לגלות מקצת מכל שלוש המצות,

55. שם, עמ' קמב, וש"נ.

56. שם, עמ' קמ-קמא.

57. ספר-המנהגים.

58. הגש"פ של הרבי.

59. הגש"פ של הרבי, משו"ע אדמו"ר סי' רעא, יח"ט. ביו"ט - לקוטי-שיחות כב, עמ' 283 ע"פ שו"ע"ר שם ס"ד.

60. הגש"פ של הרבי.

61. 'אוצר', עמ' קמה, וש"נ.

62. הגש"פ של הרבי.

63. הגש"פ היכל-מנחם, עמ' מב.

64. ע"פ 'שיעור מקוה' ר"ע קפב.

65. סידור אדמו"ר וספר-המנהגים.

66. ספר-המנהגים.

67. 'אוצר', עמ' קנא.

68. הגש"פ של הרבי. ספר-המנהגים.

גם זו האמצעית הפרוסה. יש אומרים שהיה מסובב את המצה האמצעית כדי שצידה השלם יהיה כלפי חוץ⁶⁹.

- את ההגדה אומרים בקול רם, ברינה ובשמחה⁷⁰.
- אומרים "הא לחמא עניא". אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה⁷¹.
- את המילים "לשנה הבאה בארעא דישראל" - מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר). את המילים "לשנה הבאה בני חורין" - מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד)⁷².
- אחרי 'הא לחמא עניא' מזיזים מעט את הקערה. המצות נותרות מגולות⁷³.
- אין צורך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני מזיגת הכוס השני, כיוון ששטפו והדיחו אותה לפני הקידוש.

מה נשתנה, 'והיא שעמדה'

- אצל רבינו הזקן והרבי הצמח צדק' היו כל הילדים (והנכדים) שואלים 'מה נשתנה', החל מהקטן שבבנים.
- אם אין לו בן, הבת שואלת 'מה נשתנה'. אם אין בבית ילדים, אשתו שואלת. אם אין לו אישה, הוא שואל את עצמו⁷⁴.
- שואלים בשפה המדוברת (בבית רבינו - באידיש). גם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות.
- לפני אמירת "והיא שעמדה" מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס⁷⁵.
- "והיא שעמדה" - אומרים בישיבה⁷⁶.
- הרבי היה ממתין עד שמקריא ההגדה יסיים את הפיסקה בקול רם, ורק לאחר מכן הניח את הכוס מידיו.

שפיכת היין

- נוהגים לשפוך יין מהכוס: שלוש פעמים באמירת "דס, ואש, ותימרות-עשן"; עשר פעמים בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ", "עד", "ש",

באח"ב⁷⁷.

- לא מטיפים את היין באמצעות נגיעה עם האצבע, אלא שופכים ישירות מהכוס.
- בבית הרב נזהרים לא לשפוך את היין לכלי בעוד הוא מונח על השולחן, אלא על הרצפה⁷⁸. כמו כן, לא מעבירים מעל השולחן את הכלי ובו היין השפוך.
- לאחר שפיכת היין ממלאים את הכוס בחזרה עד שנשפכת על גדותיה (כמו לקידוש). הרבי נהג למלאה שוב ושוב - שלוש פעמים⁷⁹.

סיום המגיד'

- לא מפסיקים באמירת הארבעה עשר 'דיינו'. הרבי הרי"צ אף לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחר סיומם⁸⁰.
- במילים "(כל שלא אמר שלושה דברים...) מצה ומרור" הביט הרבי במינים שבקערה⁸¹.
- באמירת "פסח שהיו אבותינו... על שום מה" לא הביט הרבי הרי"צ על ה'זרוע' שבקערה.
- באמירת "מצה זו שאנו אוכלים" - אווזים את המצה השנייה והמצה השלישית יחד באמצעות המפה שעליהם, עד המילים "על שום" (בפעם השנייה שהן מופיעות)⁸².
- באמירת "מרור זה שאנו אוכלים" - מניחים את (שתי) הידיים על המרור והכורך - עד המילים "על שום" (בפעם השניה שהן מופיעות).
- לאמירת "לפיכך" מכסים את המצות ואחר כך מגביהים את הכוס.
- אווזים את הכוס עד "ונאמר לפניו הללויה", ומעמידים אותו על השולחן. אחר כך חוזרים ומגביהים אותו לאמירת ברכת "אשר גאלנו"⁸³.
- אין מברכים על ה'הלל' שבסדר, וקוראים אותו בישיבה, דרך חירות⁸⁴.
- השנה (מוצאי שבת-קודש) אומרים בברכת "אשר גאלנו": "מן הפסחים ומן הזבחים".
- אין מנגנים ניגונים בשעת הסדר. כאשר

77. סידור אדמוה"ז. וכן המנהג הבא.

78. 'אוצר', עמ' קע.

79. שם.

80. שם.

81. שם.

82. ספר-המנהגים.

83. ספר-המנהגים.

84. שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סמ"ז-מח.

69. שם, עמ' קנז.

70. שם, עמ' קנד.

71. הגש"פ של הרבי.

72. ספר-המנהגים.

73. 'אוצר', עמ' קנט.

74. שו"ע אדמוה"ז תעגמ. 'התועדויות' תשד"מ ח"ג, עמ' 1525.

75. ספר-המנהגים, ובאריכות בהגש"פ של הרבי.

76. 'אוצר', עמ' קסז.

צריכים להמתין זמן מה או אם קיים צורך כדי 'שלא יישנו התינוקות' - שרים משירי ההגדה כמו "ממצרים גאלתנו", "על אחת כמה וכמה" וכדומה.

'רחצה'

- לפני 'רחצה' קרא הרבי בפיו את כל הסימנים וההנחיות ההלכתיות המופיעות בהגדה, מ'רחצה' עד 'כורך'⁸⁵.
- לפני הנטילה בודקים ומוודאים שהידיים נקיות.
- לוקחים את הכלי בהתחלה ביד ימין, מושיטים אותו ליד שמאל ושופכים באמצעותה על היד הימנית.
- נזהרים מרטיבות בידיים. מנהגנו לאחוז את הכלי במגבת גם עבור השפיכה הראשונה⁸⁶, ומנהג זה פשט בימינו גם בין הנשים והבנות.
- שופכים על כל יד שלוש פעמים רצופות.
- מהשפיכה השלישית מותרים מעט מים בכף היד השמאלית, בהם משפשפים אחר כך את שתי הידיים.
- אחרי תחילת השפשוף מתחילים לומר את הברכה, וממשיכים בעת השפשוף. בסיום הברכה משפשפים היטב את הידיים זו בזו, ואחר-כך מנגבים אותן היטב⁸⁷.

'מוציא מצה'

- אווזים את שלוש המצות כפי שהם מונחות בקערה, הפרוסה בין שתי השלמות, ומברכים "המוציא". הרבי היה אווז את שלוש המצות כשאצבעותיו מפרידות בין מצה למצה.
- אחר כך, שומטים מן הידיים את המצה התחתונה, ואווזים את המצה העליונה יחד עם המצה הפרוסה שתחתיה, ומברכים "על אכילת מצה".
- בברכת "על אכילת מצה" מכוונים גם על אכילת ה'כורך' וה'אפיקומן'⁸⁸.
- אחר כך אוכלים שיעור 'כזית' מהמצה העליונה ושיעור 'כזית' מן הפרוסה.
- הרבי היה שובר את המצות בעודן מכוסות לחתיכות קטנות, מסדרן זו על גבי זו ואוכלן יחד בשתי ידיו. הרבי לא היה מכניסן לפיו בבת אחת,

וניכר היה שאינו בולע את ה'זיתים' בשלמותם⁸⁹.
 • המקובל הוא, ששיעור 'כזית' במצה הוא 29 גרם. משקל זה כולל 2 גרם נוספים עבור הנוטר בין השיניים. במצות יד בגודל סטנדרטי מדובר בשליש מצה בערך.

- יש מקום לומר, כיוון ששיעור ה'כזית' הוא מידת נפח, הרי 29 סמ"ק במצת-יד (ללא דחיסה, לפי מדידה מדויקת) הם אינם יותר מ-9 גרם (כעשירית מצת-יד). **במקרה שקיים צורך מיוחד** אפשר לסמוך על זה, ובוודאי אם מדובר בנוגע ל'זיתים' שמדרבנן שאחרי ה'כזית' הראשון.
- בני הבית יוצאים ידי חובת 'לחם משנה' באמצעות המצות שבקערת ראש המשפחה. את ברכות ה'מוציא' ועל אכילת מצה' כל אחד מברך לעצמו⁹⁰.
- אפשר לחלק את המצה לבני הבית מיד אחר הברכה, גם קודם האכילה, ואין זה נחשב 'הפסק'. אך רצוי להכין מראש ולחלק שקיות עם שני 'כזית' מצה לכל אחד ואחד מבני הבית, ולאחר ברכות בעל-הבית ייקחו ויצרפו לזה חתיכה קטנה מן המצה העליונה שבקערה, בתור השתתפות ב'לחם משנה'.
- מלכתחילה צריך לסיים אכילת כל 'כזית' (גם ב'מרור' וב'כורך') במשך זמן של עד 4 דקות⁹¹, שזהו השיעור הקצר של 'כדי אכילת פרס'. זאת בתנאי שלא ייכנס בשל כך לחשש 'אכילה גסה'.

'מרור'

- מרככים את החרוסת ביין שבתוך הצלחת שתחת הכוס.
- טובלים מקצת מהמרור בחרוסת, ומנערים את החרוסת כדי שלא יתבטל טעם המרירות.
- מברכים "על אכילת מרור" ומכוונים לפטור בברכה גם את המרור שב'כורך'.
- אוכלים בלי הסיבה⁹², ולועסים היטב כדי להרגיש את טעם המרירות.
- שיעור 'כזית' מרור - 17 גרם⁹³. החסה וה'תמכא' (חזרת) מצטרפים יחד לשיעור 'כזית' מרור⁹⁴.
- הרבי לקח מהמרור כשיעור ביצה של ימינו,

89. 'אוצר' עמ' קעו.

90. ראה אנ"ק חי"ד, עמ' כט, 'שערי הל' ומנהג' או"ח ח"א ס' קמג.

91. שיעור-מקוה, עמ' קכב.

92. ספר-המנהגים.

93. ראה שיעורי תורה ג' ס"ג, ופסקי תשובות סי תפו ס"ק ב.

94. ש"ע אדמו"ר ז"ל סי' תעג סכ"א.

85. הגש"פ היכל-מנחם.

86. כך נהג הרבי.

87. ע"פ: סדר נט"י לסעודה ס"א-ו. היום יום כ' שבט. ספר-המנהגים, עמ' 21.

21. תורת-מנחם ח"י, עמ' 197. 'התקשרות' גיליון שט עמ' 18.

88. סידור אדמו"ר.

ונהג לאכול גם חלק לא טחון של 'תמכא'.

• הרבי הזהיר בשם הרבי הרי"צ שלא יוצאים ידי חובה במרור שאין יכולים לסובלו מחמת חריפותו⁹⁵.

• הרבי לא אכל את קלחי החסה⁹⁶.

'כורך'

• לוקחים שיעור 'כזית' מהמצה התחתונה שבקערה, ו'כזית' מרור של חסה ו'תמכא'.

• מניחים מעט חרוסת שלא עורבה בין על גבי המרור, ומנערים אותה מיד אחר כך.

• כורכים את המצה והמרור יחד, ואומרים "כן עשה הילל כו" ואוכלים בהסיבה⁹⁷.

'שולחן עורך'

• אוכלים בלי הסיבה.

• מתחילים עם אכילת הביצה שעל הקערה. הרבי לא פתח ובדק את הביצה לפני אכילתה.

• קודם האכילה טבל הרבי את הביצה שלוש פעמים במי-מלח.

• במשך הסעודה היה הרבי טובל את המצה שלוש פעמים במלח ואוכלה⁹⁸.

• ניתן לשתות יין בסעודה, אך אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא ייראה כמוסיף על הכוסות⁹⁹.

• הרבי שתה מכוסו במשך הסעודה, ולפני מזיגת כוס שלישית מסרה לשוטפה¹⁰⁰.

'צפון'

• לפני אכילת האפיקומן יש לשתות כמות מספיקה, כדי שלא יתעורר אצלו צימאון אחר כך¹⁰¹.

• מחלקים מהאפיקומן לכל אחד מבני הבית שיעור 'כזית'¹⁰². אם האפיקומן אינו מספיק עבור כמות זו, משלימים את השאר ממצות אחרות.

• טוב לאכול שני 'כזיתים', אחד זכר לאכילת קורבן הפסח ואחד זכר למצה שהייתה נאכלת עימו¹⁰³.

• אוכלים את האפיקומן בהסיבה, ויש לאוכלו

כולו במקום אחד¹⁰⁴.

• יש לסיים את אכילת האפיקומן לפני חצות הלילה¹⁰⁵. בסדר השני, שעושים בני חוץ לארץ, אין הקפדה לסיים לפני חצות.

'ברך'

• הרבי נהג באופן קבוע למזוג את ה'כוס של אליהו' לפני ברכת המזון. לאחר מכן היה מוזג לעצמו כוס שלישית¹⁰⁶.

• את ה'כוס של אליהו' מזג הרבי בכוס זכוכית שקופה, והיה בודק תחילה בשוליה אם היא חלקה ללא פגם¹⁰⁷.

• בנטילת מים אמצעיים ואחרונים, לא מעבירים את הידיים על השפתיים, בכל שבעת ימי הפסח.

• מקריא ההגדה הוא המזמן¹⁰⁸.

• כל אחד ואחד מהמסובים אוזן בידו את הכוס עד אחרי ברכת 'בונה ירושלים'.

• אחרי ברכת המזון ושתית הכוס השלישית, מוזגים את הכוס הרביעית. והולכים לפתוח את הדלת.

• ההולכים לפתוח את הדלת לוקחים עימם פמוטות ובהן נרות דולקים.

• פותחים את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר עד רשות הרבים.

• ואומרים "שפוך חמתך" בישיבה ולא צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלוחים אומרים אותו על יד הדלת¹⁰⁹.

• שעת פתיחת הדלת היא עת רצון מיוחדת, ויש לבקש בה (במחשבה) על עניינים רוחניים¹¹⁰.

• כשהשלוחים חוזרים למקומם, ממשיכים באמירת "לא לנו".

'הלל - נרצה'

• לא מדקדקים לומר את ה'הלל' לפני חצות¹¹¹.

• גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים 'הודו' כפי הסדר הנהוג בבית-הכנסת בעת אמירת ה'הלל'¹¹².

95. 'אוצר', עמ' קלה-ו.

96. 'אוצר' שם.

97. ספר-המנהגים. וכן המנהגים הבאים.

98. 'אוצר' עמ' קפג.

99. שם, עמ' קפד.

100. שם, עמ' קפת.

101. הגש"פ של הרבי.

102. סידור אדה"ז.

103. שו"ע אדה"ז סי' תעז ס"ג.

104. שם סי' תעז ס"ב.

105. שם סי' תעז, ד.ו. וספר-המנהגים.

106. 'אוצר', עמ' קצב.

107. שם, עמ' קצד.

108. שם, עמ' קפט. וכן המנהג הבא.

109. ספר-המנהגים.

110. 'אוצר', עמ' קצה.

111. הגש"פ של הרבי, ספר-המנהגים. וראה הנסמן ב'אוצר', עמ' קצז.

112. ספר-המנהגים, ושם, עמ' קצה. וראה 'התקשרות' גליון שלד.

• כשהסירו את החותמות מבקבוקי היין, נזהרו שהכלי שבאמצעותו פותחים את הבקבוק לא יגיע בין עצמו¹²².

• נזהרים לא לאכול מאכל שנפל על הרצפה. כמו כן נזהרים לכתחילה גם בכלים שנפלו על הרצפה¹²³.

• יש שנמנעים להזכיר שם 'לחם' בפסח¹²⁴. על אזכור המילה 'חמץ' הגיב הרבי: 'לא כדאי להזכירו בפסח'¹²⁵.

קריאת שמע שעל המיטה

• נוהגים לקרות על המיטה רק פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'¹²⁶.

• בליל הסדר השני, שעורכים בני חוץ לארץ, אומרים קריאת שמע כמו בכל יום טוב¹²⁷.

יום ראשון – חג הפסח

טו ניסן

דיני 'מוריד הטל'

• לפני תפילת מוסף מכריז השמש "מוריד הטל", ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם".

• מי ששמע את הכרזת 'מוריד הטל' לפני שהתפלל שחרית, במידה ואינו מתפלל במניין אחר - יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'¹²⁸.

• מי שטעה ואמר בתפילה 'מוריד הגשם', ינהג כך:
• אם נזכר לפני שסיים ברכת 'מחיה המתים' - חוזר ומתחיל שוב "אתה גיבור". ואם אמר מיד היכן שאחוז 'מוריד הטל' וכבר סיים את הברכה, אינו חוזר¹²⁹.

• אם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה ה'" - יסיים "למדני חוקיך", ויתחיל שוב "אתה גיבור".

• אם נזכר לאחר מכן - חוזר לראש תפילת מוסף¹³⁰. זאת, גם במידה וכבר הגיע זמן תפילת מנחה קטנה.

• ב'הלל הגדול' - "הודו . . כי לעולם חסדו": מכוונים באותיות שם הוי"ה, כפי שנדפס בסידור¹¹³.

• באמירת "לשנה הבאה" - לא מדקדקים בהטעמה מלעיל-מלרע (בשונה מהאמור ב'הא לחמא עניא'). כי העיקר שתבוא הגאולה השלמה מיד, וממילא יהיה "לשנה הבאה בירושלים"¹¹⁴.

• אחרי אמירת "לשנה הבאה בירושלים", הרבי היה 'מתקן' את היין שב'כוס של אליהו' באמצעות הוספת מעט יין מהבקבוק, ומחזיר ושופך את היין מכוסו של אליהו לבקבוק. כל המסובים ניגנו באותה שעה את הניגון "א-לי אתה ואודך" של רבינו הזקן¹¹⁵.

• בבית הרב לא נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדות-של-פסח).

• לא אומרים "חסל סידור פסח".

מנהגים והידורים בפסח

• לא אוכלים מצות מכונה. גם לילדים לא נותנים לאכול מהם¹¹⁶.

• נזהרים ביותר ממצה שרויה¹¹⁷. לכן מוודאים שהמצות שעל השולחן יהיו מכוסות, שמא תיפול עליהן טיפת מים, וכן שלא יפלו מפירורי המצה למים או למרק. כמו כן, לפני שמוזגים מים, או משקאות שמים מעורבים בהם, לכוס או קערה, בודקים שלא יהיו בכלי פירורי מצה.

• רבים נזהרים לאכול את המצות בתוך שקית סגורה, ולהפריד בין אכילת המצה לאכילת שאר התבשילים והשתיה.

• כלי עם דבר לח שנפל בו פירור-מצה, נמנעים מלהשתמש בו בפסח זה¹¹⁸.

• למעשה, נמנעים גם מטיגון מצה במי-פירות¹¹⁹.

• ילדים קטנים שהגיעו לגיל 'חינוך', צריכים להיזהר גם כן ממצה שרויה¹²⁰.

• נזהרים לא לשתות בפסח יין-שרף, גם אם הוא כשר לפסח בוודאות¹²¹.

113. הגש"פ של הרבי (ולהעיר מאג"ק ח"ב, עמ' קכד).

114. לקוטי-שיחות ח"ב, עמ' 543.

115. ספר-המנהגים. וכן שני המנהגים הבאים.

116. 'תורת מנחם - התועדויות' תשי"א ח"ב עמ' 7. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כט-לא.

117. ספר המנהגים עמ' 41.

118. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מה.

119. שם עמ' מט.

120. התועדויות תשמ"ח ח"ג עמ' 111 הערה 258. וראה בשיחה הג"ל דתשי"א לגבי קטנים שטרם הגיעו לחינוך.

121. ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נד, עמ' נו.

122. ליקוטי-דיבורים עמ' 846.

123. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ס.

124. ס' תשבי ועוד.

125. 'התקשרות' גיליון לח עמ' 13, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סו.

126. שו"ע אדמוה"ז סי' תפא ס"א.

127. ספר-המנהגים.

128. לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' קיד ס"ד וס"ב.

129. אך בדיעבד אם תיקן כך וכבר סיים הברכה - אינו חוזר (משנ"ב קיד,יט).

130. שו"ע אדה"ז ס"ו ס"פ רפ. כה"ח שם ס"ק לו.

- עבר היום - אין תשלומין לתפילת מוסף¹³¹.
 - שכח לומר 'מוריד הטל' בתפילת מנחה וכבר עבר זמנה - מתפלל 'תפילת תשלומין' לאחר תפילת ערבית.
 - אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר.
 - מי שמסופק אם אמר 'מוריד הטל' או 'משיב הרוח ומוריד הגשם' - עד שלושים יום, חוזר.
- סעודת החג**
- למרות שאכילת המצה בימי הפסח היא "רשות" ולא חובה, על פי החסידות צריכה להיות אכילת מצה גם בכל ימי הפסח, ויש בזה "קצת מצווה"¹³².
 - כדי לקיים את החובה מדאורייתא של 'שמחת יום טוב', יש לשנות רביעית יין היום ובכל יתר ימי חול המועד והחג¹³³.
 - יוצאים ידי חובת שתיית רביעית יין גם ביין הקידוש¹³⁴.
- תפילת ערבית**
- בתפילה הראשונה של חול-המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו: (א) "מוריד הטל"; (ב) "אתה חוננתנו"; (ג) "ותן ברכה"; (ד) "יעלה ויבוא".
 - מי ששכח אחד מהם, ונזכר לאחר שסיים תפילתו, ינהג כך:
 - אם אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" - יחזור לראש התפילה.
 - שכח לומר "אתה חוננתנו" - לא יחזור. ואם צריך הוא לעשות מלאכה לפני הבדלה, יאמר אחרי שמונה-עשרה: "ברוך המבדיל בין קודש לחול".
 - אמר "ותן טל ומטר" - יחזור לראש התפילה.
 - שכח לומר "יעלה ויבוא" - יחזור לראש התפילה.
- ספירת העומר**
- את הברכה ואת הספירה צריכים לומר בעמידה¹³⁵.
 - לכתחילה צריך לדעת בשעה שמברכים מהי הספירה של אותו לילה¹³⁶.
- למנהגנו גם הנשים סופרות ספירת העומר¹³⁷ ואף מברכות על כך¹³⁸.
 - בשעת ספירת העומר יש לכוון בהתאם לנכתב בסידור בספירה של כל יום. סדר הכוונות: הספירה (לדוגמא: חסד שבחסד), המילה מ"אנא בכוח", המילה ממזמור "למנצח" והאות מהפסוק "ישמחו".
 - הרבי נהג להביט לפני אמירת הברכה על הספירה והכוונות של אותו יום. אחר כך, בעת אמירת "למנצח" ו"אנא בכוח" היה מדגיש את המילה השייכת לאותו יום, ולפעמים היה מביט שוב, בעת האמירה, על הכוונות הכתובות בסידור על אותו יום¹³⁹.
 - במקומות בהם הקהל אינו מבין כלל את לשון-הקודש, חשוב ביותר להכריז לפני הספירה את משמעות המצווה, ולאחר הספירה בלשון-הקודש לומר יחד עם הציבור את הספירה בשפתם, כיוון שאמירה ללא הבנה אינה נחשבת כלל ספירה¹⁴⁰.
 - מי ששומע את ספירת-העומר של חברו (לא מדובר על הספירה של שליח הציבור) לפני שספר בעצמו, כדאי שיכוון במפורש שאינו רוצה לצאת בכך ידי-חובה. אם לא כיוון, יספור את ספירת העומר בלי לברך¹⁴¹.
 - מי שלא ספר בלילה, יספור ביום בלי ברכה, ובשאר הלילות יברך.
 - מי שדילג על ספירה אחת, ולא ספר גם ביום - יספור בשאר הלילות בלי ברכה, ויכול לצאת ידי חובת הברכה על ידי שמיעה מאחרים.
 - מי שמסופק אם דילג על ספירת יום אחד - ממשיך לספור עם ברכה¹⁴².
 - ספירת העומר צריכה להיות לאחר צאת הכוכבים¹⁴³.
 - המתפללים ערבית לפני צאת הכוכבים וקוראים אחר-כך קריאת-שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת-העומר בזמנה. ורצוי לדאוג לכך שייספרו עוד פעם למוחרת בעת תפילת שחרית בלי ברכה¹⁴⁴, כדי להזכיר ולהוציא ידי-חובה את

137. ע"פ שו"ע אדמו"ר ז' ס' תפט ס"ב וסו"ס תצג.

138. ראה 'אוצר', עמ' רנד.

139. ממכתב הרה"ח ר' ל' גרונר. ראה 'התקשרות' גיליון רמה עמ' 15.

140. שו"ע אדמו"ר ז' ס' תפט ס"ב.

141. שו"ע אדמו"ר ז' ס' תפט ס"ב.

142. שם, סכ"ג-כה. וראה 'אוצר', עמ' רנג.

143. אג"ק ח"ט, עמ' ערב-ג, וראה בשו"ע רבינו שם ס"ב.

144. ראה 'אוצר', עמ' רנא.

131. שו"ע אדמו"ר ז' קח.

132. לקוטי-שיחות חכ"ב, עמ' 276.

133. שו"ע אדמו"ר ז' ס' תקכ"ט ס"ז. תו"א מגילת-אסתר צטג.

134. שיחות-קודש תשל"א ח"ב, עמ' 87, פסחים קח, תוד"ה ידי יין. וראה 'התקשרות' גיליון תקל"ט.

135. שו"ע אדמו"ר ז' ס' תפט ס"ד.

136. שם, ס"ט.

בעסק התורה. הן בלימוד לעצמו והן בהשפעה על כל מי שאפשר שיוסיף גם כן בלימוד¹⁵¹.

• נוהגים ללמוד בימי הספירה את מסכת סוטה, דף אחד בכל יום. לימוד זה הוא בנוסף לשיעורי הלימוד הקבועים¹⁵².

• לימוד הדף הראשון של מסכת סוטה (דף ב) שייך ליום השני של הספירה (מחר). הלימוד היום הוא בדף השער, בו קוראים את שם המסכת שמהווה עניין ו'לימוד' בעצם אמירתו¹⁵³. וכיוון שהשם כולל את כל המסכת, זהו כעין לימוד המסכת כולה¹⁵⁴.

חינוך

• המורים והמורות צריכים לנצל את ימי חול המועד עבור שמירת קשר עם התלמידים והתלמידות¹⁵⁵.

• מותר ומצווה לקיים בית ספר ופעילות חינוכית, ואם יש צורך - גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים בימי חול המועד, שלא יסתובבו ויבלו את זמנם בחוצות¹⁵⁶.

יום שישי

כ נִסָּן – יום חמישי של חוה"מ פסח

• למרות שבערב שבת זו לא קוראים 'שניים מקרא ואחד תרגום', כל אחד יקרא לעצמו בערב-שבת או בשבת עצמה את הפטרת שביעי של פסח והפטרת פרשת 'שמיני'¹⁵⁷.

• בהדלקת נרות מברכים 'להדליק נר של שבת ושל יום טוב'. לא מברכים 'שהחיינו'.

• לפני תפילת מנחה לא אומרים 'הודו', אלא מתחילים 'פתח אליהו'¹⁵⁸.

• את קבלת שבת מתחילים ב'מזמור לדוד'¹⁵⁹.

• ב'בואי בשלום', אומרים "גם בשמחה ובצהלה", ולא אומרים "ברינה"¹⁶⁰.

• את 'שלום עליכם', 'אשת חיל', 'מזמור לדוד' ו'דא היא סעודתא' שלפני הקידוש - אומרים בלחש.

מי ששכח לספור.

• הרבי הרי"צ היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו לאחר הספירה של כל לילה.

• מי שמסופק איזה יום היום לספירה, וסופר מספק שתי ספירות, לא יברך על ספירתו¹⁴⁵.

• קטן שהגיע לגיל בר מצווה באמצע ימי הספירה, ממשיך את הספירה בברכה¹⁴⁶.

הבדלה

• גם במוצאי-יום-טוב מתחילים את ההבדלה מ"הנה א-ל ישועתי"¹⁴⁷.

• לא מברכים על הנר ולא על הבשמים.

יום שני

טז נִסָּן – יום ראשון של חוה"מ פסח

• לא מניחים תפילין בחול המועד.

• לא אומרים בתפילה 'מזמור לתודה' בכל ימי הפסח.

• טוב לעשות היום בסעודה הוספה כלשהי, באכילה, בניגון או באמירת 'לחיים' - זכר לסעודת אסתר שהייתה ביום זה, שבו נתלה המן¹⁴⁸.

אירוח בפסח

• רבינו הזקן אמר: "בפסח אין צריך לכבד זה את זה באכילה ושתייה, אבל מותר ליטול בעצמו"¹⁴⁹.

• כוונת הדברים: לא מכבדים באכילה ושתייה כדי לא לגרום הרגשת אי-נוחות למישהו ולהביאו לבטל את הידוריו, אך ודאי יש לארח ולתת לזולת את האפשרות להתכבד, אם יהיה רצונו בכך¹⁵⁰.

לימוד התורה

• קביעות כזו בה ימי חול-המועד הינם רצופים, מהווה הוראה על נחיצות לימוד התורה בהם יותר מהרגיל. לכן ראוי ונכון שכל אחד ואחד, ובמיוחד תלמידי הישיבות, יוסיף בימים אלו

151. לקוטי שיחות ח"ו עמ' 266.

152. היום יום ז אייר, ספר-המנהגים עמ' 43.

153. להעיר מדברי הש"ה יג, סע"א ואילך בהג"ה.

154. 'התועדויות' תשמ"ה ח"ד, עמ' 2143, ובכ"מ.

155. אג"ק יב, עמ' שפ-שפכ.

156. חול המועד כהלכתו פ"ו סע"ה.

157. עפ"י 'תורת-מנחם - התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 351.

158. ספר המנהגים עמ' 25.

159. סידור אדמוה"י.

160. ספר המנהגים עמ' 26.

145. ראה באג"ק ח"ו, עמ' רסה, 'שערי הל' ומנהג' שם ס"ע קמב, ולמעשה - בח"ו עמ' קנב ובשערי הל' ומנהג ריש עמ' קס.

146. לקוטי-שיחות חל"ח, עמ' 7. 'שערי הל' ומנהג' שם סי' קנט. ודלא כמ"ש בילקוט-יוסף ח"ה, עמ' 417.

147. פרמ"ג סי' תצא וכו' מ"מ בלבוש.

148. שו"ע אדמוה"ו סי' תצ ס"ב.

149. היום-יום עמ' מז. ספר המנהגים עמ' 42.

150. ראה ספר השיחות תש"ה עמ' 91 ועוד. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סז, וש"נ.

• לא מברכים בקידוש 'שהחיינו'.

• שמחת שביעי-של-פסח גדולה מהשמחה של שאר ימי הפסח, כיוון שבו היה שלמות עניין יציאת מצרים וההכנה לגאולה העתידה¹⁶¹.

ליל שביעי של פסח

• נוהגים להיות ערים כל הלילה. עוסקים בלימוד תורה¹⁶² ומתוועדים.

• מנהג ישראל לומר את שירת הים בשמחה עצומה¹⁶³.

• הרבי הרי"צ הורה ללמוד בלילה זה את המאמר הפותח במילים "הים ראה וינוס" שבספר לקוטי תורה¹⁶⁴. בהזדמנות אחרת הורה ללמוד את המאמר הבא אחריו, הפותח בדיבור המתחיל "והניף"¹⁶⁵.

• בלילה זה, הישיבה כשלעצמה (בנוסף על הלימוד) היא גם כן עניין¹⁶⁶.

• בלילה זה, מי שנותר ער כל הלילה אינו צריך לקרוא קריאת-שמע שעל-המיטה¹⁶⁷.

'תהלוכה'

• הרבי הנהיג ללכת ב'תהלוכה' לבקר בבתי-כנסיות כדי להוסיף בשמחת החג, ובפרט על-ידי אמירת דברי תורה מתורת החסידות¹⁶⁸.

שבת קודש

כא ניסן – שביעי של פסח

קריאת התורה

• מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בקריאה של שביעי של פסח. אחר כך מניחים את הספר השני על הבימה ואומרים חצי קדיש, ומגביהים וגוללים. בספר השני קוראים למפטיר "והקרבתם" כמו בימי חול-המועד.

• בזמן קריאת שירת הים - עומדים¹⁶⁹ באופן שהפנים מכוונות מול ספר התורה¹⁷⁰.

הזכרת נשמות

• רבותינו נשיאינו נהגו לאחוז בעץ-החיים של ספר-התורה בזמן אמירת 'יזכור'.

• בהזכרת נשמות אומרים את שם האם ("פלוני בן פלונית").

• מי שהוריו בחיים, יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות.

• אָבֶל (רחמנא ליצלן) בשנה הראשונה לפטירת אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת אך אינו מזכיר נשמות.

• לאחר 'יזכור' אומרים 'אב הרחמים'. גם מי שאינו מזכיר נשמות אומר זאת¹⁷¹.

סעודת משיח

• הבעל-שם-טוב היה אוכל סעודה שלישית ביום אחרון-של-פסח, שהייתה נקראת בשם "סעודת משיח"¹⁷². בארץ-ישראל עורכים את הסעודה בשביעי-של-פסח¹⁷³, בדרך כלל לאחר תפילת מנחה.

• שותים בסעודה זו ארבע כוסות יין, כנגד ארבע כוסות הנחמה שעתיד הקב"ה להשקות את ישראל. מי שהשתיה קשה לו, ישתה מעט מן הכוס ויוסיף קצת בכל פעם ויחשב לו כמו כוס נוספת¹⁷⁴.

• גם אחרי ארבע הכוסות אפשר לומר 'לחיים'. אך כפשוטו, באופן של זהירות משכרות, חס-ושלום¹⁷⁵.

• נוהגים לערוך סעודה זו ברוב עס, ומנגנים בה את ניגוני רבותינו נשיאינו.

• באחרון-של-פסח נהגו לנגן את הניגון 'הָאֵפ קָאָזָאָק'¹⁷⁶ של הרה"ק הסבא משפולע נ"ע.

• הרבי הרי"צ היה נוהג להורות שירקדו ביום זה "ריקוד של משיח" ("משיח'ס טאַנץ"). היו פעמים שגם הרבי הורה כן.

• בשנת תש"מ הורה הרבי לערוך כינוסים ומסיבות לילדי ישראל ביום זה, ובהם להסביר את משמעות יציאת מצרים ומסירת-נפשם של

171. המנהגים ומקורם - ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' רכא ואילך.

172. רוב המנהגים נסמנו ב'אוצר' עמ' רכט ואילך.

173. סה"ש תנש"א ח"א עמ' 444, הערה 77. לקוטי-שיחות כרך כב, עמ' 218. ועוד.

174. שיחת שבת מבה"ח אייר תשי"ז (תורת-מנחם ח"ט עמ' 354).

175. 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 173.

176. ספר-הניגונים ח"א, ניגון כד. הטעם לכך - ראה 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קנו, וז"ב עמ' קלו.

161. ספר המנהגים שש"פ.

162. ספר-המנהגים, שש"פ. 'אוצר' עמ' ריד.

163. לקו"ש ח"ז עמ' 270 ואילך. המלך במסיבו ח"ב עמ' קכט.

164. דף טז עמוד ב.

165. 'אוצר' עמ' רטו (וכן האמור בהמשך).

166. בשם הרבי הרש"ב.

167. משא"כ בלילה רגיל - ראה סה"ש תרצ"ו עמ' 1, תש"ב עמ' 100.

168. סה"ש תנש"א ח"א עמ' 436. בהערה. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ריח (ומציי"ן לס' 'הלכות החג בחג' עמ' 190).

169. ספר-המנהגים.

170. 'רשימות' חוברת ה, עמ' 25, וכן נהג הרבי.

ישראל לעבור בים כדי להגיע למתן-תורה. כדאי ונכון לקשר את הכינוסים עם סעודת משיח¹⁷⁷.

יום ראשון

כב ניסן – אסרו חג

- מרבים מעט באכילה ושתייה¹⁷⁸.
- עד אחרי ראש-חודש אייר, לא אומרים תחנון ולמנצח... יענך¹⁷⁹.

כינוסי תורה

- בהמשך ובסמיכות לחג הפסח יש לערוך בכל מקום ומקום 'כינוס תורה', שבו ידונו ויפללו בדברי תורה.
- מטרת הכינוסים היא גם "והעמידו תלמידים הרבה", ואחד האמצעים להבטיח זאת הוא על-ידי הדפסה ופרסום של הנאמר בהם¹⁸⁰.

מנהגי ימי הספירה

תספורת

- לא מסתפרים עד ערב חג השבועות, ואפילו לא בל"ג בעומר.
- גם ילדים קטנים אינם מסתפרים¹⁸¹, וגם מי שעורך ברית בימים אלו לא מסתפר.
- ילד שמלאו לו שלוש שנים בימי הספירה שעד ל"ג בעומר – מסתפר בל"ג בעומר (אם אפשר – במירון)¹⁸². ומי שמלאו לו שלוש שנים מל"ג בעומר ואילך – מסתפר בערב חג השבועות¹⁸³. אך אין להקדים את התספורת לל"ג בעומר אם טרם מלאו לילד שלוש שנים¹⁸⁴.
- את שאר ענייני חינוך הילד (להרגילו בלבישת טלית-קטן, אמירת ברכות-השחר, ברכת-המזון וקריאת-שמע שעל המיטה) מתחילים תכף בהגיע הילד לגיל שלוש¹⁸⁵.
- מותר לאישה לספר בימי הספירה את השערות

היוצאות מחוץ לכיסוי-הראש ואינה יכולה לכסות. מריטת שער הגבות, הריסים והרגליים אינה נחשבת תספורת¹⁸⁶.

מסיבות שמחה

- מותר לעשות שידוכים וסעודות שידוכים, בלי ריקודים, מחולות וכלי-זמר¹⁸⁷.
- בסעודת מצווה ממש, כמו בר מצוה, ברית מילה ופדיון הבן, הכנסת ספר תורה וסיום מסכת, או שבע ברכות – פוסקים רבים הקילו גם במחולות וכלי-זמר¹⁸⁸.
- מותר לערוך סעודות-רשות, אבל בלי "ריקודים, מחולות ושמחות יתרות"¹⁸⁹. אין להקל בהקשר זה בערב ובמוצאי שבת-קודש יותר מבשאר ימי השבוע.
- נהגו להתוועד ולזמר ניגונים חסידיים בפה ואף בשמיעת שירים מוקלטים. גם את ה'מחולות' שבהתוועדות לא אוסרים¹⁹⁰.
- הכנסת ספר-תורה מתירים גם בתופים ובמחולות, כנהוג¹⁹¹.

'שהחינו'

- לא מברכים 'שהחינו' בימי הספירה. בשבת ובל"ג בעומר – מברכים¹⁹².
- על פדיון-הבן, וכן בכל דבר שעלולים להחמיץ את ברכת 'שהחינו' – מברכים¹⁹³.

מלאכה

- נוהגים שאנשים ונשים אינם עושים מלאכה כל ימי הספירה משקיעת החמה ואילך, עד אחר הספירה¹⁹⁴.

נסיעות

- אין צורך להימנע מנסיעות וטיולים בימי ספירת-העומר¹⁹⁵.

186. 'בין פסח לשבועות' עמ' רמא. שבח-המועדים עמ' 188.
187. ערוך-השולחן שם ס"ב, והמקורות שציינו בס' 'בין פסח לשבועות' עמ' רפה.
188. ראה פסקי תשובות ס' צג הערה 39, ע"פ המג"א ר"ס תצג [ושו"ע אדה"ז שם ס"א, עיי"ש].
189. שו"ע אדמוה"ז שם ס"ס א.
190. הגרש"ז גרליק ז"ל, ע"פ דיוק הלשון הנ"ל 'ושמחות יתירות'.
191. 'בין פסח לשבועות' עמ' רפז, וראה 'התקשרות' גיליון רמו עמ' 19.
192. ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 745. וראה 'אוצר' עמ' רנח.
193. ראה קף-החיים ס' תקנ"א ס"ז.
194. שו"ע אדמוה"ז ס"ס תצג. ומסיים שם "ואותן הנשים שאינן סופרות, אפשר שיש להן לשבות ממלאכה כל הלילה".
195. שו"ת מנחת-אלעזר ח"ד ס' מד, 'דרכי חיים ושלוה' ס' תרכז.

177. לקוטי-שיחות שם, עמ' 217.
178. שו"ע אדמוה"ז ס' תכט ס"ז. לוח כולל-חב"ד.
179. לוח כולל-חב"ד.
180. סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 411-413.
181. אגרות-הרמ"ז ס' ב, הובא בשערי-תשובה ס"ס תצג. וע' 'אוצר' ס"ע רפג.
182. שערי-הלכה ומנהג או"ח ח"ב סימנים רכב, רצו וש"נ.
183. אג"ק ח"ב עמ' תמא (למי שנולד בכ' אייר).
184. לקוטי שיחות ח"ז עמ' 349.
185. אג"ק ח"ה עמ' כב, וח"ד עמ' לט. וראה בכ"ז המובא ב'אוצר' עמ' רנט-רס.

קודש־יא: וְאִשׁ תִּמְיֹד תִּקְדֹּד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא
תִּכְבֶּה: אִשׁ תִּמְיֹד תִּקְדֹּד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִּכְבֶּה:
אֲשַׁמָּה תְּדִירָא תְּהִי יִקְדָּא עַל מִדְּבָחָא לֹא
תִּשְׁפִּי: ס וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֹתָהּ
בְּנִי־אֶהְרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְזֹאת
תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֹתָהּ בְּנִי־אֶהְרֹן לִפְנֵי יְהוָה
אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְדָא אֹרִיתָא דְּמִנְחָתָא דִּיקְרִבֹּן
יְתָהּ בְּנֵי אֶהְרֹן קֳדָם יְיָ לִקְדָם מִדְּבָחָא: ה וְהָרִים
מִמֶּנּוּ בִקְמִצּוֹ מִסֵּלַת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמָנָהּ וְאֵת
כֹּל־הַלֶּבֶנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה וְהַקִּטְיֹר הַמִּזְבֵּחַ
רֵיחַ נִיחֹחַ אֲזַבְּרָתָהּ לַיהוָה: וְהָרִים מִמֶּנּוּ בִקְמִצּוֹ
מִסֵּלַת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמָנָהּ וְאֵת כֹּל־הַלֶּבֶנָה אֲשֶׁר
עַל־הַמִּנְחָה וְהַקִּטְיֹר הַמִּזְבֵּחַ רֵיחַ נִיחֹחַ אֲזַבְּרָתָהּ
לַיהוָה: וְיִפְרֹשׁ מִנָּה בִקְמִצָּהּ מִסֵּלַתָּא דְּמִנְחָתָא
וּמִשְׁחָהּ וְיֵת כָּל לִבְנֵתָא דִּי עַל מִנְחָתָא וְיִסַּק
לְמִדְּבָחָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעוּא אֲדַפְרָתָא קֳדָם יְיָ:
ט וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנּוּ יֹאכְלוּ אֶהְרֹן וּבָנָיו מִצֹּת
תֹּאכַל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בַּחֲצֵר אֹהֶל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ:
וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנּוּ יֹאכְלוּ אֶהְרֹן וּבָנָיו מִצֹּת תֹּאכַל
בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בַּחֲצֵר אֹהֶל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ:
וְדֹאשְׁתָּאֵר מִנָּה יִכְלוּן אֶהְרֹן וּבָנָיו פִּטְיֹר תִּתְּאָכַל
בְּאַתֵּר קֹדֶשׁ בְּדֶרֶת מִשְׁכַּן זְמָנָא יִכְלֹנָה: י לֹא
תֹאפֹה חֲמִין חֲלָקִים נִתְּתִי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הִוא כַּחֲטָאֹת וְכֹאשִׁם: לֹא תֹאפֹה חֲמִין
חֲלָקִים נִתְּתִי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הִוא
כַּחֲטָאֹת וְכֹאשִׁם: לֹא תִתְּאֹפִי חֲמִיעַ חֲלָקִהוֹן
יְהִבִּית יְתָהּ מִקְרַבְנֵי קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הִיא כַּחֲטָאֹתָא
וְכֹאשְׁמָא: יא כֹּל־זֵכֶר בְּבִנֵי אֶהְרֹן יֹאכְלֹנָה חֶקֶד
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאֲשֵׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בָּהֶם
יִקְדָּשׁ: כֹּל־זֵכֶר בְּבִנֵי אֶהְרֹן יֹאכְלֹנָה חֶקֶד־עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאֲשֵׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ:
כָּל דְּכוּרָא בְּבִנֵי אֶהְרֹן יִכְלֹנָה קֳדָם עֵלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
מִקְרַבְנֵי דִּי כָּל דִּיקְרֵב בְּהוֹן יִתְקַדֵּשׁ:

א וְיִדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְיִדְבֹר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר: ב צוֹ
אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר וְאֵת תֹּרַת הָעֹלָה
הִוא הָעֹלָה עַל־מִזְבֵּחַ עַל־הַלֵּילָה
עַד־הַבֹּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדֹּד בּוֹ: צו אֶת־אֶהְרֹן
וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר וְאֵת תֹּרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל־
מִזְבֵּחַ עַל־הַמִּזְבֵּחַ כֹּל־הַלֵּילָה עַד־הַבֹּקֶר וְאִשׁ
הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדֹּד בּוֹ: פָּקֶד יֵת אֶהְרֹן וְיֵת בְּנוֹהֵי לְמִימֶר
דָּא אֹרִיתָא דְּעֻלְתָּא הִיא עֻלְתָּא עַל דְּמִתְקַדָּא עַל
מִדְּבָחָא כָּל לִילָא עַד צַפְרָא וְאֲשַׁמָּה דְּמִדְּבָחָא
תְּהֵא יִקְדָּא בֵּה: ג וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ כֹּד וּמִכְנָסִי
כֹּד יִלְבֹּשׁ עַל־בִּשְׁרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדִּשָּׁן אֲשֶׁר
תֹּאכַל הָאִשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמּוֹ אֵצֶל
הַמִּזְבֵּחַ: וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ כֹּד וּמִכְנָסִי כֹּד יִלְבֹּשׁ
עַל־בִּשְׁרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדִּשָּׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאִשׁ
אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמּוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: וְלִבֶּשׁ
כְּהֵנָא לְבוּשִׁין דְּבוּזִין וּמִכְנָסִין דְּבוּזִין יִלְבֹּשׁ עַל
בִּסְרָה וְיִפְרֹשׁ יֵת קִטְמָא דִּי תִיכּוּל אֲשַׁמָּה יֵת
עֻלְתָּא עַל מִדְּבָחָא וְיִשְׁוּנָה בִּסְטֹר מִדְּבָחָא:
ד וּפִשְׁטֹל אֶת־בְּגָדָיו וְלִבֶּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא
אֶת־הַדִּשָּׁן אֶל־מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ אֶל־מָקוֹם טְהוֹר:
וּפִשְׁטֹל אֶת־בְּגָדָיו וְלִבֶּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא
אֶת־הַדִּשָּׁן אֶל־מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ אֶל־מָקוֹם טְהוֹר:
וְיִשְׁלַח יֵת לְבוּשׁוֹהֵי וְיִלְבֹּשׁ לְבוּשִׁין אֶהְרֹנִין וְיִפַּק
יֵת קִטְמָא לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא לְאַתֵּר דְּכִי: ה וְהָאִשׁ
עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדֹּד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבֹעֵר עָלֶיהָ
הַכֹּהֵן עֹצִים בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר וְעֶרֶךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה
וְהַקִּטְיֹר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: וְהָאִשׁ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדֹּד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבֹעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן
עֹצִים בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר וְעֶרֶךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהַקִּטְיֹר
עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: וְאֲשַׁמָּה עַל מִדְּבָחָא תְּהִי
יִקְדָּא בֵּה לֹא תִשְׁפִּי וְיִבְעֵר עֻלָּה כְּהֵנָא אֲעִיָּא בְּצַפֵּר
בְּצַפֵּר וְיִסְדֹּר עֻלָּה עֻלְתָּא וְיִסַּק עֻלָּה תְּרַבִּי נִכְסֹת

שני י' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל י' עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר: י' זֶה קָרְבֶּן אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ עֲשִׂיתָּהּ הָאֹפֶה סֵלֶת מִנְחָה תִמְּדִי מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: זֶה קָרְבֶּן אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ עֲשִׂיתָּהּ הָאֹפֶה סֵלֶת מִנְחָה תִמְּדִי מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: דִּין קָרְבֶּן אֹהֶרֶן וּבָנָיו דִּי יִקְרִיבוּן קֹדֶם י' בְּיוֹמָא דְרַבִּיאוּ יְתָה חַד מִן עֶסְרָא כַתְּלָת סָאִין סֵלְתָא מִנְחָתָא תְּדִירָא פְּלִגּוּתָהּ בְּצִפְרָא וּפְלִגּוּתָהּ בְּרִמְשָׂא: י' עַל־מִנְחָתָא בְּשִׁמּוֹן תַּעֲשֶׂה מִרְבַּכַת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחָתָא פְּתִים תִּקְרִיב רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: עַל־מִנְחָתָא בְּשִׁמּוֹן תַּעֲשֶׂה מִרְבַּכַת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחָתָא פְּתִים תִּקְרִיב רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: עַל מִסְרִיתָא בְּמִשְׁחָה תַתְּעַבֵּד רִבְכָּא תִתֵּנָה תּוּפִינִי מִנְחָתָא בְּצוּעִין תִּקְרִיב לֹא־תִקְבְּלָא בְּרַעְוָא קֹדֶם י': טו וַחֲכֹהֵן הַמִּשְׁחִים תַּחֲתִיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֻק־עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: וַחֲכֹהֵן הַמִּשְׁחִים תַּחֲתִיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֻק־עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: וְכִהְנָא דְמִרְבָּא תַחֲתוּתָהּ מִבָּנָיו יַעֲבֹד יְתָה קִיָּם עֲלֵם קֹדֶם י' גְּמִיר תַּתְּסֵק: טו וְכַל־מִנְחָתָא כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: וְכַל־מִנְחָתָא כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: וְכַל מִנְחָתָא דְכִהְנָא גְּמִיר תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: פ י' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶ׈ה לֵאמֹר: וּמִלִּיל י' עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר: י' דַּבֵּר אֶל־אֹהֶרֶן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הַחֻטָּאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֻטָּאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: דַּבֵּר אֶל־אֹהֶרֶן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הַחֻטָּאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֻטָּאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: מִלֵּל עִם אֹהֶרֶן וְעִם בָּנָיו לְמִימֶר דָּא אֹרִיתָא דְחֻטָּאתָא בְּאַתְרָא דִּי תַתְּנִס עֲלֵתָא תַתְּנִס חֻטָּאתָא קֹדֶם י':

קֹדֶשׁ קֹדָשִׁין הִיא: יט הַכֹּהֵן הַמְּחַטָּא אֹתָהּ יֹאכְלָנָה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכֹל בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד: הַכֹּהֵן הַמְּחַטָּא אֹתָהּ יֹאכְלָנָה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכֹל בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד: כִּהְנָא דְמִכְסַּר יְתָה (נ"א בְּדָמָה) יִכְלָנָה בְּאַתֵּר קֹדֶשׁ תַּתְּאֲכַל בְּדֶרֶת מִשְׁכַּן זִמְנָא: כ' כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזְה מִדְּמָה עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזְה עָלָיו תַּכְבֵּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ: כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזְה מִדְּמָה עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזְה עָלָיו תַּכְבֵּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ: כ"א דִּי יִקְרִיב בְּכִסְרוֹה יִתְקַדֵּשׁ וְדִי יִזְה מִדְּמָה עַל לְבוּשׁ דִּי יִזְה עָלָיו תַּתְּחַוֵּר בְּאַתֵּר קֹדֶשׁ: כ"א וְכַל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר תְּבַשֵּׁל־בוּ יִשְׁלַח וְאִם־בְּכַלִּי נִחֲשַׁת בְּשִׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בְּמִים: וְכַל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר תְּבַשֵּׁל־בוּ יִשְׁלַח וְאִם־בְּכַלִּי נִחֲשַׁת בְּשִׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בְּמִים: וּמִן דְּחִסֵּף דִּי תַתְּבַשֵּׁל בֹּה יִתְבַּר וְאִם בְּמִנָּא דְנִחֲשָׁא תַתְּבַשֵּׁל וְיִתְמַרְק וְיִשְׁתַּטֵּף בְּמִיָּא: כ"ב כָּל־זִכָּר בְּכֹהֲנִים יֹאכֹל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: כָּל־זִכָּר בְּכֹהֲנִים יֹאכֹל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: כָּל דְּכִירָא בְּכֹהֲנִיָּא יִכּוֹל יְתָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁין הִיא: כ"ג וְכַל־חֻטָּאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכֹל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: וְכַל־חֻטָּאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכֹל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: וְכַל חֻטָּאתָא דִּי יַתְּעַל מִדְּמָה לְמִשְׁכַּן זִמְנָא לְכַפֵּרָא בְּקֹדֶשׁ לֹא תַתְּאֲכַל בְּנוֹרָא תַתּוֹקֵד: פ א וְזֹאת תּוֹרַת הָאֲשָׁם קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: וְזֹאת תּוֹרַת הָאֲשָׁם קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הִוא: וְדָא אֹרִיתָא דְאֲשָׁמָא קֹדֶשׁ קֹדָשִׁין הִוא: כ' בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחַטוּ אֶת־הָאֲשָׁם וְאֶת־דָּמּוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחַטוּ אֶת־הָאֲשָׁם וְאֶת־דָּמּוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: בְּאַתְרָא דִּי יִכְסֹּן יֵת עֲלֵתָא יִכְסֹּן יֵת אֲשָׁמָא וְיֵת דְּמָה יִזְרֹק עַל מִדְּבָחָא סְחֹר סְחֹר: ג וְאֵת כָּל־חֲלָבּוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת

הָאֱלֹהִים וְאֶת־הַחֹלֶב הַמִּכְסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב: וְאֵת
פֶּלֶחָלְבוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֶת־הַחֹלֶב
הַמִּכְסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב: וְיֵת כֹּל תְּרֻמָּה יִפְרֹשׁ מִנֶּה יֵת
אֱלִיתָא וְיֵת תְּרֻמָּה דְחָפִי יֵת גִּזָּא: ד' וְאֵת שְׁתֵּי
הַפָּלִיִּת וְאֶת־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־
הַכֶּסְלִים וְאֶת־הִיתָרְתָּ עַל־הַפֶּבֶר עַל־הַפָּלִיִּת
יִסְרִינָה: וְאֵת שְׁתֵּי הַפָּלִיִּת וְאֶת־הַחֹלֶב אֲשֶׁר
עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסְלִים וְאֶת־הִיתָרְתָּ עַל־הַפֶּבֶר
עַל־הַפָּלִיִּת יִסְרִינָה: וְיֵת תְּרֻמִּין כָּלֶיִן וְיֵת תְּרֻמָּה דִּי
עָלֶיהֶן דִּי עַל גִּסְסִיָּא וְיֵת חֲצָא דְעַל כְּבֹדָא עַל
כָּלִיתָא יַעֲדִנָּה: ה' וְהַקְטִיר אַתָּם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ
אִשָּׁה לַיהוָה אִשָּׁה אֲשֶׁם הוּא: וְהַקְטִיר אַתָּם הַכֹּהֵן
הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה לַיהוָה אֲשֶׁם הוּא: וְיִסַּק יִתְהוֹן
כְּהֵנָּא לְמִדְבַּחָא קֶרְבָּנָא קֳדָם יי' אֲשַׁמָּא הוּא:
ו' כְּלִזְכֹּר בִּכְהֻנִּים יֵאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם קֳדוֹשׁ יֵאכְל
קֳדָשׁ קֳדָשִׁים הוּא: כְּלִזְכֹּר בִּכְהֻנִּים יֵאכְלֶנּוּ
בְּמָקוֹם קֳדוֹשׁ יֵאכְל קֳדָשׁ קֳדָשִׁים הוּא: כָּל דְּכוּרָא
בְּכֻהֲנָיָא יִכְלִנָּה בְּאַתֵּר קֳדִישׁ יִתְאַכֵּל קֳדָשׁ קֳדָשִׁין
הוּא: ז' כַּחֲטָאת כַּאֲשֶׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר יִכְפֹּרֻבּוּ לוֹ יִהְיֶה: כַּחֲטָאת כַּאֲשֶׁם תּוֹרָה
אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּרֻבּוּ לוֹ יִהְיֶה:
כַּחֲטָאתָא כַּאֲשַׁמָּא אֲוִרִיתָא תִּדָּא לַהוֹן כְּהֵנָּא דִּי
יִכְפֹּר בֶּה דִּילָהּ יֵהָא: ח' וְהַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת
אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הַקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה:
וְהַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר
הַקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: וְכֵהֲנָא דְמִקְרִיב יֵת עֹלֹת גִּבֹּר
מִשָּׁד עֲלָתָא דִּי יִקְרֹב לְכֵהֲנָא דִּילָהּ יֵהָא: ט' וְכָל־
מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתְּנוּרָה וְכָל־נִעְשִׂיָּה
בַּמִּרְחֶשֶׁת וְעַל־מַחֲבֹת לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ
תִּהְיֶה: וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתְּנוּרָה וְכָל־נִעְשִׂיָּה
בַּמִּרְחֶשֶׁת וְעַל־מַחֲבֹת לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ
תִּהְיֶה: וְכָל מִנְחָתָא דִּי תִתְאַפִּי בַּתְּנוּרָה וְכָל
דִּתְתַעֲבֹד בְּרֻדָּתָא וְעַל מִסְרִיתָא לְכֵהֲנָא דְמִקְרִיב
יֵתָה דִּילָהּ תֵּהָא: י' וְכָל־מִנְחָה כָּל־לֵחֶם בִּשְׁמֹן

וְחִרְבָּה לְכָל־כֶּבֶד אֶהְרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאֲחִיו:
וְכָל־מִנְחָה כָּל־לֵחֶם בִּשְׁמֹן וְחִרְבָּה לְכָל־כֶּבֶד אֶהְרֹן
תִּהְיֶה אִישׁ כְּאֲחִיו: וְכָל מִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח
וְדָלָא פִילָא לְכָל כְּבִי אֶהְרֹן תִּהְיֶה גִבֹּר כְּאֲחֻוּהִי: פ'
שְׁלִישִׁי י' וְזֹאת תּוֹרַת זִבְחַת הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב
לַיהוָה: וְזֹאת תּוֹרַת זִבְחַת הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב
לַיהוָה: וְדָא אֲוִרִיתָא דְנִכְסַת קֳדָשִׁיא דִּי יִקְרֹב קֳדָם
יי' י' אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ וְהַקְרִיב י' עַל־זִבְחַת
הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת כָּל־לֵחֶם בִּשְׁמֹן וְרִקְקִי מִצּוֹת
מִשְׁחִים בִּשְׁמֹן וְסֹלֶת מִרְפֶּכֶת חֲלֹת כָּל־לֵחֶם
בִּשְׁמֹן: אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ וְהַקְרִיב י' עַל־זִבְחַת
הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת כָּל־לֵחֶם בִּשְׁמֹן וְרִקְקִי מִצּוֹת
מִשְׁחִים בִּשְׁמֹן וְסֹלֶת מִרְפֶּכֶת חֲלֹת כָּל־לֵחֶם בִּשְׁמֹן:
אִם עַל תּוֹדָתָא יִקְרַבְנָה וְיִקְרֹב עַל נִכְסַת תּוֹדָתָא
גְּרִיצָן פְּטִירָן דְפִילָן בְּמִשַּׁח וְאַסְפּוּגִין פְּטִירִין
דְּמִשְׁחִין בְּמִשַּׁח וְסֹלֶתָא רִבִּיכָא גְרִיצָן דְפִילָן
בְּמִשַּׁח: י' עַל־חֲלֹת לָחֶם חֲמִין יִקְרִיב קֶרְבָּנָו
עַל־זִבְחַת תּוֹדָתָא שְׁלָמִיו: עַל־חֲלֹת לָחֶם חֲמִין
יִקְרִיב קֶרְבָּנָו עַל־זִבְחַת תּוֹדָתָא שְׁלָמִיו: עַל גְּרִיצָן
דְּלָחֶם חֲמִיעַ יִקְרֹב קֶרְבָּנָה עַל נִכְסַת תּוֹדָתָא נִכְסַת
קֳדָשֻׁהִי: י' וְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ אַחֲדֵי מִכְּלֵי־קֶרְבָּן
תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֶּה אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים
לוֹ יִהְיֶה: וְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ אַחֲדֵי מִכְּלֵי־קֶרְבָּן תְּרוּמָה
לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֶּה אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה:
וְיִקְרֹב מִנֶּה חֵד מִכָּל קֶרְבָּנָא אֲפֻרְשׁוּתָא קֳדָם יי'
לְכֵהֲנָא דִּיזְרֹק יֵת דָּם נִכְסַת קֳדָשִׁיא דִּילָהּ יֵהָא:
י' וְבִשָּׁר זִבְחַת תּוֹדָתָא שְׁלָמִיו בְּיוֹם קֶרְבָּנָו יֵאכְל
לְאִיִּנִים מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר: וְבִשָּׁר זִבְחַת תּוֹדָתָא
שְׁלָמִיו בְּיוֹם קֶרְבָּנָו יֵאכְל לְאִיִּנִים מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר:
וְכִסֵּר נִכְסַת תּוֹדָתָא נִכְסַת קֳדָשֻׁהִי בְּיוֹם קֶרְבָּנָה
יִתְאַכֵּל לֹא יִצְנַע מִנֶּה עַד צִפְרָא: י' וְאִם־גִּדְּרָא
אוֹ גִּדְּרָה זִבְחַת קֶרְבָּנָו בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת־זִבְחוֹ
יֵאכְל וּמִמַּחֲרֹת וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ יֵאכְל: וְאִם־גִּדְּרָא
אוֹ גִּדְּרָה זִבְחַת קֶרְבָּנָו בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת־זִבְחוֹ יֵאכְל

וּמִמַּחֲרֹת וְהִנֹּתֶר מִמֶּנּוּ יֹאכֵל: וְאִם נִדְרָא אוּ
נִדְבָתָא נִכְסַת קֶרְבָּנָה בְיוֹמָא דִּי יִקְרַב נִכְסַתָּהּ
יִתְאַכֵּל וְכִיּוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּדְאִשְׁתָּאֵר מִנָּה יִתְאַכֵּל:
י וְהִנֹּתֶר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ
יִשְׂרָף: וְהִנֹּתֶר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ
יִשְׂרָף: וּדְאִשְׁתָּאֵר מִבֶּסֶר נִכְסַתָּהּ בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה
בְּנוֹרָא יִתְּקֹד: יי וְאִם הָאֵכָל יֹאכֵל מִבֶּשֶׂר-זֶבֶחַ
שְׁלָמִיו בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אוֹתוֹ
לֹא יִחֲשֹׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהִנֵּפֶשׁ הָאֵכָלֹת מִמֶּנּוּ
עֹנָה תִּשָּׂא: וְאִם הָאֵכָל יֹאכֵל מִבֶּשֶׂר-זֶבֶחַ שְׁלָמִיו
בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אוֹתוֹ לֹא יִחֲשֹׁב
לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהִנֵּפֶשׁ הָאֵכָלֹת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא:
וְאִם אֶתְאַכֵּל יִתְאַכֵּל מִבֶּסֶר נִכְסַת קוֹדֶשְׁוֹהִי
בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה לֹא יִהְיֶה לְרַעְוָא דְמִקְרַב יִתֵּהּ לֹא
יִתְחַשֵּׁב לֶהּ מִרְחָק יִהְיֶה וְאִנּוּשׁ דְּתִיכּוּל מִנָּה חוֹבָה
יִקְבֹּל: יג וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִנְעַב בְּכָל-טָמְאָה לֹא יֹאכֵל
בָּאֵשׁ יִשְׂרָף וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֹאכֵל בֶּשֶׂר:
וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִנְעַב בְּכָל-טָמְאָה לֹא יֹאכֵל בָּאֵשׁ יִשְׂרָף
וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֹאכֵל בֶּשֶׂר: וּבִסֶּר קוֹדֶשְׁא דִּי
יִקְרַב בְּכָל מִסָּעָב לֹא יִתְאַכֵּל בְּנוֹרָא יִתְּקֹד וּבִסֶּר
קוֹדֶשְׁא כָּל דִּי דְכִי בְּקוֹדֶשְׁא יִיכּוּל בִּסֶּר קוֹדֶשְׁא:
ד וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכֵל בֶּשֶׂר מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים
אֲשֶׁר לִיהוָה וּטְמֵאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ
הַהוּא מֵעַמּוּיָהּ: וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכֵל בֶּשֶׂר מִזֶּבֶחַ
הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִיהוָה וּטְמֵאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה
הִנֵּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוּיָהּ: וְאִנּוּשׁ דִּי תִיכּוּל בִּסְרָא
מִנִּכְסַת קוֹדֶשְׁא דִּי קָדָם יִי וְסוֹבְתָהּ עֲלוּהִי
וְיִשְׁתִּיכֵי אִנּוּשָׁא הֵיאָה מֵעַמָּה: כא וְנִפְשׁ כִּי־תִנְעַב
בְּכָל-טָמְאָה בְּטָמְאָת אָדָם אוּ בְּבִהֵמָה טָמְאָה
אוּ בְּכָל-שִׁקְץ טָמְאָה וְאֵכָל מִבֶּשֶׂר-זֶבֶחַ הַשְּׁלָמִים
אֲשֶׁר לִיהוָה וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוּיָהּ:
וְנִפְשׁ כִּי־תִנְעַב בְּכָל-טָמְאָה בְּטָמְאָת אָדָם אוּ
בְּבִהֵמָה טָמְאָה אוּ בְּכָל-שִׁקְץ טָמְאָה וְאֵכָל מִבֶּשֶׂר-
זֶבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִיהוָה וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ הַהוּא

מֵעַמּוּיָהּ: וְאִנּוּשׁ אֲרִי תִקְרַב בְּכָל מִסָּעָב בְּסוֹבְתָהּ
אִנּוּשָׁא אוּ בְּכַעֲרָא מִסָּעָבָא אוּ בְּכָל שִׁקְצָא מִסָּעָב
וְיִיכּוּל מִבֶּסֶר נִכְסַת קוֹדֶשְׁא דִּי קָדָם יִי וְיִשְׁתִּיכֵי
אִנּוּשָׁא הֵיאָה מֵעַמָּה: כב וְיִדְבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: וְיִדְבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי
עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר: כג דְּבִר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
כָּל-חֹלֵב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ: דְּבִר
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל-חֹלֵב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא
תֹאכְלוּ: מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימֶר כָּל תִּרְבַּ תוֹר
וְאִמֵּר וְעִזָּא לֹא תִיכְלוּ: כד וְחֹלֵב גְּבִלָהּ וְחֹלֵב
טִרְפָּה יַעֲשֶׂה לְכָל-מִלְּאכָהּ וְאֵכָל לֹא תֹאכְלֶהּ:
וְחֹלֵב גְּבִלָהּ וְחֹלֵב טִרְפָּה יַעֲשֶׂה לְכָל-מִלְּאכָהּ
וְאֵכָל לֹא תֹאכְלֶהּ: וְתִרְבַּ גְּבִילָהּ וְתִרְבַּ תְּבִירָא
יִתְעַבֵּד לְכָל עֲבָדָתָא וּמִיכָל לֹא תִיכְלֶנָה: כה כִּי
כָּל-אֵכָל חֹלֵב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנּוּ
אִשָּׁה לִיהוָה וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ הָאֵכָלֹת מֵעַמּוּיָהּ:
כז כִּי כָּל-אֵכָל חֹלֵב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנּוּ
אִשָּׁה לִיהוָה וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ הָאֵכָלֹת מֵעַמּוּיָהּ: אֲרִי
כָּל דְּיִכּוּל תִּרְבָּא מִן בְּכַעֲרָא דִּי יִקְרִיב מִנָּה
קֶרְבָּנָא קָדָם יִי וְיִשְׁתִּיכֵי אִנּוּשָׁא דִּי תִיכּוּל מֵעַמָּה:
כז וְכָל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם לְעוֹף
וְלַבְּהֵמָה: וְכָל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם
לְעוֹף וְלַבְּהֵמָה: וְכָל דָּמָא לֹא תִיכְלוּ בְּכָל
מוֹתְבִנְיֹכֹן דְּעוֹפָא וְדְבַעֲרָא: כח כָּל-נֶפֶשׁ אֲשֶׁר-
תֹּאכֵל כָּל-דָּם וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוּיָהּ:
כט כָּל-נֶפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכֵל כָּל-דָּם וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ
הַהוּא מֵעַמּוּיָהּ: כל אִנּוּשָׁא דִּי תִיכּוּל כָּל דָּמָא
וְיִשְׁתִּיכֵי אִנּוּשָׁא הֵיאָה מֵעַמָּה: פ כה וְיִדְבֵּר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְיִדְבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶ�ה לְמִימֶר: כז דְּבִר אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת-זֶבֶחַ שְׁלָמָיו לִיהוָה
יָבִיֵא אֶת-קֶרְבָּנוֹ לִיהוָה מִזֶּבֶחַ שְׁלָמָיו: דְּבִר
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת-זֶבֶחַ שְׁלָמָיו
לִיהוָה יָבִיֵא אֶת-קֶרְבָּנוֹ לִיהוָה מִזֶּבֶחַ שְׁלָמָיו: מִלֵּל

עם בני ישראל למימר דמקרב ית נכסת קודשוהי קדם יי ייתי ית קרבנה לקדם יי מנכסת קודשוהי: ל ידיו תביאינה את אשי יהוה את־החלב על־החזה וביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה: ידיו תביאינה את אשי יהוה את־החלב על־החזה וביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה: ידוהי תיתון ית קרבנא דיי ית תרפא על חדיא ייתנה ית חדיא לארמא יתה ארומא קדם יי: לא והקטיר הכהן את־החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו: והקטיר הכהן את־החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו: ויסק כהנא ית תרפא למדבחה ויהי חדיא לאהרן ולבנוהי: לא ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם: ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם: וית שוקא דיימינא תתנין אפרשותא לכהנא מנכסת קודשיכון: לא המקריב את־דם השלמים ואת־החלב מבני אהרן לו תהיה שוק השלמים ואת־החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה: דמקרב ית דם נכסת קודשיא וית תרפא מבני אהרן דילה תהי שוקא דיימינא לחלק: לא כי את־חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתו מאת בני־ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק־עולם מאת בני ישראל: כי את־חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתו מאת בני־ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק־עולם מאת בני ישראל: ארי ית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא נסבית מן בני ישראל מנכסת קודשיהון ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוהי לקים עלם מן בני ישראל: לא ואת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום הקריב אתם לכהן ליהוה: ואת משחת

אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום הקריב אתם לכהן ליהוה: דא רבות אהרן ורבות בנוהי מקרבנא דיי ביומא די יקרבון יתהון לשמשא קדם יי: לא אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדרתם: אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדרתם: די פקיד יי לממן להון ביומא דרבי יתהון מן בני ישראל קים עלם לדריהון: לא ואת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: ואת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: דא אורייתא לעלתא למנחתא ולחטאתא ולאשמא ולקרבנא ולנכסת קודשיא: לא אשר צוה יהוה את־משה בחר סיני ביום צוהו את־בני ישראל להקריב את־קרבניהם ליהוה במדבר סיני: אשר צוה יהוה את־משה בחר סיני ביום צוהו את־בני ישראל להקריב את־קרבניהם ליהוה במדבר סיני: די פקיד יי ית משה בטורא דסיני ביומא דפקדה ית בני ישראל לקרבא ית קרבנהון קדם יי במדברא דסיני: פ

רבינו א וידבר יהוה אל־משה לאמר: וידבר יהוה אל־משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר: כ קח את־אהרן ואת־בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשיחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת כל המצות: קח את־אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשיחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת כל המצות: קרב ית אהרן וית בנוהי עמה וית לבושיא וית משחא דרבותא וית תורא דחטאתא וית תרין דכרין וית סלא דפסיריא: ג ואת כלי־העדה הקהל אל־פתח אהל מועד: ואת כלי־העדה הקהל אל־פתח אהל מועד: וית כל כנשפתא כנש לתרע משפן זמנא: ד ויעש משה כאשר צוה

יְהוָה אֱתוֹ וּתְקַהֲלֵהָ הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱתוֹ וּתְקַהֲלֵהָ הָעֵדָה
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמֹא דִּי פִקִּיד
יְיָ יְתָה וְאַתְּכַנִּישֶׁת כְּנִשְׁתָּא לְתַרַע מִשְׁכַּן זְמַנָּא:
ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה
יְהוָה לַעֲשׂוֹת: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכַנְשֶׁתָּא דִּין
פְּתַגְמָא דִּי פִקִּיד יְיָ לְמַעֲבָד: וַיִּקְרַב מֹשֶׁה
אֶת־אֹהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחֹץ אֹתָם בַּמַּיִם: וַיִּקְרַב
מֹשֶׁה אֶת־אֹהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחֹץ אֹתָם בַּמַּיִם:
וַקְרִיב מֹשֶׁה יְת אֹהֲרֹן וְיְת בְּנוֹהֵי וְאַסְחֵי יְתָהוֹן
בַּמַּיִם: וַיִּתֵּן עֲלֵיוֹ אֶת־הַכֹּהֲנֻת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ
בְּאַבְנֹת וַיִּלְבַּשׂ אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עֲלָיו אֶת־
הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיֹּאפֹד לוֹ בֹּו:
וַיִּתֵּן עֲלָיו אֶת־הַכֹּהֲנֻת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּאַבְנֹת וַיִּלְבַּשׂ
אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עֲלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ
בְּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיֹּאפֹד לוֹ בֹּו: וַיִּהְיֶה עֲלוֹהֵי יְת כְּתוּנָא
וְנָרַז יְתָה בְּהַמְיָנָא וְאַלְבִּישׁ יְתָה יְת מַעֲיָלָא וַיִּהְיֶה
עֲלוֹהֵי יְת אֶפֶדָא וְנָרַז יְתָה בְּהַמְיָן אֶפֶדָא וְאַתְקַן
לָהּ בַּה: ה וַיֵּשֶׁם עֲלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן
אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹת: וַיֵּשֶׁם עֲלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן
וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹת: וְשׁוּי
עֲלוֹהֵי יְת חוּשְׁנָא וַיִּהְיֶה בְּחוּשְׁנָא יְת אוּרִיָא וְיְת
תְּמִיָא: ט וַיֵּשֶׁם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיֵּשֶׁם
עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹול פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב גֹּוֹר
הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיֵּשֶׁם אֶת־
הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיֵּשֶׁם עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מֹול
פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב גֹּוֹר הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: וְשׁוּי יְת מִצְנֶפֶתָא עַל רִישָׁהּ וְשׁוּי עַל
מִצְנֶפֶתָא לְקַבֵּל אֶפֶדָה יְת צִיצָא דְדַהְבָא כְּלִילָא
דְּקוֹדֶשָׁא כְּמֹא דִּי פִקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה: י וַיִּקַּח מֹשֶׁה
אֶת־שֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־
כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־שֹׁמֵן
הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ

וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם: וַנְּסִיב מֹשֶׁה יְת מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא
וְרַבֵּי יְת מִשְׁכָּנָא וְיְת כָּל דִּי בַה וְקֹדֶשׁ יְתָהוֹן:
י וַיִּזַּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַ פְּעֻמִּים וַיִּמְשַׁח
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כָּנּוֹ
לְקֹדֶשׁ: וַיִּזַּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַ פְּעֻמִּים וַיִּמְשַׁח
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כָּנּוֹ
לְקֹדֶשׁ: וְאַדִּי מִנָּה עַל מִדְּבָחָא שִׁבְעַ זְמַנִּין וְרַבֵּי
יְת מִדְּבָחָא וְיְת כָּל מְנוּחֵי וְיְת כִּיֹּרָא וְיְת בְּסִיסָה
לְקֹדֶשׁוֹתָהוֹן: יב וַיִּצֹק מִשְׁכָּן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ
אֹהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ: וַיִּצֹק מִשְׁכָּן הַמִּשְׁחָה
עַל רֹאשׁ אֹהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ: וְאַרִּיק
מִמִּשְׁחָא דְרַבּוּתָא עַל רִישָׁא דְאַהֲרֹן וְרַבֵּי יְתָה
לְקֹדֶשׁוֹתָהּ: יג וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בָּנָיו אֹהֲרֹן
וַיִּלְבָּשֶׂם כְּתֹנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אַבְנֹת וַיַּחְבֹּשׁ לָהֶם
מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיִּקְרַב
מֹשֶׁה אֶת־בָּנָיו אֹהֲרֹן וַיִּלְבָּשֶׂם כְּתֹנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתָם
אַבְנֹת וַיַּחְבֹּשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: וַקְרִיב מֹשֶׁה יְת בְּנֵי אֹהֲרֹן וְאַלְבִּישֶׁן
כְּתוּנִין וְנָרַז יְתָהוֹן הַמְיָנִין וְאַתְקַן לָהֶן כּוּבְעִין
כְּמֹא דִּי פִקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה:

חמישי יד וַיִּגֹּשׁ אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת וַיִּסְמֹךְ אֹהֲרֹן וּבָנָיו
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחֲטָאֹת: וַיִּגֹּשׁ אֶת פֶּר
הַחֲטָאֹת וַיִּסְמֹךְ אֹהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ
פֶּר הַחֲטָאֹת: וַקְרַב יְת תוֹרָא דְחֲטָאֹתָא וַיִּסְמֹךְ
אֹהֲרֹן וּבְנוֹהֵי יְת יְדֵיהֶן עַל רִישׁ תוֹרָא דְחֲטָאֹתָא:
ט וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאַצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֹא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־
הַדָּם יִצֹק אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר
עָלָיו: וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאַצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֹא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־
הַדָּם יִצֹק אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו:
וַנְּכַס וַנְּסִיב מֹשֶׁה יְת דְּמָא וַיִּהְיֶה עַל קַרְנֵת מִדְּבָחָא
סְחוֹר סְחוֹר בְּאַצְבָּעָה וְדָכִי יְת מִדְּבָחָא וְיְת דְּמָא
אַרִּיק לִיסוּדָא דְּמִדְּבָחָא וַיִּקְדֹּשׁ לְכַפֵּרָא עֲלוֹהֵי:

ט וַיִּקַּח אֶת־פֶּלֶה־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת
 יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכִּלִּית וְאֶת־חִלְבֵּהֶן
 וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה הַמִּזְבֵּחַ: וַיִּקַּח אֶת־פֶּלֶה־הַחֹלֶב אֲשֶׁר
 עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכִּלִּית
 וְאֶת־חִלְבֵּהֶן וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה הַמִּזְבֵּחַ: וַיִּסָּיֵב יֵת כֹּל
 תִּרְבָּא דִּי עַל גִּזָּא וְיֵת חֲצֵר כִּבְדָּא וְיֵת תַּרְמִין כְּלָזֵן
 וְיֵת תַּרְבֵּקֵן וְאַסְק מִשֶּׁה לְמַדְבָּחָא: י וְאֶת־הַפֶּר
 וְאֶת־עֵרוֹ וְאֶת־בִּשְׁרוֹ וְאֶת־פִּרְשׁוֹ שֶׁרָף בְּאֵשׁ
 מַחוּץ לַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 וְאֶת־הַפֶּר וְאֶת־עֵרוֹ וְאֶת־בִּשְׁרוֹ וְאֶת־פִּרְשׁוֹ שֶׁרָף
 בְּאֵשׁ מַחוּץ לַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 וְיֵת תּוֹרָא וְיֵת מִשְׁכָּה וְיֵת בִּסְרָה וְיֵת אֲכֹלָה אוֹקִיד
 כְּנוֹנָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא כְּמָא דִּי פָקִיד יֵי יֵת
 מִשֶּׁה: יא וַיִּקְרָב אֶת אֵיל הָעֵלָה וַיִּסְמְכוּ אֹהֲרֵן
 וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: וַיִּקְרָב אֶת
 אֵיל הָעֵלָה וַיִּסְמְכוּ אֹהֲרֵן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־
 רֹאשׁ הָאֵיל: וְקָרִיב יֵת דְּכָרָא דְעֻלְתָּא וַיִּסְמְכוּ
 אֹהֲרֵן וּבְנָוָהי יֵת יְדִיהֶן עַל רִישׁ דְּכָרָא:
 יב וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 סָבִיב: וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 סָבִיב: וַיִּסְכַּס וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה יֵת דְּמָא עַל מַדְבָּחָא
 סָחֹר סָחֹר: כ וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לְנִתְחָיו וַיִּקְטֹר
 מִשֶּׁה אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנֶּתְחִים וְאֶת־הַפֶּדֶר:
 וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לְנִתְחָיו וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־הָרֹאשׁ
 וְאֶת־הַנֶּתְחִים וְאֶת־הַפֶּדֶר: וְיֵת דְּכָרָא פְּלִיג
 לְאַבְרוּהִי וְאַסְק מִשֶּׁה יֵת רִישָׁא וְיֵת אַבְרָיָא וְיֵת
 תַּרְבָּא: כא וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים רִחֵץ בַּמַּיִם
 וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־פֶּלֶה־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ הוּא
 לְרִיח־נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים רִחֵץ בַּמַּיִם
 וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־פֶּלֶה־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ הוּא
 לְרִיח־נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: וְיֵת גִּזָּא וְיֵת פְּרַעֲיָא חֲלִיל בְּמִיָּא וְאַסְק
 מִשֶּׁה יֵת כֹּל דְּכָרָא לְמַדְבָּחָא עֻלְתָּא הוּא

לְאַתְקַבְּלָא כְּרַעֲזָא קְרַבָּנָא הוּא קָדָם יֵי כְּמָא דִּי
 פָקִיד יֵי יֵת מִשֶּׁה:
 שיש כב וַיִּקְרָב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֻּאִים
 וַיִּסְמְכוּ אֹהֲרֵן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:
 וַיִּקְרָב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֻּאִים וַיִּסְמְכוּ
 אֹהֲרֵן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: וְקָרִיב יֵת
 דְּכָרָא תַנְיָנָא דְכַר קְרַבְנִיָּא וַיִּסְמְכוּ אֹהֲרֵן וּבְנָוָהי
 יֵת יְדִיהֶן עַל רִישׁ דְּכָרָא: כג וַיִּשְׁחֹט א וַיִּקַּח
 מִשֶּׁה מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל־תַּנְנוּד אֹזֶן־אֹהֲרֵן הַיְמָנִית
 וְעַל־בִּהֶן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:
 וַיִּשְׁחֹט א וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל־תַּנְנוּד אֹזֶן־
 אֹהֲרֵן הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן רִגְלוֹ
 הַיְמָנִית: וַיִּסְכַּס וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה מִן דְּמָא וַיִּהַב עַל רוֹם
 אוֹדְנָא דְאֹהֲרֵן דְּיַמִּינָא וְעַל אֵלִיוֹן יְדָה דְּיַמִּינָא
 וְעַל אֵלִיוֹן רִגְלָה דְּיַמִּינָא: כד וַיִּקְרָב אֶת־בְּנֵי
 אֹהֲרֵן וַיִּתֵּן מִשֶּׁה מִן־הַדָּם עַל־תַּנְנוּד אוֹנָם
 הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן יְדָם הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן רִגְלָם
 הַיְמָנִית וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 סָבִיב: וַיִּקְרָב אֶת־בְּנֵי אֹהֲרֵן וַיִּתֵּן מִשֶּׁה מִן־הַדָּם
 עַל־תַּנְנוּד אוֹנָם הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן יְדָם הַיְמָנִית
 וְעַל־בִּהֶן רִגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרֹק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּם
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְקָרִיב יֵת בְּנֵי אֹהֲרֵן וַיִּהַב מִשֶּׁה
 מִן דְּמָא עַל רוֹם אוֹדְנָהֶן דְּיַמִּינָא וְעַל אֵלִיוֹן
 יְדִיהֶן דְּיַמִּינָא וְעַל אֵלִיוֹן רִגְלָהֶן דְּיַמִּינָא וַיִּזְרֹק
 מִשֶּׁה יֵת דְּמָא עַל מַדְבָּחָא סָחֹר סָחֹר: כה וַיִּקַּח
 אֶת־הַחֹלֶב וְאֶת־הָאֵלִיָּה וְאֶת־פֶּלֶה־הַחֹלֶב אֲשֶׁר
 עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכִּלִּית
 וְאֶת־חִלְבֵּהֶן וְאֵת שׁוֹק הַיְמִיִּן: וַיִּקַּח אֶת־הַחֹלֶב
 וְאֶת־הָאֵלִיָּה וְאֶת־פֶּלֶה־הַחֹלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת
 יִתְרֵת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכִּלִּית וְאֶת־חִלְבֵּהֶן וְאֵת
 שׁוֹק הַיְמִיִּן: וַיִּסָּיֵב יֵת תִּרְבָּא וְיֵת אֲלִיתָא וְיֵת כֹּל
 תִּרְבָּא דִּי עַל גִּזָּא וְיֵת חֲצֵר כִּבְדָּא וְיֵת תַּרְמִין כְּלָזֵן
 וְיֵת תַּרְבֵּקֵן וְיֵת שׁוֹקָא דְּיַמִּינָא: כו וּמִסְפַּל תַּמְצוֹת
 אֲשֶׁר א לִפְנֵי יְהוָה לָקַח חֲלֹת מִצָּה אַחַת וְחֹלֶת

די על מדבֿחא ואדי על אהרן על לבושהי ועל בְּנוּהִי ועל לבושי בְּנוּהִי עֲמָה וקדיש ית אהרן ית לבושהי ית בְּנוּהִי ית לבושי בְּנוּהִי עֲמָה: לא ויאמר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בָּנָיו בְּשָׁלוּ אֶת־הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל הַמִּלֻּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהֱרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: ויאמר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בָּנָיו בְּשָׁלוּ אֶת־הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל הַמִּלֻּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהֱרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: ואמר מֹשֶ�ה לַאֲהֶרֶן וּלְבָנָיו בְּשִׁילֹי ית בְּסָרָא בְּתֹרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא וְחִמְנָא תִּיכְלוּן יְתָהּ יְתָהּ לַחֲמָא די בְּסַל קֶרְבְּנָא כְּמָא די פְּקֻדִית לְמִימַר אֶהֱרֹן וּבָנָיו יִיכְלֻהּ: לא וְהַנּוֹתֵר בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: וְהַנּוֹתֵר בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: וְדָא שְׂתַּאֲרַב בַּבָּשָׂרָא וּבַלֶּחֶמָא בְּנוּרָא תּוֹקְדִין:

מפסיר לא וּמִפְתָּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מִלֹּאת יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם בִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֹא אֶת־יְדֵיכֶם: וּמִפְתָּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מִלֹּאת יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם בִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֹא אֶת־יְדֵיכֶם: וּמִתְרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא לֹא תִפְקֹן שְׁבַעַת יוֹמִין עַד יוֹם מִשְׁלֵם יוֹמֵי קֶרְבְּנִיכֹן אֲרִי שְׁבַעַת יוֹמִין יִקְרַב יְתָהּ קֶרְבְּנִיכֹן: לא כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בְּיוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בְּיוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: כְּמָא די עֲבַד בְּיוֹמָא הַדִּין פְּקִיד יְתָהּ לְמַעַבַד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֹן: לא וּפְתָח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וּלְלַיְלָה שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֹן צִוִּיתִי: וּפְתָח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וּלְלַיְלָה שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֹן צִוִּיתִי: וּבְתֹרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא תִּתְיַבֹּן יָמָם וּלְלַיְלָה שְׁבַעַת יוֹמִין וְתִשְׁרֹן יְתָהּ מִסֵּרַת מִימְרָא

לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִקִּיק אֶחָד וַיִּשֶׂם עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שֹׁק הַיָּמִין: וּמִסַּל הַמִּצּוֹת אֶשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה לָקַח חֵלֶת מִצָּה אַחַת וְחֵלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִקִּיק אֶחָד וַיִּשֶׂם עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שֹׁק הַיָּמִין: וּמִסַּל דְּפִטְרִיא די קָדָם יְיָ נָסִיב גִּרְצָמָא פִּטְרִיא חֲדָא וּגִרְצָמָא דִּלְחָם מִשַׁח חֲדָא וְאַסְפּוֹג חֲדָא וְשׁוּי עַל תְּרַבִּיא וְעַל שׁוּקָא דִּי־מִינָא: כו וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהֱרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּגַּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהֱרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּגַּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וַיִּהְיֶה וַיָּנִיב יְתָהּ פִּלָּא עַל יְדֵי אֶהֱרֹן וְעַל יְדֵי בָנָיו וְאַרְס וְתַהוֹן אֲרָמָא קָדָם יְיָ: כז וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֻּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה: וַיִּקַּח מֹשֶ�ה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֻּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה: וַיָּנִיב מֹשֶ�ה יְתַהוֹן מֵעַל יְדֵיהוֹן וְאַסְק לְמַדְבָּחָא עַל עֲלֵתָא קֶרְבְּנָא אֲנוּן לֹא־תִקְבֵּלָא בְּרַעוּא קֶרְבָּנָא הוּא קָדָם יְיָ: כח וַיִּקַּח מֹשֶ�ה אֶת־הַחֹזֶה וַיִּנִּיפֵהוּ תְנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים לְמִשְׁחָה הִיָּה לְמִנָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיִּקַּח מֹשֶ�ה אֶת־הַחֹזֶה וַיִּנִּיפֵהוּ תְנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים לְמִשְׁחָה הִיָּה לְמִנָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וַיָּנִיב מֹשֶ�ה יְתָהּ פִּלָּא עַל יְדֵי אֶהֱרֹן וְעַל יְדֵי בָנָיו וְאַרְסָמָא אֲרָמָא קָדָם יְיָ מִדְּכַר קֶרְבְּנָא לְמִשְׁחָה הַזֶּה לְחֹלֶק כְּמָא די פְּקִיד יְיָ יְתָהּ מִשְׁחָה:

שְׁבִיעִי ה וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּן עַל־אֶהֱרֹן וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּן עַל־אֶהֱרֹן וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ: וַיָּנִיב מֹשֶ�ה מִשְׁחָה מִמִּשְׁחָה דְּרַבּוּתָא וּמִן דְּמָא

דין וְלֹא תָמוּתוּן אָרִי כֵן אֶתְפַּקְדִּיתִּי: לו וַיַּעַשׂ אֶהָרֶן וּבָנָיו אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: וַיַּעַשׂ אֶהָרֶן וּבָנָיו אֶת כָּל־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: וַעֲבַד אֶהָרֶן וּבָנָהוּ יֵת כָּל פֶּתַח־מִיָּא דִּי פָקִיד יֵי בִידָא דְמֹשֶׁה: ס ס ס צ"ו
פסוקים, צ"ו סימן.

הפטרה לפרשת צו בירמיה פרק ו

כא כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאָכְלוּ בָשָׂר: כב כִּי לֹא־דַבַּרְתִּי
אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בַּיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דְּבָרִי עוֹלָה וְזֹבֵחַ: כג כִּי
אִם־אֶת־הַדְּבָרִי הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם
וְהִלַּכְתֶּם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֶצְוֶה אֶתְכֶם לַמַּעַן יִיטַב לָכֶם: כד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנְכֶם וְלִכְלֹךְ
בְּמַעֲצוֹת בָּשָׂרוֹת לָכֶם הִרְעוּ וְהָיוּ לְאָחִזָּר וְלֹא לְפָנַי: כה לְמַן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲשַׁלַּח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עַבְדֵי הַנְּבִיאִים יוֹם הַשָּׁבָע וְשָׁלַח: כו וְלֹא שְׁמַעְתֶּם
אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנְכֶם וַיִּקְשׁוּ אֶת־עֲרֹפְכֶם הִרְעוּ מֵאֲבוֹתָם: כז וְדַבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמָעוּ אֲלֵיךְ וְקִרְאתִי אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה: כח וְאִמַּרְתִּי אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שְׁמַעְתֶּם
בְּקוֹלִי יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוֹסָר אֲבֹדָה הָאֲמוּנָה וְנִכְרַתָּה מִפִּיהֶם: כט כֹה אָמַר יְהוָה
אֲלִי־תִהְלֵל חֶכֶם בְּחִכְמָתוֹ וְאֲלִי־תִהְלֵל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ אֲלִי־תִהְלֵל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: ל כִּי אִם־בָּאֵת
יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֹּׁפֵל וַיִּדַּע אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בָּאֶרֶץ כִּי־בָאֵלָה
חֲפָצְתִּי נְאֻם־יְהוָה:

הפטרה לשבת הגדול כשחל בערב חג הפסח מלאכי פרק ג

בשנים מקרא אומרים גם הפטרה זו ("יערבה") בכל שבת הגדול, גם כשאניו חל בערב פסח, למרות שאין קוראים אותו בציבור (ע"פ רשימות היומן ע' שצו)

ד וְעִרְבָה לַיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְּמוֹת: ה וְקִרְבְּתִי אֲלֵיכֶם לְמִשְׁפַּחַתִּי
וְהָיִיתִי עַד מְמִירָה בְּמִכְשָׁפִים וּבִמְנַאפִּים וּבְנִשְׁבָּעִים לְשָׁקֵר וּבְעֲשָׂקִי שְׂכַר־שֹׁכִיר אֲלַמְנָה וַיְתוֹם
וּמִטְיָגָל וְלֹא יֵרְאוּנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ו כִּי אֲנִי יְהוָה לֹא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּגִי־עֵקֶב לֹא כִלִּיתֶם:
ז לְמִימֵי אֲבוֹתֵיכֶם סִרְתֶּם מִחֲקִי וְלֹא שְׁמַרְתֶּם שׁוּבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
וְאִמַּרְתֶּם בְּמָה נִשְׁוֵי: ח הִיִּקְפַּע אָדָם אֱלֹהִים כִּי אֶתֶם קִבְּעִים אֹתִי וְאִמַּרְתֶּם בְּמָה קִבְּעִנוּךְ
הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְרוּמָה: ט בְּמֵאֲרָה אֶתֶם נֹאֲרִים וְאֹתִי אֶתֶם קִבְּעִים הַגּוֹי כָּלֹ: י הִבִּיאוּ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֵׂר
אֶל־בֵּית הָאוֹצָר וְהִי טֶרֶף בְּבִיתִי וּבְחֻגֵּי נֹא בָּאֵת אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת
אֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקְתִּי לָכֶם בָּרֶכָה עַד־בְּלִידִי: יא וְגַעַרְתִּי לָכֶם פֶּאֶכָל וְלֹא־יִשְׁחַת לָכֶם אֶת־פְּרִי
הָאֲדָמָה וְלֹא־תִשְׁפֹּל לָכֶם הַגֶּפֶן בַּשָּׂדֶה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאֲשָׂרוּ אֶתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ
אֶתֶם אֶרֶץ חֶפֶץ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יג חֲזֹקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם אָמַר יְהוָה וְאִמַּרְתֶּם מִה־נִּדְּבַרְנוּ עָלֵיךְ:

י- אָמַרְתֶּם שׁוּא עֲבַד אֱלֹהִים וּמַה־פֶּצַע כִּי שָׁמְרֵנוּ מִשְׁמֶרְתּוֹ וְכִי הִלַכְנוּ קִדְרָנִית מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת: ^{טו} וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מְאַשְׁרִים וְדִים גַּם־נִבְנוּ עֲשֵׂי רָשָׁעָה גַם בָּחֲנוּ אֱלֹהִים וַיִּפְּלוּ: ^{טז} אֲזַי נִדְּבָרוּ יִרְאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב יְהוָה וַיִּשְׁמָע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זָכְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה וּלְחֹשְׁבֵי שָׁמוֹ: ^{יז} וְהָיוּ לִי אֹמֵר יְהוָה צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ עַל־בְּנוֹ הָעֹבֵד אֹתוֹ: ^{יח} וְשִׁכַּתְם וְרֵאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לְאִשֶּׁר לֹא עֲבָדוֹ: ^{יט} כִּי־הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה בָּא בְּעֵר פֶּתַח וְהָיוּ כָל־יֹדִים וְכָל־עֹשֵׂה רָשָׁעַל קָשׁ וְלֹהֵט אֹתָם הַיּוֹם הַזֶּה אֹמֵר יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא־יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף: ^כ וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שְׁמִשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ וַיֵּצְאֲתָם וּפְשָׁתָם כְּעִנְלֵי מִרְבֵּק: ^{כא} וְעִסְפוּתָם רָשָׁעִים כִּי־יִהְיוּ אַפֵּר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אֹמֵר יְהוָה צְבָאוֹת: ^{כב} זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֵרֵב עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים: ^{כג} הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: ^{כד} וְהִשִּׁיב לִב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם פֶּן־אֲבֹאוּ וְהִפִּיתִי אֶת־הָאָרֶץ חָרָם: ^{כה} הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:

עלוני
 • משלוחי מנות
 • ערכות נש"ק,
 • מגילות • חוברות
 • • כיפות • עלוני
 • קריאת שמע
 • ערכות לידידים
 • • ספרים • עלוני
 • פרשת השבוע

המקום ל'מבצעים' שלכם

חב"ד | צעירי
 אגודת
 חב"ד | **אגף המבצעים**
 כל המכל לכל אחד

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ג בניסן	4.10	5.02	5.24	6.23	9.27	12.42	13.14	19.07.4	19.32
ש"ק, י"ד בניסן	4.08	5.00	5.23	6.22	9.26	12.42	13.14	19.08.1	19.33
א', ט"ו בניסן	4.07	4.59	5.22	6.21	9.26	12.41	13.14	19.08.8	19.34
ב', ט"ז בניסן	4.05	4.58	5.20	6.20	9.25	12.41	13.14	19.09.6	19.34
ג', י"ז בניסן	4.03	4.56	5.19	6.18	9.24	12.41	13.13	19.10.2	19.35
ד', י"ח בניסן	4.02	4.55	5.18	6.17	9.24	12.41	13.13	19.10.9	19.36
ה', י"ט בניסן	4.00	4.53	5.16	6.16	9.23	12.40	13.13	19.11.6	19.36
ו', כ' בניסן	3.59	4.52	5.15	6.15	9.22	12.40	13.13	19.12.3	19.37
ש"ק, כ"א בניסן	3.57	4.51	5.14	6.14	9.22	12.40	13.13	19.13.0	19.38
א', כ"ב בניסן	3.56	4.50	5.13	6.13	9.21	12.40	13.13	19.13.6	19.39
ב', כ"ג בניסן	3.54	4.48	5.11	6.12	9.20	12.40	13.12	19.14.3	19.39
ג', כ"ד בניסן	3.52	4.47	5.10	6.11	9.20	12.39	13.12	19.15.0	19.40
ד', כ"ה בניסן	3.51	4.46	5.09	6.10	9.19	12.39	13.12	19.15.7	19.41
ה', כ"ו בניסן	3.49	4.44	5.08	6.09	9.18	12.39	13.12	19.16.4	19.42
ו', כ"ז בניסן	3.48	4.43	5.07	6.08	9.18	12.39	13.12	19.17.2	19.42

הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
צו / שבת הגדול	18:25	.	18:47	.	18:37	.	18:47	.
חג הפסח	19:42	19:43	19:44	19:45	19:44	19:45	19:43	19:44
שבועי של פסח	18:30	19:47	18:52	19:50	18:42	19:50	18:51	19:48
שמיני	18:35	19:53	18:57	19:55	18:47	19:56	18:56	19:53

לוח ללימוד הרמב"ם י"ג בניסן ה'תשפ"ה – כ"ז בניסן ה'תשפ"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ג בניסן	הל' שבת פרק טו-יז.	הל' מקואות פרק ז.	מל"ת שכב.
ש"ק	י"ד בניסן	פרק יח-כ.	פרק ח.	מל"ת שכא.
א'	ט"ו בניסן	פרק כא-כג.	פרק ט.	מל"ת שכא.
ב'	ט"ז בניסן	פרק כד-כו.	פרק י'	מ"ע קנה.
ג'	י"ז בניסן	פרק כז-כט.	פרק יא.	מ"ע קנה.
ד'	י"ח בניסן	פרק ל הל' עירובין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הט לבי וגו'. ספר נזיקין והוא ספר אחד עשר.. הל' נזקי ממון.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קנה.
ה'	י"ט בניסן	פרק ג-ה.	פרק ב.	מל"ת שכ.
ו'	כ' בניסן	פרק ו-ח.	פרק ג.	מל"ת שכא.
ש"ק	כ"א בניסן	הל' שביתת עשור.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע קסו. מל"ת שכט. מ"ע קסד. מל"ת קצו.
א'	כ"ב בניסן	הל' שביתת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע קנט. מל"ת שכג. מ"ע קס. מל"ת שכד.
ב'	כ"ג בניסן	פרק ד-ו.	פרק ו.	מ"ע קסב. מל"ת שכה. מ"ע קסג. מל"ת שכו.
ג'	כ"ד בניסן	פרק ז-ח. הל' חמץ ומצה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קסו. מל"ת שכז. מ"ע קסז. מל"ת שכח. קצט.
ד'	כ"ה בניסן	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ע קנו. מל"ת קצז. קצח.
ה'	כ"ו בניסן	פרק ה-ז.	פרק ט.	מל"ת ר. רא. מ"ע קנה.
ו'	כ"ז בניסן	פרק ח. נוסח ההגדה. הל' שופר וסוכה ולולב.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י'	מ"ע קנז. ספר משנה תורה סוף הלכות חמץ ומצה. נוסח ההגדה. מ"ע קע.

גיליון חג הפסח מוקדש לזכות
הרה"ח ר' אליהו פרץ ורעייתו מרת רייזל שיחיו זילברשטרום
שיזכו לרוב נחת יהודי וחסידי מכל יוצאי חלציהם
מתוך בריאות איתנה, חירות אמתית ואריכות ימים ושנים טובות

לזכות אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש